

अगस्त्य

२०१७-१८

प्रकाशक : डॉ. आनंद शिंदे
संपादक : प्रा. केशव नाईकनाडी

साहसे श्री प्रतिवसति

अकोले तालुका एज्युकेशन सोसायटीचे,

**अगस्त्य कला, वाणिज्य व दादासाहेब रूपवते
विज्ञान महाविद्यालय, अकोले**

ता. अकोले, जि. अहमदनगर (पिन ४२२६०९)

SAVITRIBAI PHULE PUNE UNIVERSITY BEST COLLEGE AWARD FIRST PRIZE WINNER - 2007

अगस्त्य

२०१७-१८

संपादक मंडळ

अगस्त्य

२०१७-१८

ग्रामदैवत

© अद्वैत फोटो २००३

महामुनी अगस्ति ऋषी

साहसे श्री प्रतिवसति।

अकोले तालुका एज्युकेशन सोसायटीचे,

अगस्ति कला, वाणिज्य व दादासाहेब रूपवते
विज्ञान महाविद्यालय, अकोले

ता. अकोले, जि. अहमदनगर

(पिन ४२२६०१, दुरध्वनी ०२४२४ - २२१२४८)

अगस्त्य

नियतकालिक

२०१७-१८

प्रकाशक

प्राचार्य डॉ. भास्कर शेळके

संपादक

प्रा. केशव नाईकवाडी

अगस्त्य
२०१७-१८

१

प्रकाशक

प्राचार्य डॉ. भास्कर शेळके
अगस्त कला, वाणिज्य व दादासाहेब रुपवते
विज्ञान महाविद्यालय, अकोले

संपादक

प्रा. केशव नाईकवाडी

संपादक सदस्य वरिष्ठ महाविद्यालय

प्रा. सोपान साळवे
प्रा. डॉ. सुनील धनकुटे
प्रा. गोरक्ष इंदे
प्रा. धनराज हाडुळे
प्रा. प्रदिप बच्छाव
प्रा. सोनाली शेते

संपादक सदस्य कनिष्ठ महाविद्यालय

प्रा. बाळासाहेब शेते
प्रा. सुधीर राक्षे
प्रा. चांगदेव डोंगरे
प्रा. रोहिणी डावरे
प्रा. संभाजी गायकवाड
प्रा. गोरक्ष लांडगे

कार्यालयीन व्यवस्थापन

श्री. चंद्रभान ढवळे

मुखपृष्ठ

हरिश कुसळकर

संगणकीय अक्षररचना व छायाचित्र रचना

हरिश कुसळकर

मुद्रण

अगस्त कला, वाणिज्य व दादासाहेब रुपवते विज्ञान महाविद्यालय, अकोले
ता. अकोले, जि. अहमदनगर (४२२६०१)

वार्षिक नियतकालिक

दि. प्रेम ओंछ रजिस्ट्रेशन ऑफ बुक्स, नियम ८, फॉर्म ४
प्रमाणे आवश्यक माहिती

प्रकाशन स्थळ : अकोले तालुका एज्युकेशन सोसायटीचे,
अगस्त कला, वाणिज्य व दादासाहेब रुपवते
विज्ञान महाविद्यालय, अकोले
ता. अकोले, जि. अहमदनगर

प्रकाशन काळ : वार्षिक

प्रकाशक : प्राचार्य डॉ. भास्कर शेळके

पत्ता : अगस्त कला, वाणिज्य व दादासाहेब रुपवते
विज्ञान महाविद्यालय, अकोले
ता. अकोले, जि. अहमदनगर

संपादकाचे नाव : प्रा. केशव नाईकवाडी

राष्ट्रीयत्व : भारतीय

मालकी : अगस्त कला, वाणिज्य व दादासाहेब रुपवते
विज्ञान महाविद्यालय, अकोले
ता. अकोले, जि. अहमदनगर

मी प्राचार्य डॉ. भास्कर शेळके जाहीर करतो की,
म्हणिलेली वार्षिकी मद्रुदा समजूतीचाच मालक आहे.

प्राचार्य डॉ. भास्कर शेळके
प्रकाशक

सर्व अंकात प्रसिद्ध करणारा आलेल्या सहिष्णुता
माहिती संवादक मंडळ व प्रकाशक
पक्षत असतीलच असे नाही.

भावपूर्ण श्रद्धांजली!

कालकथित प्रेमानंदजी रुपवते

कायम विश्वस्त, अकोले तालुका एज्युकेशन सोसायटी

सन २०१७-१८ या शैक्षणिक वर्षात जे जागतिक किर्तीचे साहित्यिक, शास्त्रज्ञ, अर्थतज्ञ, विचारवंत, राजकीय व सामाजिक कार्यकर्ते, शिक्षणतज्ञ, शिक्षक, कलावंत, संस्थेवर प्रेम करणारे स्नेही, हितचिंतक कालवश झाले, त्यांच्या आत्म्यास आमचे विनम्र अभिवादन व भावपूर्ण श्रद्धांजली!

अंतरंग

१. प्राचार्यचि मनीगत
२. संपादकीय
३. मराठी विभाग
४. हिंदी विभाग
५. इंग्रजी विभाग
६. अहवाल
७. कर्मचारी नुंद

प्राचार्यांचे भनौगत

प्रिय विद्यार्थी मित्रहो,

तुमच्याच परिश्रमानुन साकारलेला 'अगस्त्य' हा अंक सादर करताना मला आनंद होतो आहे. परंतु यावर्षी तो आगळवेगळ्या व विशेष आहे. याची कारणेही अनेक आहेत. ज्ञान व संस्कृती याचे आदान प्रदान घडविणा-या या व्यासपितावरून बोलताना पहिली आनंदाची घटना म्हणजे 'अगस्त्य' या नियतकालिकास विद्यार्थी डस्तरावर अनेक वेळा समाहित करण्यात आले आणि याची देखल मराठी साहित्यातील ज्ञानपिठ विजेते श्री. भालचंद्र नेमाडे यांनी ध्यावी, ह्या ताकदीचे नियतकालिक म्हणजे 'अगस्त्य' होय.

आपल्याला माहित आहे की, आपल्या महाविद्यालयाने या वर्षी एक अभिनव उपक्रम आखला, तो म्हणजे 'स्वच्छ कॉलेज - सुंदर कॉलेज'. या संकल्पनेतून विद्यार्थ्यांना हे महाविद्यालय आपले स्वतःच आहे, आपले घर जसे आपले स्वतःच असते, तसे हे महाविद्यालयही आपले असल्याच्या कल्पनेतून संपूर्ण महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांनी महाविद्यालय सुंदर व देखणे बनविले. यापूर्वीही असे अनेक अभिनव प्रयोग महाविद्यालयाने केलेले आहेत की, ज्यातून शिक्षण व समाज यामधील दरी दूर होण्यास मदत झाली आहे. मग तो उपक्रम म्हणजे दलक गाव योजना असेल, रोजगाराच्या संधी निर्माण करणा-या कॅम्पस इंटरव्यू असतील किंवा गांधी विचार संस्कार परीक्षा, जळगाव, गांधी तीर्थ यांच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांमध्ये महान व्यक्तींचे विचार रूजविण्याचा उपक्रम आपल्याही महाविद्यालयात झाला. याचा मला सार्थ अभिमान आहे.

महाविद्यालयाचा विकास किंवा प्रगती म्हणजे महाविद्यालय परिसरातील प्रत्येक पातळीवर सर्व घटकांचा विकास होय. परस्परांच्या सहकार्याने हा विकास घडून येत असतो, याकरिता आपण सर्वांनीच महाविद्यालयाच्या विकासासाठी एकत्र यायला पाहिजे. आणि

Coming together is beginning, Working together is Progress, Keeping together is Success.

मित्र हो! हेच आपल्या महाविद्यालयात घडत असल्यामुळे आपण प्रगती व विजयाची पताका सर्वच स्तरांवर फडकवीत आहोत. क्रीडा क्षेत्र, एन.एस.एस. क्षेत्रामधील आपली यशस्वी घोडदौड, एन.सी.सी. मधील विद्यार्थ्यांची गेली सात वर्षे दिल्ली येथे प्रजासत्ताक दिनानिमित्त होणा-या आर.डी. परेडसाठी होणा-या विद्यार्थ्यांच्या निवडीमुळे महाविद्यालयाने एक उंच भरारी घेतली आहे आणि त्या उंच भरारीचे प्रतिक म्हणजे गरूड. हे आजही महाविद्यालयाच्या प्रशासन इमारतीवर शोभा देते आणि सर्व महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना, प्राध्यापकांना, कर्मचा-यांना प्रेरणा देते आहे. नालंदा स्पर्धा परीक्षा केंद्रांतर्गत विद्यार्थ्यांनी पादाक्रांत केलेली उच्च शिखरे 'कमवा व शिका' व 'कमवायला शिका' यामध्ये विद्यार्थ्यांचा वाढता सहभाग, समर्थ भारत अभियानांतर्गत घेतलेले उपक्रम एन.एस.एस. ने 'झाडे लावा झाडे जगवा' या अभियानांतर्गत तालुक्याचे भूषण असलेल्या विभ्रामगडावर व परिसरात एक कोटी वृक्ष लागवड यासारखे नवोन्मेशालीनी समाजभिमूख उपक्रम हे सर्वच कोतुकास्पद आहे आणि मित्र महो, ही गरूड झेप केवळ आपल्या सवोच्या सहकार्याने होत आहे, याची मला जाणीव आहे.

कोणतीही शिक्षण संस्था ही समाजाचा अविभाज्य घटक असते. समाजात ज्या काही गोष्टी घडतात, त्याची देखल ही महाविद्यालयीन युवकांनी घेतलीच पाहिजे. यावर्षी महाविद्यालयात रसायनशास्त्र विषयांतर्गत Research & development in synthetic organic Chemistry या राष्ट्रीय चर्चासत्राचे आयोजन केले व कॉमर्स विषयांतर्गत Effects of Implementation of G.S.T. on trade & Commerce व इंग्रजी विषयांतर्गत Exploring Literature Through Language या विषयांचे राज्यस्तरीय चर्चासत्रांचेही आयोजन करण्यात आले. तसेच विद्यार्थी विकासासाठी उच्चांकी कार्यक्रम महाविद्यालयात घेण्यात आले. यात विद्यार्थी सर्व पातळ्यांवर सर्वोत्तमरी सहभागी राहिले हे इथे नोंदवावेसे वाटते. मा.विश्वस्त मंडळ, कार्यकारिणी पदाधिकारी, सदस्य तसेच प्राध्यापक व कर्मचारी यांच्या सहकार्य व मार्गदर्शनाचा मला सार्थ अभिमान आहे.

अखेरीस मित्र हो! महाविद्यालय परिवारातील प्रत्येक घटकांमध्ये नांदणा-या हृदयांगील सत्यशीलतेतूनच आपल्या महाविद्यालयाची प्रगती होत राहणार आहे. परस्परांच्या सहकार्यानेच हे होणार आहे. मित्र हो रोवटी मी एवढेच म्हणणे,

'झेपावणा-या पंखांना परतीची तमा नसावी, नजरेत सदेव नवी दिशा असावी

घरट्याचे काय एवढे, बांधता येईल केव्हाही, पण क्षितिजापलिकडे झेप घेण्याची जिद्द असावी.'

- प्राचार्य डॉ. आस्कर शैळके

संपादकीय

विद्यार्थी मित्रहो,

आपल्या प्रतिभेच्या हक्काचे व्यासपिठ असणारे 'अगस्त्य २०१७-१८' आपल्या स्वाधीन करताना मला मनस्वी आनंद होत आहे. आपल्या सुजनाचा हा सुंदर आविष्कार नवीन विश्वाची नोंदी टरावी ही अपेक्षा. आपले विचार, कल्पना व त्यानुसार कृती करण्याची इच्छाशक्ती आपल्या प्रत्येक शब्दातून जाणवत आहे. तुमच्याजवळ तारुण्याचे अमर्याद सामर्थ्य आहे, या सामर्थ्याचा विनाशासाठी नव्हे तर सुंदर जग निर्माण होण्यासाठी उपयोग होणे आवश्यक आहे. याचसाठी तुमच्याशी काही संवाद साधण्याचा माझा प्रयत्न आहे.

मित्र हो, आज संवाद ही अतिशय दुर्मिळ गोष्ट होत आहे. जीवचेगी स्पर्धा, प्रसार माध्यमांचा गोंधळ, चंगडवादाचा उच्छाद, अभाव, अस्वस्थता यामुळे व्यक्तीचा - व्यक्तीशी संवाद खंडित झाला आहे, आपला चेहरा हरस्त चालला आहे.

मित्र हो, आपण सर्वजण ग्रामीण जीवनाची अपत्य आहोत. आपले संगोपन व शिक्षण या गावच्या मातीशी एकरूप झालेले आहेत पण याच मातीत राबणाऱ्या मातीला आई म्हणणाऱ्या लेकरांना दुःष्काळामुळे, कर्जबाजारीपणामुळे, अन्यायारामुळे आमहत्येसारख्या घटनांना जवळ करावे लागते, ही दुःखाची बाब आहे. म्हणून इंद्रजित भार्ताव म्हणतात,

**'भर उन्हात जन्मला माती तोंडात घेऊन,
मोठा झालास एवढा, धान मातीचं खाऊन
मातीसाठीच जगावं, मातीसाठीच मरावं,
बाळा माती लई थोर, तिला कसं इसरावं'**

किंवा स्त्री अन्यायारबल प्रख्यात कवयित्री ज्योती लांजेवार म्हणतात,
**'हे कृष्णा तुझ्या राज्यात, आया बहिर्णीवर अन्याचार
नी तु डोळे मिटवित असे पार, अरे अंगभर वस्त्र पुरूवू नकोस,
पण वस्त्र ओढणारे ते हात मुळापासून छाटून तरी टाक'**

आज हा समाज, देश वेगवेगळ्या कारणानां जळत आहे. या सगळ्यांचे दुःख या अंकातील लेखांमध्ये हवेहूच पाहायला मिळते.

अकोले महाविद्यालयाच्या स्थापनेपासून विद्यार्थ्यांच्या प्रतिभेला मूर्तरूप देण्यासाठी 'अगस्त्य' या नियतकालिकाची निर्मिती केली जाते. विद्यार्थ्यांच्या व्यक्तिमत्त्वाचा सर्वांगीण विकास होण्यासाठी महाविद्यालय नवनवीन उपक्रम, शैक्षणिक प्रयोग करित असते, आपल्या देशात नव्हे तर विश्वात घडणाऱ्या घटनांचे प्रतिसाद विद्यार्थ्यांच्या युवा मनावर पडत आहेत. यानुनच नोटबंदीमुळे झालेले फायदे, तोटे, शिक्षण, स्थिरांवर होणाऱ्या अन्यायाराने संपूर्ण देश शांतिनियतेच्या गर्तेत पडला, याचे पडसाद लेखांमध्ये उमटलेले दिसून येतात. देशातील अर्थव्यवस्थेत झालेला ऐतिहासिक निर्णय म्हणजे जी.एस. टी. सारख्या विषयावर लेख, कविता, सुंदर विचारानी विद्यार्थ्यांची सुजनशैलता व्यक्त झाली आहे.

मा.प्रचार्य डॉ.भास्कर शेळके सरांनी यावर्षीचा हा अंक चांगला दर्जेदार झाला पाहिजे यासाठी दिलेली प्रेरणा, उपप्राचार्यांचे लाभलेले मार्गदर्शन, अंकाला पूर्णत्व येण्यासाठी विद्यार्थ्यांच्या साहित्यावर सुसंस्कार करून देणाऱ्या संपादक मंडळातील सर्व सदस्यांबल कृतज्ञ आहे. अगस्त्यसाठी छायाचित्रे, विविध संदर्भ उपलब्ध करून देणारे ग्रंथपाल व त्यांचे सहकारी, प्रबंधक व कार्यालयातील प्रशासकीय कर्मचारी यांचे बहुमोल सहकार्य लाभले. मुखपृष्ठ संकल्पना मूर्त स्वरूपात आणणारे श्री.हेमंत कुसळकर यांच्या कल्पक व कलात्मक दृष्टीतून हा अंक साकार झाला. याशिवाय अन्य प्राध्यापक, प्राध्यापिका या सर्वांबद्दल ऋणनिर्देश करायला हवा. मुख्य म्हणजे आमचे परमदैवत सर्व विद्यार्थी - विद्यार्थिनी यांच्या भरपूर प्रतिसादामुळे हा अंक पूर्णत्वास गेला. त्यांचे मन-पूर्वक अभिनंदन व त्यांना धन्यवाद!

अंकातील न्यूनत्व माझ्यामुळेच असलं.

- प्रा.कैशव भाईकनाडी

विश्वस्त मंडळ

मा. श्री. मधुकरावजी पिचड साहेब
कार्यकारी विश्वस्त

कायम विश्वस्त

मा. श्री. प्रेमनंदजी रुपवते

कायम विश्वस्त

मा. श्री. सिताराम पा. गायकर

कायम विश्वस्त

मा. आ. वैभवराव पिचड

स्वीकृत विश्वस्त

मा. डॉ. बाळकृष्ण बंगाळ

स्वीकृत विश्वस्त

मा. श्री. दशरथराव सावंत

स्वीकृत विश्वस्त

मा. श्री. मीनानाथ पांडे

अग्रकृत्य

२०१७-१८

७

विद्यमान कार्यकारिणी

अध्यक्ष

मा. श्री. जे. डी. आंबारे पा.

उपाध्यक्ष

मा. श्री. मधुकरराव सोनवणे

सेक्रेटरी

मा. श्री. यशवंतराव आभाळे

सहसेक्रेटरी

मा. अॅड. भाऊसाहेब गोडसे

खजिनदार

मा. श्री. सुरेशराव देशमुख

सदस्य

मा. श्री. अशोकराव भांगरे

सदस्या

मा. सी. कल्पनाताई सुरपुरिया

सदस्य

मा. अॅड. आनंदराव नवले

सदस्य

मा. श्री. धनंजय संत

सदस्य

मा. श्री. सुधाकरराव देशमुख

सदस्य

मा. श्री. बाळासाहेब भोर

सदस्य

मा. श्री. रमेशराव देशमुख

सदस्य

मा. श्री. राहुल बेणके

सदस्य

मा. श्री. आरिफ तांबोळी

सदस्या

मा. सी. सुलोचनाताई वैद्य

महाविद्यालय प्रशासन

डॉ. भास्कर शेटके
प्राचार्य

उपप्राचार्य, वरिष्ठ महाविद्यालय
आय.क्यु.ए.सी.समन्वयक

प्रा. डॉ. संजय ताकटे

प्रभारी प्राचार्य (दि. ५/१२/२०१७ पर्यंत)

बी.सी.यु.डी.समन्वयक

प्रा. डॉ. संपत सोनवणे

विद्यार्थी कल्याण अधिकारी

प्रा. डॉ. राहुल वाघमारे

उपप्राचार्य, कनिष्ठ महाविद्यालय

प्रा. प्रकाश जगतताप
(३१/१/२०१८ पर्यंत)

उपप्राचार्य, कनिष्ठ महाविद्यालय

प्रा. डॉ. सुनिल शिंदे
(१/२/२०१८ पासून)

पर्यवेक्षक

प्रा. नंदलाल काळण
(१/२/२०१८ पासून)

प्रबंधक

श्री. चंद्रभान ठवळे

महाविद्यालय विकास समिती

व्यवस्थापन अध्यक्ष

मा. श्री. जे. डी. आंबरे पा.

व्यवस्थापन सचिव

मा. श्री. यशवंतराव आभाळे

पदसिध्द सचिव/प्राचार्य

मा. डॉ. भास्कर शेळके

संशोधन क्षेत्र
तज्ज्ञ प्रतिनिधी

प्रा. डॉ. तुकाराम सेंगटे

शिक्षण क्षेत्र
तज्ज्ञ प्रतिनिधी

प्रा. एस. बी. पगारे

उद्योग क्षेत्र
तज्ज्ञ प्रतिनिधी

श्री. नितीन गोडसे

सामाजिक क्षेत्र
तज्ज्ञ प्रतिनिधी

श्री. अनिल गायकवाड

उपप्राचार्य / समन्वयक,
नॅक मुल्यांकन समिती

प्रा. डॉ. संजय ताकटे

शिक्षक प्रतिनिधी

प्रा. डॉ. साहेबराव गायकवाड

शिक्षक प्रतिनिधी

प्रा. देवदत्त शेते

विभागप्रमुख प्रतिनिधी

प्रा. विश्वनाथ कोटकर

शिक्षक (महिला) प्रतिनिधी

प्रा. डॉ. रंजना कदम

शिक्षकेतर कर्मचारी सदस्य

डॉ. प्रविण धुले

विद्यार्थी मंडळ - वरिष्ठ महाविद्यालय

अध्यक्ष

प्रा. डॉ. महेश्वरी सखदे

विद्यार्थी विकास अधिकारी

प्रा. डॉ. राहुल भादगावारे

अध्यक्ष, कला मंडळ

प्रा. डॉ. सुनिल फडके

कार्यक्रम अधिकारी
रा.से.सो.

प्रा. डॉ. सुनिल मोहिते

कार्यक्रम अधिकारी
एन.सी.सी.

प्रा. सचिन पाटीले

विद्यार्थी प्रतिनिधी व
क्रीडा प्रतिनिधी

अक्षय पाटील

रविंद्र मोहिते

पूजा नळके

डॉ. सचिन पाटीले

एन.एस.एस.
विद्यार्थी प्रतिनिधी

अक्षिता पाटील

अंजली राळे

वीपल जाधव

सचिन जाधव

एन.एस.एस.
विद्यार्थी प्रतिनिधी

सोनाली कोतवाल

अंशिका फडके

सचिन जाधव

मानसी पाटील

एन.सी.सी.
प्रतिनिधी

सुरज पाटील

सचिन पाटील

अंशिका फडके

तेजस्विनी नेवराकर

एफ.वाय.बी.ए.-अ

शुभंभो भोसले

सचिन पाटील

अंशिका फडके

पूजा चीतंबर

अंशिका फडके

विद्यार्थी मंडळ - वरिष्ठ महाविद्यालय

एम.बाय.बी.सी.एम.

स्नेहल वाकचरी

टी.बाय.बी.सी.एम.

सपनीन जेठ

एफ.बाय.बी.एस्सी.
बाईन टेक

तेजल खर्बे

एम.बाय.बी.एस्सी.
बाईन टेक

सुरज जेठे

टी.बाय.बी.एस्सी.
बाईन टेक

क्रुणाल देशमुख

एम.ए. - १ चराठी

मोहन पातळे

एम.ए. - २ चराठी

रामदास पातळे

एम.ए. - १ कुंपणी

काविता जधव

एम.ए. - २ कुंपणी

निशंत पातळे

एम.ए. - १ हिंदी

मायुरी पातळकर

एम.ए. - २ हिंदी

तान्वी पाते

एम.ए. - १ राज्यास्त्र

मंजु जाधव

एम.ए. - २ राज्यास्त्र

अर्विना पातळे

एम.ए. - १ भूगोल

स्वती पातळ

एम.कॉम. - १

ज्योया पातळ

एम.कॉम. - २

काविता देशमुख

एम.एस्सी. - १

अक्षय पातळे

एम.एस्सी. - २

तनुजा अरोटे

महिला प्रतिनिधी

अंशिका पाते

विद्यार्थी मंडळ - कनिष्ठ महाविद्यालय

अध्यक्ष

प्रा. बी. एच. पळसकर

अध्यक्ष, कला मंडळ

प्रा. जाधवसाहेब जोवाळे

कार्यक्रम अधिकारी
रा.से.यो.

प्रा. शिवरसिंह विराजदार

निमरखाना प्रमुख

प्रा. मंदलाल काळण

महिला प्रतिनिधी

सिंधु कादम

श्रीवा विभाग प्रतिनिधी

साक्षी डबरे

रासेयो प्रतिनिधी

प्रतिक्षा चौधरी

११ वी कला - अ

अनापिका खारवाल

११ वी कला - ब

आंजली कोटकर

११ वी कला - क

ज्ञानराज पापळ

११ वी कला - ड

दिपक अचिपरे

१२ वी कला - अ

सचिन आहंबे

१२ वी कला - ब

छाया गिटे

१२ वी कला - क

पंकजी सेंगाळ

१२ वी कला - ड

पूजा सुर्यवंशी

११ वी वाणिज्य - अ

तन्वी जाधव

११ वी वाणिज्य - ब

अंशुका मोरे

१२ वी वाणिज्य - अ

मंजना कुलकर्णी

१२ वी वाणिज्य - ब

अमोल कुलकर्णी

११ वी विज्ञान - अ

आंजली जाधव

११ वी विज्ञान - ब

मानसी कुलकर्णी

११ वी विज्ञान - क

अंविता कुलकर्णी

१२ वी विज्ञान - अ

अमोल मोरे

१२ वी विज्ञान - ब

अंशुका कुलकर्णी

१२ वी विज्ञान - क

मोहन मोरे

रसायनशास्त्र राष्ट्रीय चर्चासत्र

चर्चासत्रात मार्गदर्शन करताना
वीर नर्मद विद्यापीठ गुजरातचे
प्रा. डॉ. किशोर चिखलिया.

चर्चासत्रात मार्गदर्शन करताना
आय. आय. टी. मुंबईचे
रसायनशास्त्र विभागाचे प्रा. एम. के. सिंग.

स्मरणिकेचे प्रकाशन करताना
व्यासपिठावर उपस्थित मान्यवर.

चर्चासत्राचे आभार प्रदर्शन करताना
प्रा. महेंद्र बानाईत.

वाणिज्य विभाग राज्यस्तरीय चर्चासत्र

राज्यस्तरीय चर्चासत्राचे उद्घाटन प्रसंगी दीपप्रज्वलन करताना संस्थेचे अध्यक्ष जे. डी. आंबरे, समवेत प्रा. एस. डोंड. देशमुख, प्राचार्य डॉ. भास्कर शेळके व मान्यवर.

चर्चासत्रास उपस्थित विद्यार्थी.

चर्चासत्राचे उद्घाटन प्रसंगी मार्गदर्शन करताना प्राचार्य डॉ. भास्कर शेळके.

स्मरणिकेचे प्रकाशन करताना चर्चासत्रास उपस्थित मान्यवर.

इंग्रजी विभाग - राज्यस्तरीय चर्चासत्र

राज्यस्तरीय चर्चासत्राचे उद्घाटन प्रसंगी बोलताना प्रा. संजय पगारे, व्यासपिठावर उपस्थित उजवीकडून संख्येचे सदस्य आरिफ तांबोळी, डॉ. श्रीधर गोखले, चार्टर्ड अकाउंटंट एच.एम.गोविलकर, संख्येचे अध्यक्ष जे.डी. आंबरे, प्रा.एस. झेड. देशमुख, खजिनदार एस. पी. देशमुख, सहसेक्रेटरी अंड,भारुसाहेब गोडसे, प्राचार्य डॉ.भास्कर शेळके आदी.

राज्यस्तरीय चर्चासत्रास उपस्थित मान्यवर,
डावीकडून प्रा.संजय पगारे,
एस.पी.कॉलेज पुणेचे प्रा.डॉ.अशोक चासकर,
प्रा.बी.डी.देशमुख, फर्ग्युसन महाविद्यालय
पुणेचे विभागप्रमुख डॉ. अर्जुन जाधव.

चर्चासत्रात मार्गदर्शन करताना संगमनेर
महाविद्यालयाचे इंग्रजी विभाग प्रमुख प्रा.डॉ.गोहित कावळे.

चर्चासत्रात मार्गदर्शन करताना फर्ग्युसन महाविद्यालय
पुणेचे विभागप्रमुख डॉ. अर्जुन जाधव.

मराठी भाषा संवर्धन पंधरवडा

मराठी भाषा गौरव दिन प्रसंगी उपस्थित मान्यवर.

मराठी भाषा गौरव दिन प्रसंगी मार्गदर्शन करताना प्रमुख पाहुणे के.टी.एच.एम. महाविद्यालय नाशिकचे प्रा.डॉ.बाळासाहेब गुंजाळ

वाचन प्रेरणा दिन

वाचन प्रेरणा दिनानिमित्त ग्रंथ संपदेची माहिती घेताना विद्यार्थी.

भूगोल दिन

भूगोल दिनानिमित्त विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करताना संगमनेर महाविद्यालयाचे प्रा. संजय नवले. विचारपीठावर उपस्थित उजवीकडून प्रा.डॉ.विजय भगत, प्राचार्य डॉ. भास्कर शेंडके, प्रा.डॉ.शिवाजी खेपनर व प्रा.डॉ.सुरिंदर वावळे.

राष्ट्रीय सेवा योजना - कनिष्ठ महाविद्यालय

स्वच्छता पंधरवाड्यानिमित्त स्वच्छता रंलीत सहभागी राष्ट्रीय सेवा योजनेचे स्वयंसेवक.

राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या हिवाळी शिबीरात विद्यार्थिनीना योगाचे धडे देताना प्रा.एम.जी.टिक्कल

राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या म्हाळादेवी येथील हिवाळी शिबीरात श्रमदान करताना विद्यार्थी.

स्वच्छता पंधरवाड्यानिमित्त अकोले येथील विश्रामगृहाची स्वच्छता करताना विद्यार्थिनी.

स्वच्छता पंधरवाड्यानिमित्त अकोले येथील बसस्थानकाची स्वच्छता करताना स्वयंसेवक.

राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या म्हाळादेवी येथील हिवाळी शिबीरात मार्गदर्शन करताना माजी प्राचार्य व्ही.बी.देशमुख.

राष्ट्रीय सेवा योजना - वरिष्ठ महाविद्यालय

रक्तदान शिबीर...

राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या वतीने आयोजित रक्तदान शिबीरात सहभागी विद्यार्थी.

ऐतिहासिक विश्रामगडाची स्वच्छता...

ऐतिहासिक स्वळ विश्रामगडाची स्वच्छता करण्यात आली. यावेळी रासेयो समन्वयक प्रा. डॉ. सुनिल मोहटे, प्रा. बी. पी. खताळ, प्रा. व्ही. बी. काळे व विद्यार्थी

सद्भावना-दिनाची शपथ...

सद्भावना दिनानिमित्त विद्यार्थ्यांना शपथ देताना उपप्राचार्य संजय ताकटे, विद्यार्थी विकास अधिकारी डॉ. राहुल वाघमारे व इतर.

वनराई बंधाऱ्याची निर्मिती...

कुंभेफळ येथील विशेष हिवाळी शिबीरात वनराई बंधारा बांधताना स्वयंसेवक.

सलग-समपातळी चर...

कुंभेफळ येथील विशेष हिवाळी शिबीरात सलग समपातळी चर खोदताना स्वयंसेवक.

ध्वजारोहण....

महाविद्यालयाचे ध्वजारोहण करताना प्राचार्य डॉ.भास्कर शेळके, सपलेत मा.अध्यक्ष जे.डी.आंबरे पाटील, लेफ्ट.सचिन पाळंदे.

राष्ट्रीय छात्र सेना-दिवस....

राष्ट्रीय छात्र सेना दिनाभिमित्त आदिवासी एकता मुक बधीर विद्यालयात शालेय साहित्याचे वाढप करण्यात आले.

छात्र सैनिकांचा सन्मान....

नदिड विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ.पंडीत विद्यासागर एन.सी.सी. छात्र सैनिकांचा सन्मान गाई विव्कारताना.

राष्ट्रीय छात्र सेना

शहीद दिन अभिवादन....

२६/११ शहीद स्मारकाला पुष्पचक्र अर्पण करुन अभिवादन करताना संस्थेचे अध्यक्ष मा.श्री.जे.डी.आंबरे पाटील.

प्रजासत्ताक दिन परेड....

प्रजासत्ताक दिनाभिमित्त एन.सी.सी.परेडचे निरीक्षण करताना मा.प्राचार्य डॉ.भास्कर शेळके.

२६/११ शहीद स्मारकाला 'सन्मान गाई'....

२६/११ शहीद स्मारकाला 'सन्मान गाई' देताना राष्ट्रीय छात्रसैनिक. यावेळी संस्थेचे अध्यक्ष जे.डी. आंबरे पाटील, उपप्राचार्य डॉ.संजय ताकटे आदी.

विविध उपक्रम

निर्भय कन्या अभियानाचे उद्घाटन करताना संस्थेच्या सदस्या सौ. कल्पनाताई सुरपुरिया.

निर्भय कन्या अभियान

निर्भय कन्या अभियानांतर्गत विद्यार्थिनींचा गौरव करताना सरकारी वकील अॅड. अर्चना शिंदे.

नालंदा स्पर्धा परीक्षा अभ्यास केंद्रातर्फे आयोजित व्याख्यानात विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करताना आय.पी.एस. प्रविण डोंगे.

विद्यार्थी व्यक्तिमत्व विकास

विद्यार्थी व्यक्तिमत्व विकास अंतर्गत विद्यार्थिनींचा गौरव करताना प्रा. डॉ. अशोक दातीर.

विविध उपक्रम

संगणक प्रदर्शनाची पाहणी करताना संस्थेचे सेक्रेटरी यशवंत आभाळे, उपाध्यक्ष मधुकरराव सोनवणे व प्राचार्य डॉ. भास्कर शेळके.

संगणक प्रदर्शन

विद्यार्थी व्यक्तिमत्व विकास...

'विद्यार्थी व्यक्तिमत्व विकास' कार्यक्रमाचे उद्घाटन प्रसंगी बोलताना परफेक्ट इंग्लिश स्कूलच्या प्राचार्या सौ. मीना नवलें. व्यासपिठावर उपप्राचार्य डॉ. संजय ताकटे, डॉ. अशोक दातीर व विद्यार्थी सचिव अक्षय पाडेकर.

डॉ. बाबासाहेब जयकर व्याख्यानमाला...

बहिःशाल शिक्षण मंडळ आयोजित डॉ. बाबासाहेब जयकर व्याख्यानमालेत 'विना अपघात सुरक्षित प्रवास' या विषयावर मार्गदर्शन करताना श्री. संतोष पवार.

कमवा-व-शिका...

'कमवा व शिका' योजनेतर्गत महाविद्यालय परिसराची स्वच्छता करताना विद्यार्थी.

विविध उपक्रम

विश्रामगडावर वृक्षारोपण करताना संस्थेचे कायम विश्वस्त आ. वैभवराव पिचड, कायम विश्वस्त सिताराम पा. गायकर, अध्यक्ष जे. डी. आंबरे, सेक्रेटरी यशवंतराव आभाळे, खजिनदार एस. पी. देशमुख, सदस्य सुधाकरराव देशमुख, आरिफ तांबोळी आदी.

वार्षिक स्नेहसंमेलनानिमित्त सजावट केलेल्या वर्गाची पाहणी करताना नांदेड विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पंडीत विद्यासागर, समवेत प्राचार्य डॉ. भास्कर शेळके व प्राध्यापक.

वार्षिक स्नेहसंमेलनानिमित्त आयोजित अन्नकोट स्पर्धेची पाहणी करताना प्राध्यापिका.

मराठी विभाग

विभागीय संपादक
प्रा. डॉ. सुनील घनकुटे
प्रा. सुधीर राक्षे

अनुक्रमणिका

मराठी विभाग

अ.क्र.	विषयाचे नाव	लेखकाचे नाव / कवी	वर्ग / पद	पृ.क्र.
१	नोटबंदी	माधुरी भाऊसाहेब भरितकर	११ वी विज्ञान	२६-२७
२	स्वतः स्वतः साठी	आरती सोपान गोडसे	एफ.वाय.बी.एस्सी	२७
३	कर्जमाफी	प्राजक्ता अनिल शिंदे	टी.वाय.बी.एस्सी.	२७
४	नोटबंदी : वास्तव व परिणाम	प्रा.धनराज सुभाष हाडुळे	तत्वज्ञान विभाग	२८-३१
५	भारताच्या इतिहासातील महान स्त्रिया : शोध आणि बोध	श्रीमती अनिता दगाडु सहाणे	कनिष्ठ लघुलेखक	३२-३३
६	महिला अत्याचार	श्री.लहानु विठ्ठल जेडगुले	प्रयोगशाळा परिचर	३४-३५
७	माणुसकिला विकताना पाहिलयं मी	धनश्री सुनील देशमुख	एस.वाय.बी.एस्सी.	३५
८	शेतकरी	दामिनी चंद्रकांत गायकवाड	एस.वाय.बी.एस्सी.	३५
९	स्त्री अत्याचार	नितीन रामनाथ तुरनर	टी.वाय.बी.ए.	३६
१०	स्त्री भ्रूण हत्या : एक ज्वलंत समस्या	ऋतुजा माधव मंडलिक	एफ.वाय.बी.कॉम.	३७
११	स्त्री जन्मा ही तुझी कहानी	धनश्री सुनील देशमुख	एस.वाय.बी.एस्सी.	३८-३९
१२	स्त्री अत्याचार	सोनाली भाऊसाहेब कोतवाल	एफ.वाय.बी.कॉम.	४०-४१
१३	स्त्री अत्याचार : कारणे व उपाययोजना	पुष्पा बाबू मंगाळ	११ वी कॉमर्स	४२-४४
१४	एक राजकुमारी (कविता)	तनुजा चंद्रभान आरोटे	एम.एस्सी.	४५
१५	शेतकरी कर्जमाफी	श्रुती बाळासाहेब मंडलिक	टी.वाय.बी.एस्सी.	४६-४७
१६	पैसे नसतात तेव्हा माणूस (कविता)	प्रतिक्षा बाळासाहेब आवारी	टी.वाय.बी.कॉम.	४७
१७	आजचा शेतकरी	निखील शेळके	११ वी विज्ञान	४८
१८	कर्जमाफीने प्रश्न सुटेल काय?	प्रा.डॉ.नितीन तुळशिराम आरोटे	राज्यशास्त्र विभाग	४९-५०
१९	भारत कृषी प्रधान देश (कविता)	अश्विनी सोमनाथ काळे	टी.वाय.बी.कॉम.	५१
२०	संपून गेलं अधिवेशन हिवाळी (कविता)	धनश्री सुनील देशमुख	एस.वाय.बी.एस्सी.	५१
२१	जी.एस.टी. म्हणजे काय?	निखील विजय शिंदे	एफ.वाय.बी.एस्सी.	५२-५७
२२	कष्टगाली	अभिजीत रामनाथ पोखरकर	एफ.वाय.बी.कॉम.	५८-५९
२३	जी.एस.टी.	प्रा.सौ.एस.जे.नवलें	अर्थशास्त्र विभाग	६०-६१
२४	जी.एस.टी.	पुष्पलता नामदेव चासकर	एफ.वाय.बी.कॉम.	६२-६३
२५	अयुष्य 'स्त्री' चे (कविता)	दामिनी चंद्रकांत गायकवाड	एस.वाय.बी.एस्सी.	६३
२६	शिक्षणाची दशा आणि दिशा	रेंगुका सुभाष भाटे	११ वी विज्ञान	६४-६५
२७	नवे शैक्षणिक धोरण	साक्षी सुखदेव तांबे	११ वी ब	६६

नोटबंदी

भरितकर माधुरी भाऊसाहेब
(११ वी विज्ञान अ)

नोटाविषयी जे म्हटले जाते ते काही चुकीचे नाही, कारण या नोटा त्यावरचे डिझाईन, थोर महात्म्यांचे फोटो, नोटांची रंगासंगती या त्या देशाविषयी काही तरी विशेष सांगण्याचा प्रयत्न करीत असतात आणि विशेष म्हणजे यामध्ये काहीतरी वेगळे करण्याची प्रक्रिया ही टाचविक काळानंतर होत असते. जर आपण जगभरातील नोटा आणि त्यांच्या डिझाईन्स संदर्भातील इतिहासावर एक जर नजर टाकली तर, अनेक मजेदार घटना समोर येतात. जसे वेगवेगळ्या देशांचे चलन आणि त्यांची वैशिष्ट्ये. तसे भारतातही नुकत्याच दोन वर्षांपूर्वी ८ नोव्हेंबर २०१६ रोजी पाचदो आणि एक हजार रूपयांच्या नोटा माघ ठरवून सरकारने नवीन नोटा चलनात आणल्या आणि या नोटांचे वैशिष्ट्य म्हणजे, या नोटांवर स्वच्छ भारत अभियानाचा लोगो आहे. स्वच्छ भारत अभियानाची मोहिम सुरू झाली, तेव्हा या मोहिमेसाठी घेण्यात आलेल्या स्पष्ट कोल्हापूरचे कलावंत अनंत खासपरवार हे बक्षिसपात्र ठरले, ते त्यांनी डिझाईन केलेल्या महान्या गांधींच्या चष्म्याच्या प्रतिमेसाठी आणि हा लोगो देशभर या मोहिमेचा भाग बनला व या नोटांवर चष्म्याच्या प्रतिमेने स्थान मिळवले आहे, हे त्या प्रतिक्रियात्मक लोगोवरून आर्थिक क्षेत्रातील स्वच्छता अभियान सूचित करते.

खरे तर नोटबंदीसारखा धाडसी निर्णय घेतल्याबद्दल मोदी सरकारचं मनापासून अभिनेदन करणे गरजेचे आहे. काळा पैसा, नकली चलन या सर्व रोगाचा एका फटक्यात नायनाट करण्याचं काम सरकारच्या एका निर्णयाने केलं. या निर्णयाचे जे काही भले-बुरे परिणाम झाले ते आपण पाहिलेच परंतु त्यावेळी देश खडबडून जागा झाला, हे काय कमी होतं? या एका धाडसी निर्णयामुळे कधी नव्हे एवढी देशभक्ती विसू लागली होती. हा एक फायदा, पण यासोबतच झालेले फायदे म्हणजे, जसे लोकांची मते मिळतील की नाही या पर्वानं करता, एखादा पंतप्रधान देश हितासाठी कडक निर्णय घेऊ शकतात, याची देशाला प्रथमच जाणीव झाली.

तसेच देश बदलायचा असेल तर काही आवश्यक बदल घडवायलाच हवेत, हा विचार देशात प्रबळ झाला. नकली चलन निर्मिती करणा-या धंद्यांवर चांगलीच कु-हाड बसली. अल्प काळ वेदना सहन केल्यावरच दीर्घकाळ फायदा होणार आहे. ही भावना प्रत्येकाच्या मनात रूजल्यामुळे दीर्घकाळातच देश प्रगतीचा टप्पा गाठणार हा विद्वान सर्वसामान्य जनतेत निर्माण झाला.

ज्याप्रमाणे नाण्यालाही दोन बाजू असतात. त्याचप्रमाणेच मोदींच्या निर्णयाला ही दोन बाजू आहेत. त्यांच्या निर्णयाच्या एका बाजूला सर्वसामान्य जनता तर दुस-या बाजूला प्रचंड भ्रष्टाचारी - पांडवतदारी वर्ग तर एकीकडे जगातील सर्वात मोठी लोकशाही असलेल्या या देशात नोटबंदीचा निर्णय सर्वसामान्य जनतेने आनंदाने स्विकारला तर दुसरीकडे भ्रष्ट लोक एखादी उणीव शोधून तिला एवढे उचलून धरत होते, कारण त्यांना मोदींचा हा निर्णय चुकीचा ठरवायचा होता.

नाण्याची दुसरी बाजू बघितली तर उदाहरणार्थ समजा आपला देश हा एक तलावासारखा आहे. या तलावात मासेही आहेत आणि मगरिही आहेत. म्हणजेच भारतात सर्वसामान्य तसेच भ्रष्ट लोक देखील आहेत. मगरीना मारण्यासाठी तलावातील पाणी आटवले, खरे म्हणजे भ्रष्ट लोकांकडील काळा पैसा बाहेर काढण्यासाठी नोटबंदी केली पण त्यातून निष्कर्ष असा निघाला की, मगरी तर जमिनीवारी राहतात पण मासे पाण्याविना तडफडून मेलं. म्हणजे सामान्य जनतेने हालअपेष्टा सोसल्या पण या मगरींनी म्हणजेच भ्रष्टाचारी माणसांनी लगेचच नवीन चलनांची साठेबाजी हा पर्याय शोधला.

एक वीड मॅग्निच्या कालावधीतच आयकर विभागाने घातलेल्या ३६ छायांमध्ये प्रामुख्याने गोवा व कर्नाटकमध्ये जवळजवळ २२ हजार कोटी व याहूनही अधिक नवीन नोटा जप करण्यात आल्या. अजुनही हे प्रकार कमी झालेले नाहीत.

मोदींच्या नोटबंदीच्या निर्णयामुळे काळ्या पैशाचा संपूर्ण नायनाट झाला असे नाही, परंतु काही प्रमाणात तरी देश खडबडून जाणू शकतो हे नक्की. आयकर विभागाच्या उत्तम कामगिरीमुळे अनेक ब्रष्ट लोकांच्या काळ्या पैशांबरोबर त्यांचे खरे चेहेरेही जगासमोर आले आणि आता ख-या अर्थाने आर्थिक क्षेत्रातील स्वच्छतेची वाटचाल सुरू झाली आहे व त्यादृष्टीनेच पहिले पाऊल म्हणजे नोटबंदी आणि अशा रीतिने या

मार्गावर वाटचाल सुरू ठेऊन आपण कॅसलेस ऑनलाईन व्यवहारांवर भर दिला तर भारत देशाला आणणा हजारांच्या राखेगण सिद्धीसारखे बनण्यापासून आणि जगात सर्वोच्च मानांकन प्राप्त करण्यापासून कोणीही थांबवू शकत नाही, म्हणूनच नोटबंदीसारखा निर्णय मला देशाच्या प्रगतीतील महत्वाचे पाऊल वाटते.

स्वतः स्वतःसाठी

कु.आरती सोपान गोडसे
(एस.वाय.बी.एस्सी.)

घरटे उडते वादळात बिळा वारूळत पाणी शिरते कोणती मुंगी? कोणते पाखरू? म्हणून आत्महत्या करते? घरकुलासाठी मुंगी करत नाही अर्ज स्वतःच उभारते वारूळ कोण देतो गृहकर्ज हात नाहीत सुगरणीला फक्त चोच घेऊन जगते स्वतःच विणते घरटे छान कोणतं पंकेज मागते?

धरधऱ्याच्या संरक्षणाला धाऊन येतो कुत्रा लाईफ इन्शुरन्स काढला का अस विचारत नाही मित्रा? राब राब राबून बँक कमाऊन धन देतात सांगा बरं कुणाकडून ते निवृत्ती वेतन घेतात?

कष्टक-यांची जात आपली आपणही हे शिकलं पाहिजे पिंपळाच्या रोपा सारखं पाषाणावर टिकलं पाहिजे कोण करतो सांगा त्यांना पुरस्काराने सन्मानित तरीही मोर फुलवितो पिसारा अन् कोकिल गाले मंजुळ गीत

धाबरू नको कर्जाला भय, चिंता फासावर टांग जिव एवढा स्वस्त नाही सावकाराला ठणकाऊन सांग काळ्या आईचा लेक कधी संकटपुढे धुकला का? कितीही तापला सूर्य तरी समुद्र कधी सुकला का?

निर्धाराने जिंकू आपण पुन्हा यशाचा गड आयुष्याची लढाई फक्त हिमतीत लढ!

कर्जमाफी

कु. प्राजक्ता अनिल शिंदे
(टी.वाय.बी.कॉम.)

विरोधकांनी विरोधही केला तरीही जाग आलीच नाही दुष्काळी परिस्थितीची जणू सरकारला जाण झालीच नाही

कर्जमाफीचा मुद्दा वारंवार सरकारकडून ऐकतो आहे अन् कर्जाच्या बेरजेमध्येच शेतकरी घुटमळतो आहे..!

कर्ज माफी विषय विरोधकांनी उचलला मिडीयाने धरला आहे हा कर्ज माफीचा विषय मनामनात पेरला आहे

आता सरकारने धावा दिलासा हा आमचा विचार दडला नाही पण सत्यरूपांचे देऊन दाखले मुद्दा सरकारला फरक पडला नाही

नोटबंदी : वास्तव व परिणाम

प्रा.हाडुळे धनराज सुभाष
(तत्वज्ञान विभाग)

नोटबंदी ही संकल्पना विमुद्रीकरण, चलनबंदी, निरुचलीकरण या विविध पर्यायी शब्दांनी परिचित आहे. प्रत्येक अर्थव्यवस्थेत चलन हे विनिमयाचे माध्यम म्हणून वापरता आणले जात असल्यामुळे, चलनास अनन्यसाधारण महत्त्व प्राप्त झाले आहे. चलन व्यवस्था व त्यासंबंधीचे व्यवस्थापन करण्याची जबाबदारी मुख्यतः रिझर्व्ह बँक व केंद्र सरकारची असते. काही अर्थसंध्यांच्या काळांमध्ये सरकारला चलन रद्द करण्याचा (नोटबंदीचा) निर्णय घ्यावा लागतो.

सन २०१६-१७ मध्ये सर्वांत जास्त चलन रद्द करणारा नोटबंदी. कारण ८ नोव्हेंबर २०१६ रोजी पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी ५०० रूपये व १००० रूपयांच्या नोटा चलनातून रद्दबातल करण्याचा निर्णय जाहीर केला. आर. बी. आय. चे गव्हर्नर उज्जित पटेल यांनीही सरकारच्या या निर्णयाचे स्वागत केले. प्रघाटार रोखणे, काळा पैसा बाहेर काढणे, दहशतवाद्यांना मिळणारी रसद बंद पाडणे आणि समांतर अर्थव्यवस्था इत्यादी समस्यांच्या निराकरणासाठी हा निर्णय घेतल्याचे पंतप्रधान मोदी यांनी सांगितले. १० नोव्हेंबर २०१६ पासून बँकेतून नागरिकांना ५०० व १००० रूपयांच्या नोटांच्या बदल्यात इतर नोटा दिल्या गेल्या. तसेच यासाठी शासनाने काही दिवसांनंतर नवीन ५०० रूपये व २००० रूपयांच्या नोटा जारी केल्या परंतु नव्या नोटांचा अपुग पुरवठा, रक्कम काढण्यावर सव्यास, एटीएममधील तांत्रिक बिघाड इत्यादींमुळे सर्वत्र गोंधळाची परिस्थिती निर्माण झाली होती.

नोटबंदीचा निर्णय आगोदर जाहीर केला असता, तर लोक सावध होतील आणि नोटा रद्द करण्यामामुचा जो प्रमुख उद्देश आहे त्याच्यावरच पाणी फिरवले जाईल. म्हणून पंतप्रधान नरेंद्र मोदींनी गुप्तता राखण्याचा अटोकाट प्रयत्न केला, या कारणामुळे त्यांनी तातडीने नोटा रद्द करण्याचा निर्णय घेतला, पण त्यासाठी जी पूर्वतयारी करायला हवी होती, ती

झाली नाही, ही वस्तुस्थिती आहे.

नोटबंदी किंवा विमुद्रीकरणाचा अर्थ :-

जेव्हा सरकार कायदेशीर मार्गाने चलनातील जुन्या नोटा बंद करते व त्याजागी नवीन नोटांची घोषणा करते, या प्रक्रियेस 'विमुद्रीकरण' असे म्हणतात. ज्या जुन्या नोटा बंद केल्या जातात, त्या नोटांना काहीच किंमत राहत नाही. त्यांची किंमत शून्य होते. जुन्या नोटा बदलून घेण्यासाठी एक निश्चित कालावधी दिला जातो. या नोटा कोणत्याही स्टेट बँकेकडून बदलून दिल्या जातात.

नोटबंदी का केली जाते :

प्रघाटा, काळा पैसा, बनावट नोटा, महागाई, नश्लान्वाद व आतंकवादी कारवायांवर नियंत्रण इत्यादी समस्यांच्या निराकरणासाठी नोटबंदीचा निर्णय घेतला जातो. प्रघाटाची लोक आपला काळा पैसा कर चुकविण्यासाठी लपवून ठेवतात. हाच काळा पैसा आतंकवादी वापरतात. जगात भारत हाच पहिला देश नाही, की जिथे नोटबंदी झाली तर इतर देशातही वेळोवेळी नोटबंदीचे निर्णय घेतलेले दिसून येतात.

जेव्हा युरोप युनिअन झाला तेव्हा ते नवीन चलन आणले आणि जुन्या नोटा बँकेत जमा केल्या गेल्या. २०१५ मध्ये झिम्बाब्वेने महागाई विरोधात लढण्यासाठी नोटबंदीचाच वापर केला. तसेच १९४५ मध्ये सिंगापुर, १९६९ फिजी, १२ जून १९८५ मध्ये फिलीपाईन्सनेही नोटबंदी केलेली होती.

भारतातील नोटबंदीचा इतिहास :

भारतात सर्वप्रथम १९४६ मध्ये १००० रूपये आणि १० रूपयांच्या नोटा बंद करण्याचा निर्णय आरबीआयने घेतला होता. सन १९५४ मध्ये भारत सरकारने १०००, ५००० आणि १०००० रूपयांच्या नोटा चलनात आणल्या. त्यानंतर जानेवारी १९७८ मध्ये जेता पक्षाच्या काळात १०००, ५००० व १०००० रूपयांच्या नोटा बंद करण्याचा निर्णय तत्कालीन पंतप्रधान मोरारजी देसाई यांनी

घेतल. त्यानंतर १९८७ व सन २००० मध्ये अनुक्रमे ५.०० रुपये व १००० रूपये किंमतीच्या नोंटा पुन्हा चलनात आणल्या. सन २००५ मध्ये मनमोहनसिंग यांच्या काँग्रेस सरकारनेही २००५ च्या पूर्वीच्या ५.०० रूपये किंमतीच्या नोंटा बंद केलेल्या होत्या.

८ नोव्हेंबर २०१६ रोजी पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी ५.०० रूपये व १००० रूपयांच्या नोंटा चलनातून रद्द करण्याचा निर्णय घेतला व त्याबदल्यात नव्विन ५.०० रूपये व २००० रूपये किंमतीच्या नोंटा चलनात आणल्या. अशा प्रकारे भारत सरकारने अनेकवेळा नोंटांचे विमुद्रीकरण केलेले दिसून येते.

परंतु याअगोवर नोटबंदीला फारसा विरोध झालेला नव्हता. पण नोव्हेंबर २०१६ च्या पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी घोषित केलेल्या नोटबंदीला मोठ्या प्रमाणात विरोध झाला. त्याला मुख्य दोन कारणे सांगता येतील. यातील पहिले कारण म्हणजे अचानकपणे केलेली नोटबंदी आणि दुसरे प्रमुख कारण म्हणजे भारतीय अर्थव्यवस्थेत एकदणू चलनाच्या ८६ टक्के भाग हा ५.०० रूपये व १००० रूपयांच्या नोंटांचा होता. याचाच अर्थ या नोंटा चलनात मोठ्या प्रमाणात आहेत, त्याचे मूल्य १४.२ लाख करोड रुपये इतके आहे आणि अवैध (काळा) पैसे याच चलनामध्ये आहे. म्हणून या नोटबंदीला विरोध झाला असे म्हणता येईल.

नोटबंदीचे परिणाम :

कोणत्याही गोष्टीला दोन बाजू असतात. एक चांगली आणि दुसरी वाईट. नोटबंदीच्या बाबतीतही आपल्याला असाच अनुभव आलेला आहे कारण नोटबंदीचे काही चांगले परिणाम दिसत असले, तरी तितकेच वाईट परिणामही पाहायला मिळत आहेत. पंतप्रधान मोदींनी जो उद्देश समोर ठेऊन नोटबंदी केली तो योग्यच होता. परंतु त्याची कार्यवाही योग्य रीतिने न झाल्याने भारतातील करोडो जन्तेला त्रास सहन करावा लागला. जन्तेने त्रास सहन करूनही नोटबंदीचे स्वागतच केले आणि पंतप्रधान मोदींना साब दिली. नोटबंदीचा उद्देश काही प्रमाणात यशस्वी झाला असला तरी, त्याचे काही दुष्परिणामही झालेले आहेत, हेही आपल्याला नाकारता येणार नाही. सर्वप्रथम नोटबंदीचे चांगले परिणाम कोणकोणते दिसून आले ते पुढीलप्रमाणे.

नोटबंदीचे चांगले परिणाम :

१) अवैध व काळ्या पैशांवर नियंत्रण : बँकायदेशीर व्यवसायामध्ये मोठ्या प्रमाणावर अवैध मार्गाने पैसे प्राप्त केला जातो. तसेच प्रचाराची लोकांकडे

काळा पैसा मोठ्या प्रमाणात असतो. हा पैसा मोठ्या किंमतीच्या चलनी नोंटांच्या स्वरूपात असतो. अचानकपणे केलेल्या नोटबंदीमुळे या लोकांना काळा पैसा पांढरा करण्याची मुभा मिळाली नाही. शिवाय सर्व व्यवहार बँकेमार्फत करण्याचे बंधन घालण्यात आले. साहजिकच अवैध व काळ्या पैशांवर नियंत्रण ठेवण्यात यश आले.

२) प्रचाराचे कमी होण्यास मदत : आपल्या देशात प्रचाराचे वाढलेले आहे. प्रचाराचे करण्यासाठी रोख रकमांचा स्वीकार केला जात असे. नोटबंदीनंतर ट्रायबिकल रकमेपेक्षा जास्त किंमतीचे व्यवहार केवळ बँकेमार्फत करण्याची सक्ती करण्यात आली. त्यामुळे रकम घेणारे व देणारे दोघांनाही अडचणीचे ठरू लागले. त्याचाच परिणाम नजीकच्या काळात प्रचाराचे कमी होण्याचे झाले.

३) दहशतवादावर नियंत्रण : दहशतवाद पसरविण्यास काळा पैसा व बनावट नोंटा कारणीभूत आहेत. या नोंटांच्या साहाय्याने हत्यार खरेदी केले जातात व दहशतवाद घडवून आणला जातो. नोटबंदीमुळे साठवून ठेवलेला काळा पैसा व बनावट नोंटा जवळपास नष्ट झालेल्या आहेत. त्यामुळे दहशतवादावर आपोआपच नियंत्रण प्रस्थापित झाले आहे.

४) बनावट नोंटांना प्रतिबंध : विदेशातून खुल्या मार्गाने बनावट नोंटा आपल्या देशात आणण्यात आले. ही एक गंभीर समस्या होती. काही बनावट नोंटा आपल्या देशातही छापण्यात जायच्या. या बनावट नोंटा ५.०० व १००० रूपयांच्या चलनात होत्या. नोटबंदीमुळे या बनावट नोंटा आता पूर्णपणे नष्ट झाल्या आहेत आणि नवीन नोंटांची नक्कल करणे तसे अशक्य काम आहे. थोडक्यात बनावट नोंटांना आपोआपच प्रतिबंध बसला आहे.

५) गृहकर्ज स्वस्त झाले : नोटबंदीमुळे गृहकर्ज स्वस्त झाले. नोटबंदीमुळे बँकांमध्ये मोठ्या प्रमाणात पैसा जमा झाला. याचा फायदा बँकांनी जन्तेला स्वस्तात कर्ज उपलब्ध करून दिले. गृहकर्जाचा दर ३ टक्के पर्यंत कमी झाला आहे. हे दर मागच्यावर्षी १० ते १२ टक्के होते, ते आता ८ ते ९ टक्केपर्यंत कमी झालेले आहेत.

६) महागाईचा दर कमी झाला : अवैध पैसा खपविण्यासाठी मोठ्या प्रमाणात फालतू खर्च केला जातो. त्यामुळे काही वस्तूंच्या किंमती वाढतात. नोटबंदीमुळे हा पैसा परत सिस्टममध्ये आला. याचबरोबर सिंधि ट्रांजक्शनवर सरकारने लक्ष ठेवले. याचाच फायदा

महागाई दर कमी होण्यामध्ये झालेला आहे. नोव्हेंबर २०१६ मध्ये हा दर ३.६३ टक्के होता, तर जुलै २०१७ मध्ये तो कमी होऊन २.३६ टक्के झाला.

७) **कॅनार्लेस व्यवहारात वाढ** : नोटबंदीमुळे कॅनार्लेस व्यवहारामध्ये वाढ झाली आहे. लोकांकडे रोकड नसल्यामुळे त्यांनी जास्तीत जास्त डिजीटल व्यवहार केले. तसेच सरकारनेही डिजीटल व्यवहार करण्यासाठी प्रोत्साहन दिले. यामुळे डिजीटल इंडिया या अभियानास आपोआपच मदत झाली. शिवाय कॅनार्लेस व्यवहारामुळे नोटा छापण्याचा खर्चही वाचेल व सर्व व्यवहार सुरक्षित होतील.

८) **सरकारी कार्यालये व संस्था यांना फायदा** : नोटाबंदीनंतर काही काळ ग्रामपंचायत, नगरपालिका, महानगरपालिका, वीज मंडळे, प्राथमिक सहकारी सोसायट्या तसेच इतर सरकारी कार्यालये व संस्था इत्यादी ठिकाणी जुन्या नोटा घेतल्या जात होत्या. याचाच परिणाम लोकांनी जुन्या नोटा खपविण्यासाठी लाईट बोल, पाणी पट्टी, घरपट्टी व विविध प्रकारचे कर भरले. साहजिकच या विभागांना या काळात खूप फायदा झाला.

९) **अनावश्यक खर्च नियंत्रित** : नोटबंदीमुळे लोकांच्या हाती पैसाच राहिला नाही. त्यामुळे प्रत्येक घरामध्ये आपोआपच काटकसर होऊ लागली. थोडक्यात अनाट्याची खर्चाला रोख दिला गेला असून श्रीमंतांच्या घरातही २५ ते ३० टक्के उधळतेपणाला लगाम बसला आहे.

नोटबंदीचे दुष्परिणाम -

१) **सर्वसामान्य नागरिकांचे अतोनात हाल झाले** : आपल्या देशात मोठ्या प्रमाणात रोखीने व्यवहार होतात. नोटाबंदीमुळे सामान्य नागरिकांना रोख रकम प्राप्त करणे अतिशय त्रासदायक ठरले. पैसे काढणे व नोटा बदलून घेणे यासाठी लोकांना कामधंदा सोडून दिवसभर बँकेच्यासमोर रांगेत उभे राहणे लागले. काहीना रांगेत थांबल्यामुळे हृदयविकाराचा तीव्र झटका येऊन प्राणास मुकावे लागले. तसेच लोकाना लग्न समारंभासारखे कार्यक्रम पैशाअभावी पुढे ढकलले लागले. एकंदरीत नोटबंदीमुळे लोकांचे अतोनात हाल झाले.

२) **जीवनावश्यक वस्तू व सेवांवर विपरीत परिणाम** :

नोटबंदीनंतर काही महिन्यातच किराणा, भाजीपाला, आरोग्य, औषधे, रॅस, इंधन, वाहतूक इत्यादीबाबतची

परिस्थिती खालावली होती. कारण लोकांकडे किराणा, भाजीपाला खरेदी करण्यासाठी सुट्टे पैसे नव्हते, तर दवाखाने, औषधी दुकाने यांना जुन्या नोटा स्वीकारण्याचे आदेश असतानाही ते जुन्या नोटा स्वीकारण्यास तयार नव्हते. तसेच पेट्रोल पंपावर नोटाच्या किमतीइतके इंधन भरणे बंधनकारक होते, कारण ते उर्वरित रकम (सुट्टे पैसे) देण्यास तयार नव्हते. बस कॅंडक्टरचीही मनमानी सुरुच होती.

३) **शेतकऱ्यांचे मोठे नुकसान** : नोटबंदीनंतर शेतकरी वगैरे खूप अडचणीत आला. शेतीतील मजुरांना मजूरी देणे, खते व बी - बियाणे यांची खरेदी करणे, यासाठी शेतकऱ्यांकडे रोख चलन उपलब्ध नव्हते, तसेच व्यापाऱ्यांकडे नोटांची उपलब्धता नसल्यामुळे शेतकऱ्यांच्या मालाला उठाव नव्हता. परिणामी मालाचे भाव कोसळले. दूध, भाजीपाला, फळे इत्यादी नाशवंत वस्तूंची मागणी एकदम कमी झाली. बहुतेक शेतकऱ्यांचे खाते सहकारी बँकेत होते, रिझर्व बँकेने सहकारी बँकांना नव्या नोटा वितरीत करण्याचा अधिकार दिलेला नसल्यामुळे शेतकऱ्यांना पैसा मिळालाच नाही.

४) **लघुउद्योजकांची वाईट परिस्थिती** :

भारतात ग्रामीण व शहरी भागात लघुउद्योगांचे प्रमाण जास्त आहे. लघुउद्योगांचे बहुतेक व्यवहार रोखीने चालतात. नोटबंदीमुळे पूर्ण व्यवहार ठप्प झाले. अनेक कंपन्या बंद पडल्या. त्यामुळे बेरोजगारी वाढण्यास मदत झाली. कामगारांचे पगार करणेही कठीण होऊन बसले, तसेच लघु उद्योगांना लागणारा कच्चा माल खरेदी करण्यासाठी भोंडवल कमी पडले. एकूण जीडीपीच्या लघु उद्योगक्षेत्राचा वाटा ४० टक्के आहे, आणि त्यामुळे ७५ टक्के पेक्षा जास्त रोजगार उपलब्ध होतात.

५) **भ्रष्ट मार्गांचा वापर वाढला** : नोटबंदीच्या काळात समाजातील काही लोकांनी भ्रष्ट मार्गांचा अवलंब करून गैरमार्गाने कमाई केली. जुन्या नोटा बदलून देण्यासाठी लाच दिली गेली. त्यामध्ये बँक कर्मचारी, डाक कर्मचारी, एस. टी. महामंडळाचे कॅशियर आखटून आले. काहीना आपला काळा पैसा लपविण्यासाठी मित्र किंवा नातेवाईकांच्या खात्यावर पैसे टाकले, तर काहीनी २० ते ३० टक्के कमिशन देऊन मिस्ट्रल त्या मार्गाने पैसा बदलून घेतला, परिणामी काही राजकीय नेते व कार्यकर्त्यांकडे नवीन ५०० रूपये व २००० रूपयांचे कोट्यावधीचे चलन आढळून आले.

६) **नवीन नोटांच्या छपाई खर्चात वाढ** : मोदी सरकारने जुन्या ५०० व १००० रूपये मुल्यांच्या

नोटा बंद केल्यानंतर नवीन ५०० रूपये व २००० रूपयांची नोट चलनात आणली परंतु नवीन ५०० रूपयांची नोट छापण्यासाठी प्रति नोट २ ते ३ रूपये खर्च येणार आहे आणि २००० रूपयांची नोट छापण्यासाठी प्रतिनोट ३ ते ३.५ रूपये खर्च येणार आहे. भारतीय रिझर्व्ह बँकेने स्पष्ट केल्याप्रमाणे जुन्या नोटांच्या जागी नवीन नोटा चलनात आणण्यासाठी किमान १२ हजार कोटी रूपये छपाई खर्च होईल.

७) बनावट नोटा व दहशतवादाचे अस्तित्त्व कायम : बनावट नोटा व दहशतवाद संपुष्टात आणण्यासाठी नोटबंदी केली गेली. परंतु थोड्याच काळात नवीन ५०० रूपये व २००० रूपये मुल्यांच्या बनावट नोटा वेदातील निरनिराळ्या भागात आढळून आल्या. तसेच अतिरेकी कारवायांनाही पूर्णपणे प्रतिकबंध घालणे शक्य झाले नाही. आजही अनेक ठिकाणी दहशतवाद पाहायला मिळत आहे. अशा प्रकारे नोटबंदीचा जो उद्देश होता तो पूर्णपणे सफल झाला, असे म्हणता येणार नाही.

८) आर्थिक विकास दरात घट : नोटबंदीच्या काळात भारताचा आर्थिक विकास दर ७.५ वरून तो ६.३ वर आला. जून जुलै २०१७ च्या महिन्यात तर तो ५.७ टक्क्यांपर्यंत खाली आला होता. त्यामुळे भारतीय अर्थव्यवस्थेचे १ लाख ३० हजार कोटी रूपयांचे आर्थिक नुकसान झाल्याचे दिसून येते.

सारांश :-

अशा प्रकारे भारतीय अर्थव्यवस्थेवर नोटबंदीचे सरकारात्मक व नकारात्मक असे दोन्ही प्रकारचे परिणाम

झाल्याचे दिसून येतात. भारतात विमुद्रीकरणाची घटना नवीन नाही. परंतु ८ नोव्हेंबर २०१६ रोजी घेतलेला नोटबंदीचा निर्णय हा भारत सरकारचा अत्यंत धाडसी निर्णय ठरला. या निर्णयावर खूप चर्चा झाली. जगातील विविध अर्थतज्ज्ञांमध्ये या निर्णयावर एकमत दिसून आले नाही. पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी बेनामी मालमत्ता व काळ्या पैशाला लगाम देण्यासाठी फार मोठे पाऊल उचलले आहे. समांतर अर्थव्यवस्था, बनावट चलन आणि दहशतवादाला अर्थपुरवठा हे तिन्ही पक्षी एकाच दगडात मारण्याचा केलेला जोरदार प्रयत्न आहे. नोटबंदी झाल्यापासून नक्कीच थोडाफार आर्थिक परिणाम सर्वच क्षेत्रात झालेला आहे.

एवढ्यात वर्षापासून चालत आलेला प्रश्नाचार व दहशतवाद पूर्णपणे नष्ट नाही होणार. पण काही प्रमाणात का होईना त्यावर आळा नक्की बसेल. राहिल प्रश्न आर्थिक मंदीचा, परंतु काही महिन्यांनंतर सगळे काही ठीक होताना दिसत आहे. म्हणून नोटबंदीचा निर्णय भारतीय अर्थव्यवस्थेस भविष्यात योग्य दिशेकडे घेऊन जाईल अशी आशा बाळगायला हरकत नाही. शेवटी सरकारने घेतलेला नोटबंदीचा (विमुद्रीकरणाचा) निर्णय योग्य की अयोग्य? या प्रश्नाचे उत्तर येणारा काळच ठरवेल.

संदर्भ :

१. दैनिक सकाळ, १ जानेवारी २०१८
- आणि १३ फेब्रुवारी २०१८
२. दैनिक लोकसत्ता, दि. ६ जानेवारी २०१८
३. योजना, फेब्रुवारी २०१७

भारताच्या इतिहासातील महान स्त्रिया : शोध आणि बोध

श्रीमती सहाणे अनिता दगडू
(कनिष्ठ लघुलेखक)

आपल्या देशात स्त्रियांची प्रगती होते का? अगदी मुरुवातीला हडप्पा संस्कृतीमध्ये मातृप्रधान संस्कृती होती. त्या काळात स्त्री - पुरुष यांना समान अधिकार होते. शेतीचा शोध स्त्रियांनी लावला आहे. या गोष्टी पुरुष वृत्तीला कालांतराने रूढल्या नाहीत, आणि या वृत्तीचे कधी पुरुष संस्कृतीमध्ये रूपांतर झाले हे कळलेच नाही.

स्त्री सती, केशवापन, बालविवाह, विधवांचे प्रदन अशा समस्या त्रिवर्षीय वाढतच गेल्या. चूल आणि मूल हेच विद्व वस्त्रे, असाच विचार सर्वत्र पसरू लागला. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर म्हणतात, "कुठल्याही देशाची प्रगती ही त्या देशातील स्त्रियांच्या प्रगतीवरून ओळखली जाते." शिक्षण हे विचार करण्याचे खरे माध्यम आहे. हे पहिल्यांदा प्रथम राष्ट्रपिता ज्योतिराव फुले व सावित्रीबाईंनी स्त्री उदारतासाठी पहिले पाऊल टाकले. आपल्या भारताच्या इतिहासात आजपर्यंत अनेक स्त्रिया होऊन गेल्या. त्यांनी आपल्या कर्तृत्वाने समाजाच्या प्रगतीमध्ये वेगळा टप्पा उमटविला आहे. इतिहासातील अशाच काही स्त्रियांचा बोध घेणार आहोत.

१) धैर्यवान यशोधरा :

यशोधरेचा विवाह १६ व्या वर्षी सिद्धार्थ गौतम यांच्याशी झाला. पुढे सिद्धार्थ 'गौतम बुद्ध' नावाने प्रसिद्ध झाले. सिद्धार्थ गौतमाने प्रज्जा घेतल्यानंतर यशोधरेने पुत्र राहूलेचे पालनपोषण केले. सिद्धार्थ आपल्या पत्नी यशोधरा हिचा निरोप घेताना म्हणाले की, "यशोधरे प्रज्जा घेण्याच्या माझ्या निर्णयाबाबत तुला काय वाटते?" यशोधरा आपल्या मनावर पूर्ण नियंत्रण ठेऊन म्हणाल्या की, "तुमच्या स्थानी मी असते तर दुसरे काय केले असते. तुमचा निर्णय योग्य आहे. त्याला माझी संमती आहे. मी सुद्धा तुमच्या सोबतच प्रज्जा स्वीकारली असती परंतु मी तसे करू शकणार नाही. कारण मला राहूलेचे संगोपन करावयाचे आहे. तुम्ही तुमच्या माता पित्याची मुळीच चिंता करू नका, मी जीवित असेपर्यंत त्यांची काळजी घेईन."

यशोधरा म्हणाल्या की, "माझी एकच इच्छा आहे

की, तुम्ही आमच्यापासून दूर जाणार, तुम्हाला जीवनाचा नवीन मार्ग सापडला आहे. तो मानवजातीच्या कल्याणाचा मार्ग असेल." हे उत्तर ऐकून सिद्धार्थ गौतम खूपच प्रभावीत झाले. यशोधरा एवढी धैर्यवान, शौर्यवान व उदार मनाची आहे यांची गौतमाना जाणीव झाली.

महिलांनी पती, पुत्र व कुटुंबियांना समाजातील अनिष्ट रूढी नष्ट करण्यासाठी प्रयत्न करावे. हाच संदेश यशोधरा यांच्या कर्तृत्वाने स्पष्ट होतो.

२) संत सोयराबाई :

संत चोखामेळा व सोयराबाई हे भारतीय इतिहासातील पहिले असमुर्य समाजातील संत दाम्पत्य. १४ व्या शतकात होऊन गेले. त्यांचे अंभंग - काव्य रचना विशीही म्हणजेच वास्तव होत्या. समाज सुधारक व समाज प्रबोधन करणा-या होत्या. संत चोखामेळा व संत सोयराबाई यांची भारतातच नव्हे तर जगाने सुद्धा दखल घेतली आहे.

संत सोयराबाई आपल्या अंभंगात म्हणतात की, "माणसाचे शरीर हे अस्वच्छ व प्रदुषित नसते, स्वच्छ व सुंदरच असते."

स्त्रियांना सांगणे आहे की, केवळ नवीन कपडे घातले म्हणून शरीर स्वच्छ होत नसते. ज्ञान संपादन केले की, मनाची सुंदरता वाढते. मन स्वच्छ व पवित्र असेल तर शरीर आपोआप सुंदर दिसते. स्वच्छ व सुंदर मनाच्या महिला विकासाच्या बाबतीत कधीही मागे राहत नाहीत.

३) राणी अहिल्याबाई होळकर :

अहिल्याबाई होळकर यांचा जन्म अहमदनगर येथील चौडी गावी झाला. त्या धनगर समाजाच्या होत्या. त्यांचे पती खंडेराव होळकर हे व्यसनी होते. अहिल्याबाईंची चतुराई पाहून त्यांचे सासरे महाराव होळकर यांनी अहिल्याबाईंवर अनेक जबाबदा-या सोपवून राज्य कारभाराचे शिक्षण दिले. कुम्भेरच्या लढाईत खंडेराव मरण पावले. महारावांनी मुलगा मृत्युनंतर सुनेला सती जाऊ दिले नाही. त्यानंतर अहिल्याबाईंने आपला संसार सांभाळला. स्वारी करू पाहणा-या राधोबादादास अहिल्याबाईंने चोख उत्तर दिले. मी जर युद्धात बरेले तर

मला कोणी हसणार नाही. पण तुमचा पराभव झाला तर जगत तुमचे हसू होईल. अहिल्याबाई होळकर ही तत्त्वज्ञानी राणी म्हणून ओळखली जाते. इंदूरच्या विमानतळात व विद्यापीठाला त्यांचे नाव देण्यात आले आहे. म्हणूनच सर्व विद्यार्थिनींनी व महिलांनी कर्तृत्ववान मातांचा इतिहास समजून घेतला पाहिजे.

४) विरंगणा झलकारीबाई :

राणी झलकारीबाई ही लक्ष्मीबाई यांच्या सैन्य दलातील दूर सेनापती होती. इंग्रज सैन्यावर तुकानासारखी तुटून पडणारी विरंगणा म्हणून तिची ख्याती होती. तसेच झाशीच्या राणीचे प्राण वाचविणारी मर्यांनी झलकारीबाई होती. झलकारी बाई लहानपणापासून लढवय्या स्वभावाची होती. तिचा विवाह झाशीच्या सैन्यातील एका बहादुर शिपाई 'पूरण' यांच्याशी झाला. झलकारी बाईला सैन्यात दाखल व्हायचे होते आणि तिच्या पतीने तिची इच्छा पूर्ण केली. झलकारी दिसायला हुबेहुब झाशीच्या राणीसारखी होती. स्वतःच्या कर्तृत्वाने ती काही दिवसांत सैन्यात सेनापती बनली.

ब्रिटीश सैन्याने झाशीच्या किल्ल्याला चारही बाजूने घेरले. त्यावेळी झलकारीबाई, राणी लक्ष्मीबाईंचा वेश धारण करून ब्रिटीशांविरुद्ध धैर्याने, शौर्याने लढली. परंतु त्याचवेळी राणीच्या सैन्यातील एक सेनानायक फिनूर झाला. त्याने एक संरक्षक दरवाजा उघडा करून दिला. त्यावेळी ब्रिटीश सैन्य आत घुसले. झलकारीने लगेच राणीला किल्ला सोडून जाण्यास सांगितले. आपल्या काही विटवासू सैन्याबरोबर राणी निघून गेली. त्याचवेळी उपस्थित पती पूरण शाहीद झाल्याचे समजले. तिने आपला घोडा पतीच्या शवाजवळ नेला. ती घोड्यावरून उतरून पतीच्या पाया पडली. इंग्रजांबरोबर लढता लढता झलकारी ब्रिटीशांच्या छावणीत घुसली व पकडली गेली. त्यावर ब्रिटीश जनरल म्हणाले की, 'आम्ही तुला काय करावे', ती म्हणाली 'मला फाशी द्या. ब्रिटीश जनरल म्हणाले की, 'झलकारी सारखा एक टक्का महिला लढवय्या, धाडसी, करारी बाणा असलेल्या महिला असल्या तर भारत आपल्याला

लवकरच सोडावा लागेल.'

५) स्त्री समाजसुधारक ताराबाई शिंदे :

स्त्री शोषणाविरुद्ध लढा देणा-या, अत्यंत प्रतिकूल परिस्थितीत स्त्री-पुरुष समानतेचा विचार मराठीतून मांडणा-या लेखिका होत. त्यांचे वडील राष्ट्रपिता ज्योतीराव फुले व सावित्रीबाई फुले यांनी सुरू केलेल्या सत्यशोधक समाजाचे कार्यकर्ते होते. त्या सत्यशोधक संस्कारातून त्या करारी व धाडसी व निर्भीड स्वभावाच्या पडल्या. गावात आणि परिसरात त्यांचा दरारा होता. कोर्ट कचेरीच्या कामासाठी घोड्यावर बसून त्या जायच्या. त्यांना मराठी, हिंदी, इंग्रजी व संस्कृत या भाषांचे ज्ञान होते. नंतर त्यांचे लग्न झाले परंतु त्यांच्या पतीची त्याच्याबरोबर वैचारिक तार जुळली नाही म्हणून त्या माहेरी आल्या. त्यांनी ताराबाई शिंदे हेच नाव पुढे लावले. आधुनिक भारताच्या इतिहासात आपल्या बडिलांचे नाव पुढे चालू ठेवणारी स्त्री होती. स्त्री-पुरुष तुलना हा ५२ पानी निबंध त्यांनी लिहीला. त्या काळातील लोकांनी टिकेची प्रचंड लाट उठवली. राष्ट्रपिता ज्योतीराव फुले यांनी त्या ग्रंथावर लेख लिहून ताराबाईंना जाहीर पाठींबा दिला. विधवा विवाह, पुनर्विवाह, स्त्री - शिक्षण, स्त्री - हिंसा, धर्म - संस्कृती इत्यादी प्रश्नांना चिकीत्सकपणे ताराबाईंनी हात घातला. एकूण स्त्री जातीवर आरोप करणा-या व आक्षेप घेणा-या पुरुषसत्ताक व्यवस्था मोडून टाकणा-या स्त्री समानतेचा व स्त्री स्वातंत्र्याचा पुरस्कार करणा-या स्त्री उद्धारक ताराबाई शिंदे होत.

आज समाजामध्ये स्त्रिया शिकलेल्या आहेत. परंतु चांगले, वाईट, सत्य - असत्य, विज्ञानवादी जीवन हे त्यांना काही कळालेले नाही. त्याच अनुषंगाने जागतिक पातळीवर समाजसुधारक स्त्री आणि पुरोगामी विचारसरणीचे लोक एकत्र येऊन स्त्री एक मानत आहे. स्वातंत्र्यात जीवन जगण्याचा तिला अधिकार आहे. याची जाणीव करून देण्यासाठी ८ मार्च हा दिवस जागतिक महिला दिवस म्हणून साजरा केला जातो.

महिला अत्याचार

श्री.लहानु विठ्ठल जेडगुले
(प्रयोगशाळा परिचर)

‘न स्त्री स्वातंत्र्य महती’

असे मनु वचन प्रसिद्ध आहे, या नुसार स्त्री ला कधीही स्वातंत्र्य मिळता कामा नये, ती आयुष्यभर कोणाच्या तरी ताब्यात राहावी अशी कल्पना समाज मान्य आहे. आजही ती व-याच प्रमाणात कायम आहे. स्त्री ही लहानपणी ती पिण्याच्या, तरूणपणी पतीच्या व वृद्धापकाळी पुत्रांच्या ताब्यात असते असे मानले जाते. या पारतंत्र्याच्या कल्पनेमुळे स्त्री ला वयात यायच्या आतच विवाहास सामोरे जावे लागते. चूल आणि मूल यातच तिला अडकवले जाते.

दलित स्त्रीयांवरील अत्याचाराचा विचार करताना त्यांना शिव्या देणे, मारणे, लुटणे, त्यांच्यावर बलात्कार करणे, त्यांच्या समोर त्यांच्या मुलीबाळीची अन्न लुटणे, शारीरिक त्रास देणे, ठार करणे, त्यांच्या झोपड्या पेटवणे, शेतातील उभे पीक उध्वस्त करणे, त्यांच्या अवती भवती आतंक निर्माण करणे, त्यांच्या मनात दहशत निर्माण होईल अशा प्रकारचा शस्त्राचा धाक दाखवणे, अन्न पाण्यासाठी दाही दिशा फिरायला लावणे, गळीच्छ व्यवसाय करण्यास भाग पाडणे व नकार दिल्यास मारपीट करणे, जाडुटोणा करते म्हणून विवस्त्र धिंड काढणे, अशा अनेक प्रकारच्या विविध अत्याचारी घटनांमुळे स्त्रीयांचे जगणे मुश्कील केले आहे.

आपल्या समाजात पुत्रहीन स्त्रीला वांझीटी म्हणून कायम अपमानास्पद वागणूक दिल्याचे अनेक दाखले पाहावयास मिळतात. तसेच अनेक स्थिरांना मुलगा झाला नाही, म्हणून मानसिक व शारीरिक छळास सामोरे जावे लागते. तसेच सवतीला घरात आणून तीला आयुष्यभर परिचरता म्हणून जगावे लागते. याशिवाय विधवा स्त्री या नेहमीच समाजाच्या वासनेच्या शिकार झाल्या आहेत. त्यामुळे त्यांना समाजात वावरताना भयग्रस्त वातावरणात वावरावे लागते.

धर्माच्या नावाखाली अनेक प्रथा परंपरांनी स्त्रीयांचे जीवन जगणे असह्य केले आहे. महाराष्ट्र - कर्नाटक

सीमवरील वेळगाव - कोल्हापूर या भागात स्त्रीला देवदासी म्हणून लहान वयातच यल्लमा देवीस सोडले जाते. जत तालुक्यातील सौंदी या गावातील यात्रेत यल्लमाच्या नावाखाली हजारो मुलींना देवदासीची किशा देऊन देवाची पर्यायाने भक्तांची लैंगिक सेवा करण्यास भाग पाडले जाते. तसेच पुणे जिल्ह्यातील जेजुरी येथील महाराष्ट्राचे कुलदैवत श्रीखंडोबा देवास असंख्य मुलींना मुरळी म्हणून सोडले जाते. त्यांना ही श्री खंडोबाच्या वाण्यांना त्यांची सेवा करण्यास भाग पाडले जाते. या अत्य वयातच मुरुळी म्हणून वाण्यांच्या लैंगिक अत्याचारास बळी पडावे लागते.

आजही धर्माच्या गोंडस नावाखाली हुंड्याची घातक प्रथा विवाहास अडसर ठरत आहे. कुलीन विवाह पद्धती, सामाजिक प्रतिष्ठा, आत्मसन्मान, सामाजिक प्रतिष्ठेसाठी आर्थिक मागण्यांचा तगादा लावणे, त्यासाठी मानसिक व शारीरिक छळ करणे, त्यातून त्यांना आत्महत्येसारखे टोकाचे पाऊल उचलण्यास भाग पाडणे यासारखे अत्याचार स्त्रीला सहन करावे लागतात.

आजही भारतातील अनेक समाजात असणा-या श्रद्धा अंधश्रद्धा असून त्यात गंडेदारे, ब्रतवैकल्य, वृथाबाजीच्या मार्गाने अनेक स्त्रीया बाबांच्या प्रलेभनांना बळी पडत असून त्यांच्या अत्याचाराच्या त्या शिकार बनल्या आहेत.

आपल्या देशात आजही पुरुष प्रधान संस्कृती असल्याने गर्भाशयातच तिची हत्या केली जाते. तसेच मुलगी ही कुटुंबाचे ओझे मानून तिला कुटुंबात कुयम स्थान दिले जाते. भारतात वेगवेगळ्या माध्यमांनी स्त्री पुरुष समानता आणण्याचा प्रयत्न केला असला तरी, समाजात पुरुष प्रधान संस्कृती बरचढ असल्याने वंशाचा विधा म्हणून मुलगा जन्मास प्राधान्य देऊन गर्भपात चाचणीद्वारे भ्रूणहत्येस स्त्रीयांना भाग पाडले जाते.

आज समाजात बलात्काराच्या घटनांत मोठी वाढ झाल्याचे दिसून येते. बलात्कारित महिलांना पुरुष प्रधान

संस्कृतीत कोणताही सामाजिक व राजकीय न्याय मिळत नाही. बलात्कार ही सामाजिक घटना फक्त स्त्री अत्याचारापुरती मर्यादीत नसून, तीला राजकीय पैलू देखील आहेत. त्यात स्त्रियांसाठी असलेल्या सुविधांची कमतरता सुरक्षितता या महत्त्वाच्या बाबींचा समावेश आहे. बलात्कारात पुरुष हे आर्थिक व राजकीय दृष्ट्या सबळ असल्याने अनेक अबलांवर होणारा अत्याचार निमुटपणे सहन करण्याची वेळ आली आहे. एकंदरीत स्त्रियांवर विविध कारणांनी अत्याचार होत

आहेत, त्यासाठी स्त्री सबलीकरण व गुन्हेगारांना शासन व अत्याचारात स्त्रियांचे पुनर्वसन करणे व त्यांना आत्मसन्मानाने वागता येणे यादृष्टीने सर्व समाजाने योग्य उपाय करणे ही आज काळाची गरज आहे.

संकलन : दलित स्त्रीयांच्या मुक्तीचा प्रश्न (प्रा.संजयकुमार कांबळे)
भारतीय समाज - प्रश्न आणि समस्या (डॉ. सुनिल मायी)

माणुसकिला विकताना पाहिलयं मी

कु. धनश्री सुनील देशमुख
(एस. वाय. बी. एस्सी.)

रामाच्या देशात रावणाच्या देशात
माणुसकीला विकताना पाहिलयं मी
संतांच्या देशात राजकारणाच्या देशात
माझ्या देशाला विकताना पाहिलयं मी
पाकिस्तानच्या सीमेवर काश्मिरच्या धरतीवर
जवानाला धारातिर्थी पडताना पाहिलयं मी
त्यांच्या कुटुंबाला मिळणा-या निर्धीला
गडप करताना पाहिलयं मी
वेस्टर्न कल्चरच्या विळख्यात
भारतीय संस्कृतीचा गळा दाबला जाताना पाहिलयं मी
शिवरायांच्या देशात अफजलखानाच्या देशात
स्वीवर अत्याचार होताना पाहिलयं मी
डिजिटल इंडियासमोर माझ्या गरीब भारताला
झुकताना पाहिलयं मी
गांधीजींच्या देशात स्वार्त्थाच्या नावाखाली
हिंसा होताना पाहिलयं मी
रामाच्या देशात रावणाच्या देशात
माणुसकीला विकताना पाहिलयं मी!!

शेतकरी

कु. दामिनी चंद्रकांत गायकवाड
(एस. वाय. बी. एस्सी.)

कर्जामध्ये असा डुबला तो शेतकरी
शेतामध्ये घाम गाळला त्याने भर दुपारी
कातड्याची घालून चपल फिरला तो शेतभर
पिकही मोठे होऊ लागले भर भर
वा-यांच्या तालावर पिक ते डुलायचे
ते पाहून शेतक-यांचे मनही भुलायचे
घार होऊ लागले दिवस ते पटापट
आभाळ नसतानाही आला तो पाऊस टपटप
झाला नास तो सगळ्या पिकाचा
कुठे हरवला आनंद तो शेतक-याचा
कर्ज फेडणार कसे ते शेतीसाठी घेतलेलं
दिसू लागलं समोर जणू काही ते आभाळ पेटलेलं
कर्जमाफी नाही म्हणून घेऊ लागला तो जीवाचा बळी
कधी उमलायची ती शेतक-याच्या आनंदाची कळी
कर्जामध्ये असा डुबला तो शेतकरी
जीवन जगण्यापेक्षा मरणांमध्ये
वाट लागली त्याला समजदारी!

स्त्री अत्याचार

कु. तुरनर नितीन रामनाथ
(टी.वाय.बी.ए.)

धांवा! या जगात जन्म घेण्याअगोदर मला का मारून टाकताय? मी एक मुलगी आहे म्हणून, आज कित्येक नवजगत मुलींचा हाच भूक आक्रोश आहे. आज समाजा मध्ये मुलींचा या जगातील कित्येक सुंदर गोष्टी पाहण्याबाबतून, अनुभववाचून वंचित ठेवले जातं.

सध्या महाराष्ट्रामध्ये स्त्री भ्रूण हत्या करणा-या अनेक डॉक्टरांनी त्यांची दुकानेच धाटली आहेत. आज महाराष्ट्रामध्ये अनेक शहरांमध्ये हा गोरख धंदा राजरोसपणे सुरू आहे. आज महाराष्ट्रामध्ये अनेक नराधम डॉक्टर आहेत, की जे थोड्या पैशाच्या अमीशाला बळी पडून स्त्री भ्रूण हत्या करायला तयार होतात.

आजच्या परिस्थितीचा आपण विचार केला असता तर स्त्रियांचे कर्तुत्वच मोठे असल्याचे दिसून येते, आज प्रत्येक क्षेत्रात आपण पाहिले तर स्त्रिया या पुरुषांच्या बरोबरीने नाही तर पुरुषांच्या पाऊलभर पुढे आहेत. याची जितकी उदाहरणे देता येतील तितकी कमीच वाटतात. आज आपण दहावी च बारावीच्या बोर्ड परीक्षांचा निकाल पाहिला तर कोण पुढे? मुलीच! एम.पी.एस.सी. आणि यु.पी.एस.सी. परीक्षेतही मुलीच पुढे आहेत. भारतातील सर्वात कठीण परीक्षा केंद्रीय लोकसेवा आयोगाची, तिच्यामध्ये २०१५ मध्ये मुलाची वर्षा या जिल्ह्यातील असलेली हिना टांबी ही बावीस वर्षांची मुलगी देशात पहिली येते आणि दुस-या बाजूला बीड, कोल्हापूर सारखे जिल्हे स्त्री भ्रूण हत्या प्रकरणांनी ढवळून निघतात, ही फार मोठी शोकांतिका आहे.

स्त्री सबलीकरणाचा प्रश्न सध्या चव्हाट्यावर आहे. याबाबत दिवसेंदिवस चर्चा होत आलेली आहे. स्त्रीयांना सबलीकरणासाठी म्हणजेच स्त्रीयांना सक्षम करण्यासाठी स्त्रीयांचा सामाजिक क्षेत्रामध्ये सहभाग वाढविण्यासाठी सरकार दिवसेंदिवस प्रयत्न करताना दिसत आहे. त्यासाठी सरकारने अनेक योजना राबविल्या आहेत.

आजही स्त्रीयांना समाजामध्ये दुय्यम दर्जाची वागणूक विदोषत: खेड्यापाड्यात भेटताना दिसते. 'ज्याच्या डोळ्यावर पाप तोच होतो' मुलींचा 'बाप' म्हणजे ज्याने पाप

केले आहे. त्याच्याच घरी मुलगी जन्माला येते म्हणजेच मुलगी जन्माला येणे हे पाप तर मुलगा जन्माला येणे?

बहिणाबाई म्हणतात,

**लेकीचा जन्म घातला कुणी येड्यांनं
पराया घरी बैल राबती भाड्यांनं
लेकीचा चन्म जसा बाभळीचा पाला
वारा वावटाळी तसा वाहुनीच नेला..**

म्हणजे देशातील ग्रामीण भागातील स्त्रियांची अवस्था भाड्याच्या बैलासारखी राबताना आजही आपल्याला दिसते. ह्या परिस्थितीत बदल होणं खर तर गरजेचे आहे.

समाजातील तमाम स्त्रियांसाठी शेवटच्या दोन ओळी **अंधाराच्या पलंगावर प्रकाशाचा वेध द्या,
परंपरेच्या जाणीवेला कंठातून वाट द्या,
अस्मीतेच्या डाव्याला सामर्थ्याची धार द्या,
आधी उद्या जन्माला येणा-या
स्त्रीला सबलीकरणाची भेट द्या.**

स्त्री भ्रूण हत्या : एक ज्वलंत समस्या

कु. ऋतुजा माधव मंडलिक
(एफ. वाय. बी. कॉम.)

आज अचानक अक्वीवरती प्रकाश कोटून आला? मंडलिक ऋतुजा बदलणार आता स्त्री भ्रूण हत्येच्या परिणामांना.. खरंच स्त्री - पुरुष हे एकाच नाण्याच्या दोन बाजू आहेत. स्त्री शिवाय पुरुष अंधुर आणि पुरुषाशिवाय स्त्री ही अंधुरीच. जसे दिवदल धान्याच्या दोन पाकळ्या समान असतात, त्याचप्रमाणे स्त्री पुरुष समानच आहेत, असे म्हणतात, पण त्यातही स्त्रीचं पारडं निसर्गत:च जरासं जड आहे असे म्हटल्यास अतिशयोक्ती होणार नाही.

५००० वर्षां पूर्वीची परंपरा असलेल्या आपल्या संस्कृतीत 'मातृदेव भव, पितृदेव भव' असे बोधवचन पाडणा-या भारत देशातच आज वर्तमान पात्रातील बातमी अथवा इतर कोणत्याही प्रसार माध्यमातून आपणास सर्व स्तरातील वार्ता कळतात. त्यात प्रामुख्याने चर्चेतच नव्हे तर महाचर्चेत असलेली बातमी म्हणजे स्त्री भ्रूण हत्या.

पण मित्रांनो स्त्रीला जन्माचा अधिकार का नाकारायचा, हे मला समजतच नाही. स्त्री तर निसर्गाचे अर्थ अंग आहे. तुम्ही अर्धनारी नटेश्वर जर पाहिला असेल तर अर्थ अंग स्त्रीचे व अर्थ अंग पुरुषाचे आहे. प्रत्यक्ष जगजिज्ञासा परमेश्वर सुद्धा स्त्रीच्या अर्ध्या हिस्श्याला मान्य करतो आणि तिचे अपत्य माणूस गर्भातच कळ्या खुप्यावरल कचरत नाही. काय म्हणत असेल ती छोटीशी कळी..

'सांग ना आई मला कोण जपणार तुझ्या विना जन्माला कोण घालणार कोणी म्हणे काही, कोणी म्हणे नाही सोनूलीला तुझ्या या जन्म देना आई..'

केवळ भयंकर क्रुत्य हे स्त्री भ्रूण हत्येचे, स्त्रीला अबला नारी, दुर्बला समजले जाते, पण समाजाला हे सुद्धा सांगितले पाहिजे की राम, अर्जुन, हनुमान, शिवाजी, टिपू सुलतान या सर्व पुरुषांना ह्यूवीवर आणणारी स्त्रीच होती म्हणूनच म्हणावेसे वाटते.

**नारी नारी मत कही
नारी तो रत्न की खान**

इस नारी से पैदा हुए राम, कृष्ण और हनुमान
स्त्री तर भावताची उत्कृष्ट कलाकृती आहे. बनवलेली उत्कृष्ट कलाकृती जर मानवाने केली तर त्याचे वाईट परिणाम दिसल्याशिवाय राहणार नाही. म्हणून मुलगा लागत असल्यास मुलीच्या गर्भातच हत्या करणे, तिला जीवन न देणे किती भयानक आहे, हे आपणास कळले असेल.

जन्म देण्यासाठी आई हवी, राखी बांधण्यासाठी बहीण, लाडू करून देण्यासाठी आजी हवी, प्रेमाने जवळ घेण्यासाठी आल्या हवी, तर मग मुलगी का नको?

दुर्गा, चंडी, मंदर तेरेसा, सावित्रीबाई फुले, अहिल्या, तारा, मंदोदरी, सीता, सुनिता विल्यम, कल्पना चावला, पी. टी. उषा, पी. व्ही. सिंधु, सानिया मिर्झा, मेरी कोम, साबना मेहवाल अशी अनेक रूपे स्त्रीचीच नव्हे तर शक्तीची रूपे आहेत, असे म्हटले तर वावगे उरणार नाही. म्हणून स्त्रीकडे केवळ भोग वस्तू म्हणून न पाहता तिला शक्ती रूपाने सन्मानित करणे गरजेचे आहे. तिची गर्भातच हत्या केली तर उद्योग्य स्त्री शक्तीचे कसे होणार?

यत्र नार्यंस्तू पुज्यन्ते, रमन्ते तत्र देवता
जेथे स्त्रीचा सन्मान होतो, तेथेच देवतांचा वास असतो. असे न झाल्यास समाज रसातळाला गेल्याशिवाय राहत नाही. मुलगा गरजेचा आहे, तसेच मुलगीही गरजेची आहे. म्हणून समाजात मुलाला जशी वागणूक दिली जाते, तशीच मुलीलाही द्यावी कारण,

**कन्या ही दृष्टिता बाई
दोन्ही घरची प्रित मं
मुलगी दोन कुटुंबाचीच नव्हे तर सर्व
संसारची घडी बसवणारी शक्ती मं
म्हणूनच,
लेक वाचवा, लेक शिकवा,
संस्कृती राखा व देश वाचवा.**

स्त्री जल्मा ही तुझी कहाणी

कु. धनश्री सुनील देशमुख
(एफ.नाय.बी.एस्सी.)

पुरुषांची शक्ती पाहाडासारखी असेल तर स्त्रीची शक्ती प्रवाहासारखी आहे. प्रवाह पाहाडावरून वाहू लागला तर पाहाडाचा सारा ताण धुळीला मिळतो. याच प्रवाहाची प्रवाहिता म्हणजे भारतीय स्त्री वास्तव्याची, संस्कृतीची तेवत राहिलेली प्रसन्न ज्योत आहे. असे पूज्य साने गुरुजी म्हणत, कारण त्यांनी भारतीय स्त्रीची महानता जाणली आहे. परंतु आजच्या विज्ञानाच्या शतकाकडे वाटचाल करताना स्त्रियांची समाजातील परिस्थिती आपणास बदललेली दिसते. स्त्रियांचा प्रवास गर्भाशयातील अंधारातून थडग्याच्या मृत्यूच्या अंधाराकडे एक अनंत अधोर्तरी यात्रा आहे. पंख छोटलेल्या जटापुंच्या अवस्थेतून ही स्त्री केव्हा बाहेर पडणार?

मुलगी येता जन्माला

विचार पडतो पित्याच्या मनाला

उगाच जन्म दिला या कारटूला

इतका पैसा कोटून येईल हिच्या लग्नाला

मुलीचा जन्म होताच पित्याच्या काळजात धडपडू लागते आणि पुढच्या आयुष्याचे प्रश्न पित्याच्या मनाला राहू केव्हा प्रमाणे ताब्यात घेतात. ज्या वयात आईबाप व भावंडांच्या प्रेमळ खेळीमेळीच्या सावलीत मनाची व शरीराची निर्वाह काढ व्हायचं, त्या वयात लग्न करून दुस-या एका कुटुंबाच्या चरकात सापडून जीवनरस आटावा लागतो. त्यानंतर बालवयातच मातृत्वामुळे तिची शक्ती, तारूप्य व जोष नाहिसा होत जातो. तिचा गुन्हा एवढाच की ती जन्माने एक स्त्री आहे.

यंत्र नार्यन्तु पुजन्ते, रमन्ते तंत्र देवता

जेथे नारीची पुजा केली जाते, तेथे देवता वास करतात, प्राचीन काळामध्ये स्त्रियांना मान दिला जात होता, मातृदेवी भव, असे आपण आजही म्हणतो. आईला आपण देवी मानतो, मग ह्याच देवाचे लहान रूप असणा-या मुलीला आपण या जगामध्ये येण्यापासून तिच्या नरडीचा धोटा घेतला जातो. आजच्या काळामध्ये पत्नी ही मूले देण्यासाठी, संस्कृतीची जपवणूक करणाऱ्याची, विवाहित स्त्रीकडे पतीकडे एकनिष्ठ राहण्याची नैतिकता

तीनेच पाळायची, सासरच्या नातेवाईक मंडळींचे मन सांभाळण्याचे कामही तिचंच. मुलांना वळण लावण्याची जबाबदारी तिच्याकडे रीतिरिवाज व देवधर्माची निष्ठा तिनेच सांभाळायची, तरीही तिला अपमानास्पद वागणूक दिली जाते आणि मग अशा परिस्थितीमध्ये मुलींचा जन्म होण्यापासून बंदी घातली जाते.

जीवाला जीव देते, जीव देऊन पाहिला

पाषाण पाषाण, अंती कौरडा राहिला

फोडीले चंदन, त्याच्या केल्या बारा फोडी

स्त्रियांची जात वेडी, पुरुषांना माथा फोडी

स्त्रियांचे एवढे हाल होत असतानाही, ती आपल्या पतीशी एकनिष्ठ राहते. पतीला परमेश्वर मानून त्याच्यावर जिवापाड प्रेम करते. परंतु तिच्या वाट्याला येतात सासरच्या व्यक्तींचे शिनीडे, वळचणीला मिरच्यांचे व निवडुंगाचे धोस. विषांचे प्याले तरीही ती हाल सोसते, सारे मुकुटपणे सहन करते.

मुलगा होत नाही, हुंडा कमी दिला. माहेरची इस्टेट स्वतःच्या नावावर करावी. दिवाळ सणाला अंगठी दिली नाही, सासूला उलट बोलणे, अशा विविध कारणांनी स्त्रिया छळ केले जातो. एकवीसावे शतक चालू आहे, म्हणतात की, या एकविसाव्या शतकात मुलींना फार प्राधान्य आहे. आज सुद्धा मुलीला गर्भान्त मारले जाते, कारण फक्त एवढेच की, ती मुलगी आहे म्हणून.

एका उधळशा खड्ड्यात त्यांनी

माझं प्रेत फेकून दिलं

कफणाविषाणच त्यांनी माझं दफन केलं

तिच्या मृत्यूनंतर त्यांना समजून आलं

मी निष्पाप होते, मी निरापराध होते

गुन्हा माझा एवढाच होता की,

ती एक मुलगी होती.

अशाप्रकारे गर्भातील तो निरपराध जीव मनाशी विचार करत असेल. मुलगी असल्याचा समाज एवढी मोठी शिक्षा का देतो! प्रत्येक महान पुरुषामागे एका स्त्रिया हात असतो, मग का ह्या स्त्रियांवर अन्याय करतात. ताटीचे

अभंग रचणारी मुक्ताई ही पण एक स्त्रीच होती. एवढ्या लहान वयात चांगदेवाची गुरू बनली. तुकारामांची शिष्या बहिणाबाई, छत्रपती शिवाजी महाराजांची आई जिजाऊ, राज्य कारभार करणारी अहिल्याबाई होळकर, कल्पना चावला, किरण बेदी, पी. टी. उषा, गायिका लता मंगेशकर या सुद्धा स्त्रियाच होत्या. परंतु मुलीची अवस्थ ही मातीच्या मडक्याप्रमाणे आहे. कुंभार जसा आकार देईल, तसा आकार पात्र होतो. मडक्याची इच्छा नसतानाही मनात असेल तर सुंदर घडवायचा, नाहीतर तडकन फोडावचं.

मुलगी आहे म्हणून लादली गेली भाड्यावर बंदी, आई-वडिलांनी भविष्य घडविण्याची दिल्ली नाही संधी. मुलगी म्हणून ती परकी यांचेच धन आहे, म्हणून पालक तिला शिकू न देता लग्न करतात. पुरूष हा परमेश्वराची किर्ती, तर स्त्री ही साक्षात परमेश्वराची मूर्ती आहे.

पणती जपून ठेवा, अंधार झाला थोडा उजेड ठेवा, अंधार फार झाला
अन्वया मुलीची उणीव भासेल घरात लक्ष्मी आणण्यापूर्वी लागेल हे भाकीत आहे.

मुलींना किती प्रदनांना तोंड द्यावे लागते, हे प्रदन ताणतणावाइतके सारे प्रदन त्याचेसमोर आहे.

जीवनात आपल्यांनी केलेले आघात आपणच पचवायची असतात..

समजदारपणे आपल्यांनी केलेल्या चुका आपणच क्षम्य करायच्या असतात, अगदी अचूकपणे.

स्त्री अत्याचार

कु.सोनाली भाऊसाहेब कोतवाल
(एफ.वाय.बी.कॉम.)

समान मानव माना स्त्रीला

तिची अमिता खुड्डु नका,
दासी म्हणुनी पिटू नका,
या देवी म्हणुनी भजू नका!!!

आजच्या या कलियुगात माणूस जसजसा प्रगतीच्या वाटेने चालला आहे, तसतसा मानव हा आपली संस्कृती विसरत चालला आहे, कारण आजच्या या कलियुगाच्या काळात जर पाहिले तर बलात्कार, अल्पवयीन मुलींवर अत्याचार, गरिब स्त्रियांवर अत्याचार, व्यसनी नव-यामुळे स्त्रियांवर होणारे अत्याचार, विधवांवर होणारे अत्याचार, नोकरी करणा-या स्त्रियांवर होणारे अत्याचार, वैवाहिक जीवनात जीवन जगत असताना स्त्रियांवर होणारे अत्याचार अशी किती उदाहरणे देता येतील. आज सर्वांत जास्त भारत सरकारच्या अहवालानुसार स्त्रियांवर मोठ्या प्रमाणात अत्याचार होत आहेत.

आजच्या या कलियुगाच्या काळात स्त्रीला मिळणारा मान सन्मान हा खालावत चालला आहे. आज आपल्या समोर गैरगैरप सारख्या समस्या मोठ्या प्रमाणात वाढत चालल्या आहेत. आज तर कोणत्याही भागात जर अत्याचार होत असेल तर प्रथमतः स्त्रियांनाच दोषी मानले जाते. आज या अत्याचाराचे प्रमाण वाढल्यामुळे स्त्रियांना नोकरीच्या ठिकाणी काम करणे हे असुरक्षित वाटत आहे. तसेच अत्याचारांमुळे मोठ्या प्रमाणात मुलींचे प्रमाण कमी होतेय याचे कारण म्हणजे अत्याचार आणि केवळ अत्याचारच हे स्त्रियांबद्दल अत्याचार का थांबत नाहीत, का घडत आहे असे?

कोण कारणीभूत आहे या सर्वांना, यासारखे प्रश्न समज्यांना पडत असतात पण हे सर्व थांबविण्यासाठी स्वतःहून पुढाकार कोणीही घेत नाही का? या अत्याचारांना बळी पडणाऱ्या स्त्री ही आपलीच आई आणि बहीण आहे असे मानून जर जीवन जगले, तर हे अत्याचार होणारच नाही. या प्रकारचे अत्याचार वेळेत थांबवले तेच बरे नाही तर या अत्याचारांना बळी कधी आपले जवळचे कोणीही पडण्याअगोदर वेळेतच उपाय केले, ते काहीही

योग्य असतात.

आजच्या या काळात २०११ च्या गणनेनुसार ७११२ बलात्काराच्या घटना घडल्या आणि या प्रकारच्या घटनांमध्ये मोठ्या प्रमाणावर वाढ होत आहे, का लोकांची मानसिकता इतकी खालच्या पातळीला जाऊन पोहचली आहे, आणि तो हव्यासाच्या पोटी किती मोठा गुन्हा हा करत आहे हे त्यालाच समजत नाही. आजच्या या काळात जर आई बहिःलांनी मुलींचे लहान केले. तर तिला सासरच्या लोकांनी नांदवले तर ठीक नाही तर ती परत आई वडीलांकडेच राहते आणि त्यामुळे मोठ्या प्रमाणावर गर्भपात होत आहेत. का मुलीं म्हणून जन्माला येणं हा काय गुन्हा आहे? आज याच मुलींना गर्भपात केल्यामुळे बाहेरचे जग पाहणे मुश्किल झाले आहे. तिला जन्म घेण्या अगोदरच, गुलाबाची कळी कशी असते ती रोडल्यावर ती कोमेजते. त्याचप्रमाणे मुलींना गर्भपात मारले जाते, म्हणून म्हणावेसे वाटते.

नको नको गं माय अशी कठोर होऊस

अंकरल्या जीवाला अशी नको गे खुड्डुस
माय लेकी तुझं नातं असं घट्ट दाट
आतुरला जीव माझा कुशीतून दे गे वाट

का घडतवं हे सर्व, काय दोष आहे तिचा. पूर्वीच्या काळात सावित्रीबाई फुले यांनी मुलींसाठी खूप सारे प्रयत्न त्यांच्या शिक्षणासाठी केले तर आजच्या या काळात का आपण सर्व मिळून हे सर्व अत्याचार थांबवू शकत नाही? पूर्वीच्या काळात ज्या देशात द्रौपदीची लाज राखण्यासाठी प्रत्यक्ष देवाला धरतीवर यावे लागले. तसेच ज्या देशात प्रत्यक्ष एका स्त्रीमुळे साक्षात यमदुताला सुद्धा तिच्या पतीचे प्राण परत करावे लागले. आज त्याच देशात या प्रकारचे गुन्हे मोठ्या प्रमाणात होत आहे. मुळात या सासरच्या घटना घडतातच का? याचा आढावा घेणे ही महत्त्वाची गरज आहे. महिला अत्याचाराचा सर्वदूर होणारा अनैतिक प्रकार रोखण्यासाठी पोलिस आणि सरकार हे मोठ्या प्रमाणावर प्रयत्न करत आहे. आज मोठ्या प्रमाणावर सरकारने हुंडा बंदी केलेली आहे, तरी

चोरून लपून मुलीच्या वडीलांवर जबरदस्ती करून तिच्या वडीलांना सांगितले जाते की, तुम्ही जर हुंडा दिला नाही, तर, तुमच्या मुलीला आम्ही पुढे त्रास देऊ, मग ते वडील बिचारे या पदवीस बळी पडतात. हुंडा घेणं-देणं ही जर एक कायदेशीर गुन्हा असणारी बाब असली, तर हा गुन्हा मोठ्या प्रमाणावर करून सासरी मुलीला हुंड्याच्या नावाखाली छळले जाते, म्हणून म्हणावे वाटते.

**बायकोला दासी समजू नका
भावनांची तिच्या कत्तल करू नका
मित्रांनो, तुम्ही तरी हुंडा मागू नका
बासनेच्या आहारी जाऊन
तिला कसेही ओरबाडू नका
संस्कृतीच्या नावाखाली
हक्क तिच्यावर गाजवू नका
मित्रांनो, तुम्ही तरी हुंडा मागू नका..**

आज या हुंड्यासारख्या प्रथा तर थांबल्याच पाहिजे, त्याचबरोबर ग्रहिणींच्या समस्या वेदया व्यवसाय करणा-या स्त्रीयांना प्रतिष्ठा, तसेच अविवाहित स्त्रियांचे प्रदन, हे मोठ्या प्रमाणावर वाढत आहे. जर बलात्कार टाळायचे असतील तर प्रथमतः मुलींनी पारिचम्याय संस्कृतीचा वापर हा टाळायलाच हवा. जीवन हे एकदाच मिळतं. मुलींवर नऊ दहा वर्षांच्या काळात अनेक बंधने घातली जातात, तसेच मुलींचे लग्न झाल्यावर मुलींवर बंधनेही पडतात. तसेच नोकरी करणा-या स्त्रियांवर मोठ्या प्रमाणात बंधने घातली जातात, नशा करणा-या नव-यामुळे गरीब स्त्रियांवर मोठ्या प्रमाणावर हे अत्याचार केले जातात. गरीब घरातील स्त्रियांना काहीही बोलण्याची परवानगी नसते. त्यामुळे त्यांचे जीवन हे व्यर्थच वाया जाते, याच स्थिती अष्टपुत्र सौभाग्यवती भव! असा आशिर्वाद दिला जातो.

**समतेविना शिक्षण गेले
शिक्षणाविना गृहबंदी झाले,
गृहबंधनाने बाह्य जग संपविले,
बाह्य जगाशिवाय आत्मबल हरले,**

**आत्मबल अभावे अबला ठरले,
सर्व बाजूंनी अत्याचार वाढले,
पुरुषी सत्तेने जेरबंद केले,
सारे माणूसपण हावून बसले,
इतके सारे अनर्थ एका
स्त्री पुरुष भेदाने केले**

या अत्याचारांबद्दल कितीही घटना या घडत आहे. दिल्लीतील २३ वर्षांच्या तरुणीवर चालत्या बसमध्ये सामूहिक बलात्कार झाला, तसेच कॉलेजच्या परिसरात एकतर्फी प्रेमानुन असे अत्याचार होतात, या अत्याचारांचे जर सांगायचे झाले तर नुकतीच घडलेली कोपडीची घटना. ही घटना तर किती लपजीरवाणी आहे आणि या प्रकरणातील गुन्हेगारांना शिक्षा ही तर आता झाली. आपल्या या देशात गुन्हेगारांना गुन्हा केल्यानंतर त्यावर काही दिवसांनी ही शिक्षा केली जाते आणि आपल्या या एका अहमदनगर जिल्ह्यात इतके अत्याचार होतात, तर संपूर्ण देशात किती अत्याचार होत असतील? हा एक मोठा प्रदन आज उभा आहे.

जर हे सर्व थांबवायचे असेल तर काहीतरी निर्माण करण्याची धमक ही आपल्या सर्वांमध्ये असली पाहिजे, तरच आपले अस्तित्व टिकून राहील. नाहीतर या देशात असलेले नराधम हे आपले अस्तित्व टिकवणे मुश्किल करतील, तरीही आपण काही करू शकणार नाही. स्त्रीने देखील स्त्रीचा मान राखला पाहिजे, स्त्री जन्माचे स्वागत केले पाहिजे. जर स्त्री नसली तर कुणाला आई, बहीण, मावशी मिळणंही कठीण होईल. आजच्या या देशात स्त्रियांना आरक्षण असले तरीही त्यांना मान-सन्मान हा मिळालाच पाहिजे.

**बता दे इस दुनिया को
औरत होना अपराध नहीं
बिन हमारे कुछ नहीं,
हमसे है जमाना
जमानेसे हम नहीं.**

स्त्री अत्याचार : कारणे व उपाय योजना

कु. पुष्पा बाळू मेंगाळ
(इ. ११ वी कॉमर्स, अ)

सध्याचं युग हे कलियुग आहे, असे म्हटले जाते. कलियुगात माणूस आपली माणुसकी विसरत चाललाय. आपल्या मर्यादा ओलांडायला लागलाय. काय खरच कलियुगास प्रारंभ झालाय?

या कलियुगात स्त्रीचा समाजातील दर्जा खालावत चाललाय आणि त्यामुळेच दिल्ली येथील 'गंगरेप' ही घटना आपल्यासमोर आहे. काय हीच भूमी आहे की ज्यावर महात्मा गांधी, स्वामी विवेकानंद, भगतसिंग यांनी उत्कृष्ट असा समाज उभा करण्यास हातभार लावला. काय हिच ती युवा पिढी आहे की, ज्यांच्या जोरावर डॉ. ए. पी. जे. अब्दुल कलाम २०२० साठी एक स्वप्न पाहिलं आहे. नेमकं आपण कुठे चुकले आहोत? काय आपण गांधीजीची तिच ती तीन माकडे झाले आहोत काय? बलात्कार होतोय आणि ते वाईट कृत्य आहे म्हणून डोळे झाकून घेतोय. कोणीतरी मदतीसाठी आवाज देतोय आणि तो वाईट असा आवाज आहे, म्हणून काद बंद करून घेतोय. केलेलं कृत्य हे वाईट आहे म्हणून त्याविषयी किंवा त्याविरोधात आपले राव्दच बाहेर पडत नाही. आपण उघडपणे तोंड झाकून घेतोय, सारं असं नाही ना 'बुरा मत देखा, बुरा मत सुनां, बुरा मत बोलां' असे किती दिवस हे असे चालणार.

रिश्चा म्हणजे या पिढीचं एक खेळणं बनल्या आहेत. मुलगी पाहिली की शिळ मारण, नको ती गोणी म्हणून चिडविणे, मुलीविषयी अशिल्ल शब्दांचा वापर करणे या गोष्टी जणू टवाळखोरांचा धंद्याच झाला. या काही समाजावरील कलंकामुळे आज आपली बहीण, आपली मुलगी घराबाहेर पडण्यापूर्वी याच टवाळखोरांचा धास्ती घेऊन बाहेर पडत असावी. काय होतय असं? या सा-या गोष्टींसाठी कोण कारणीभूत आहे? आपण कुठे तरी चुकत तर नाही ना? या प्रश्नांची उत्तरं आपल्याला शोधायला पाहिजेत आणि जर आपण यात असमर्थ ठरत अस तर आपल्यासारखे मुर्ख आपणच !

गेल्या काही वर्षांत सततच्या झालेल्या स्त्री भ्रूण हत्येमुळे मुलांच्या तुलनेत मुलींचं प्रमाण घटतयं आणि

त्यामुळेच १००० मुलींमागे ८३ मुले अविवाहीत राहू लागली. याचाच दुष्परिणाम म्हणून अशी मुले आपल्या वासनापूर्तीसाठी अशा कुकर्मांकडे वळायला लागली आहेत. आपणच भूतकाळात केलेल्या चुका आपल्याला अडचणीत आणत आहोत, आणि भविष्यात देखील स्त्री भ्रूण हत्येचा हा प्रकार चाटू राहिला तर खरोखर भविष्यात कुत्र्या मांजरांसारखी परिस्थिती माणसात यायला वेळ लागणार नाही. बलात्काराच्या होणा-या या घटनांना हातभार लावणारं, आणखी एक महत्वाचं कारण म्हणजे धावपळीच्या जीवनात आईवडीलांचं आपल्या पाल्याकडे होणारं दुर्लक्ष. होतं काय, या धकाधकीच्या जीवनात आपल्या कामात व्यस्त असताना आपला मुलगा काय करतोय? कुठे जातोय? कुणाबरोबर फिरतोय? हे पाहण्यासाठी आई वडीलंना वेळच उरलेला नाही. याचच कारण म्हणजे मुलांचा उनाडपणा. त्याचाच दुष्परिणाम म्हणून कोपडींसारख्या घटना समोर येऊ लागल्या आहेत. आईवडीलांकडून मिळालेल्या धीरामुळे मुलांचा कल व्यसनाधीनतेकडे आणि उशीर रात्रीपर्यंत रंगणा-या रेव्ह पार्टींकडे वळतो आहे आणि त्याचा परिणाम आपण पाहतोच आहोत. अशा घटनांसाठी आणखी एक महत्वाचं कारण म्हणजे, परिचमनाय संस्कृतीकडे आकर्षित झालेली तरुणाई. आयटम नंबर गाणं रिलीज झालं की, मुलींना छळण्याचं आणखी एक साधन आलं म्हणून समजा. त्यातल्या त्यात घडतयं काय? मुली या गोष्टींना हातभार म्हणून आणखी पाहिल्याय लोकांचे तसेच बॉलीवुडमधील अभिनेत्रींच्या कपड्यांचे अनुकरण करू लागतात. उदाहरणार्थ शॉर्ट स्कर्ट, जीन्स, टॉप्स, टी शर्ट्स इत्यादी. त्यामुळे असे कपडे परिधान करण-यांकडे टपोरीना आकर्षण होणं साहजिकच आहे. त्यामुळे मुली अशा घटनांना बळी पडतात. पाहिल्याय संस्कृतीचं अनुकरण करणारी आणखी एक गोष्ट म्हणजे, मोटमोठ्या शहरांमध्ये चालणारं डान्स पब क्लब, लॅट नाईट पार्टीचं. या सर्व ठिकाणी मोठ्या बापाची माधुर्य मुले अशी कृत्ये करतात.

बलाकारासारखे गलिच्छ विचार ज्यांच्या मनात येतील अशा व्यक्तीने असे कृत्य करण्याअगोदर एकदा तरी असा विचार मनात आणावा की जे कृत्य तुम्ही ज्या 'क्ष' मुलीसोबत करायला जात आहात, तिच मुलगी तुमची मुलगी किंवा बहीण असती आणि तुमच्या समोरच दुसरी एखादी व्यक्ती तिच्याबरोबर अडिल्ले कृत्य करत असेल, तर तुम्ही देखिल त्याच्या कृत्यात सामिल झाला असता, की तुमच्या मुलीला वाचविण्याचा प्रयत्न केला असता, जर तुमचे लक्ष तुमच्या मुलीला किंवा बहिणीला वाचविण्याकडे जात नसेल, तर तुम्ही जे कृत्य करायला जात आहात ते चांगले आहे काय? तुम्हाला तुमचं उत्तर मिळालेलं असेल, तसेच बस स्टॉपवर किंवा एकांतस्थळी मुलींना छळण्यास 'मर्दानगी' म्हणत नाहीत, मुलींना छळणा-या व्यक्तीस जर त्याची मर्दानगी दाखवायची असेल, तर ती कुस्तीच्या आखाड्यात सिद्ध करावी किंवा भारतीय ऑलिम्पिक संघ तुमच्या मर्दानगीची वाट पाहत आहे. तिरं जाऊन भारताला एखादं मेडल मिळवून द्या. तेव्हा संपूर्ण जग तुमच्या मर्दानगीला सलाम करेल. जर बलाकाराचे प्रमाण कमी करायचे असेल, तर प्रथम सरकारने कडक असे कायदे अंमलात आणणे गरजेचे आहे. तसेच शासनाने विद्यार्थिनींच्या गणवेशात स्कार्फा समावेश करणे गरजेचे आहे, कारण अशावेळी मुलींचे चेहरे टपोरीचे आकर्षणाचे कारण ठरते. त्यानंतर मुलींनी पादिचमालस संस्कृतीचा वापर टाळायला हवा. जीवन आपल्याला एकदाच मिळतं. एखाद्या संस्कृतीमुळे आपलं जीवन खराब करणे यात कोणतेही शहाणपण नाही. बलात्का-यांना रोखण्यासाठी सर्वांत मोठं योगदान युवा पिढीचं ठरू शकतं. युवा पिढीने आपल्या जीवनात काही महत्वाचे बदल करून घेणे गरजेचे आहे तसेच प्रत्येक आईवडीलांनी आपल्या मुलीबरोबर आपल्या मुलूला रात्रीच्या वेळी घराबाहेर जाण्यावर प्रतिबंध आणणे गरजेचे आहे. कारण रात्रीच्या वेळी मुलींचे घराबाहेर जाणे जितके घातक ठरू शकते, तितकेच मुलूंचे घराबाहेर असणेही घातक ठरू शकते. तसेच सरकारने शहरातील विअरबार, पब, डान्स क्लब व लेट नाईट पाटवॉवर प्रतिबंध लावायला हवा. तरच कुठे मुली समाजात मनसोबत वावरू शकतील. अन्यथा तोच आपला बेचा पाडा.

**'उप:काल होता होता काळरात्र झाली
गर्भजल चिकित्सेची लाट हो आली
अपरध नसतानाही मुलगी का हो भेली?
मुलगी का हो भेली?..'**

भारताच्या मिसींग गर्लस अहवालानुसार भारतात

दरवर्षी ६ लाख भ्रूण हत्या होतात. यामध्ये ३६ हजार डॉक्टर सहभागी आहेत तर १ हजार ५०० कोटींची उलाढाल आहे. एवढा प्रचंड आकडा पाहिला तर कोणताही माणूस हेलनवल्याशिवाय राहणार नाही. भारतामध्ये पुरुषप्रधान संस्कृती आहे. त्यामुळे गेल्या शतकापासून स्थिरांना न्याय हक्कापासून वंचित ठेवण्यात आले आहे. भारताच्या उज्वळ प्रगतीमध्ये सुविधित कर्तबगार महिलांनी आपल सहभाग नोंदवला. एका बाजूला आधुनिक भारताच्या प्रगतीमध्ये उन्नतीच्या सा-याच क्षेत्रात स्त्रीया आपला टप्सा उमटविताना, आपली कर्तबगारी सिद्ध करताना दिसतात, तर दुसरीकडे स्त्री भ्रूण हत्या करण्यास तेवढ्याच प्रमाणात जबाबदार असतात.

विज्ञानाच्या माध्यमानुन आपला समाज अधिकधिक प्रगत होत गेला. स्वतःचं जीवन विकसीत करण्यासाठी सुखदायी करण्यासाठी प्रयत्न करता करता बेदरकार बनत गेला. सर्व मनासारखं हवय, या अट्टहाहासापायी स्त्री ही Other Sex आहे, हे मान तो विसरला. निसर्गाच्या निर्मितीच्या प्रक्रियेत स्त्री -पुरुष या दोघांचेही स्थान अत्यंत महत्वाचे आहे. आपण विकसीत झालो. म्हणजे शहाणे झालो असं म्हणतो, पण जास्तीत जास्त स्त्री भ्रूण हत्या या विकसीत होताना आपणास पाहावयवास मिळतील.

ही समस्या अत्यंत काळजीपूर्वक समजून हाताळली पाहिजे. कारण शासनाने केवळ सुकन्या योजना, गर्भलिंग चाचण्यांवर बंदी आणून चालणार नाही. तर नजीकच्या काळात मुलींना लऱ्नासाठी मुली मिळणे दुरापास आहे. बाल लैंगिक शोषण, बलात्कार असे घुणास्पद प्रकार वाढण्याची शक्यता अधिक आहे. मुलगी सुद्धा आपल्या कार्याने आपल्या आई वडीलांची मान उंचावत असते. हा विचार खोलवर रूजायला हवा. तळागाळातील, खेड्यापाड्यातील जनसामान्यांनाही मुलींचे महत्त्व पटायला हवे. त्यासाठी सामाजिक जागृतीची गरज आहे. इंटरनेट, दूरचित्रवाणी, एम.एम.एस., पोन्टर्स, बॅनर्स, फिल्मीपत्रके, चित्रपट, घोषणा याद्वारे जमेल त्या माध्यमांद्वारे हे खेड्यापाड्यातील लोकांपर्यंत पोहचविणे महत्वाचे आहे. मुलगी लाख मोलाचा ठेवा असून ती फक्त परक्याचे धन नसून आईवडीलांची इज्जत, अन्नू आहे. तिचा उत्कर्ष हा सर्वांच्या उत्कर्षाचा पाया आहे. समाजाच्या उत्कर्षाची वाट आहे, हे सर्वांना समजून सांगायला नव्हे ते बिंबवायला हवे.

त्याचप्रमाणे स्त्री भ्रूण हत्या थांबवायच्या असतील तर

मुलगा आणि मुलगी कोणताही फरक नसून दोन्हीही ईश्वराने दिलेली वैवाहिक फळे आहेत. दोघांनाही समान अधिकार आहेत, असे जेव्हा अध्यात्मिक गुरू आपल्या प्रवचनातून, संदेशातून व्यक्त करतील तेव्हा आपोआपच पण हळूहळू समाजामध्ये समाजाच्या मानसिकतेत बदल होईल असे मला वाटते.

स्त्री भ्रूण हत्येविरोधात आता अनेक कायदे आलेले आहेत. गर्भनिदान करणा-या डॉक्टरांना सुद्धा आता कारावास आणि दंड करण्याची सोय आहे. पण आपल्या देशात फक्त कायदे करून भागत नाही. त्यासाठी चळवळ उभी करण्याची गरज आहे. त्यासाठी अॅड. वर्षा देशपांडे यांचेसारख्या कार्यकर्त्यांनी स्त्री भ्रूण हत्येविरोधात चळवळ उभी केली आहे. यावर कायद्याने बंदी आणण्यात त्या यदास्वी झाल्या आहेत. पण त्याचबरोबर पुरूषांनी, स्त्रियांनी, समाजाची मानसिकता बदलवणे गरजेचे आहे.

स्त्री - पुरूष भेद न करता स्त्री जन्माचे स्वागत आनंदाने करण्याची गरज निर्माण झाली आहे.

स्त्रीला स्त्री म्हणून जन्म द्या, फुलू द्या, तिला संधी द्या, ती नक्कीच तुमचा विदवास सार्थ करेन. झाडीची राणी, सावित्रीबाई फुले, इंदिरा गांधी, कल्पना चावला यासारख्या असंख्य स्त्रियांनी हा विदवास सार्थ केला आणि म्हणूनच आपण सगळेच आता मिळून म्हणू या...

**'लेकाएवढी लेक ही भारी,
हाच संदेश घरोघरी,
आठवा फेरा घेवूया,
स्त्री जन्माचे स्वागत करू या..
स्त्री जन्माचे स्वागत करू या..!'**

एक राजकुमारी

कु. तनुजा चंद्रभान आरोटे
(एम.एस्सी.)

कित्येक राजकुमारी.. होय राजकुमारीच..
अडाणी, गरीब बापापासून श्रीमंतांच्या राजकुमारी
पायी फिरणार-यांपासून गाडीत फिरणा-या कित्येक राजकुमारी..
घासतात भांडी, धुतात धुणी कित्येक राजकुमारी..
जणू काही स्वप्न धुवून टाकतात कित्येक राजकुमारी..
पुजल्या जातात तशा, विटंबल्या जातात कित्येक राजकुमारी..
सौभाग्याच्या लेण्यात, उपासतापात
अडकवल्या जातात कित्येक राजकुमारी..
रस्त्यावरून जाताना, बसमध्ये, कधी समुद्रकिनारी
नजरेने जाळल्या जातात कित्येक राजकुमारी..
गर्दीतून कधी फायदा घेऊन चाचपल्या जातात कित्येक राजकुमारी..
जाळल्या जातात, पुरल्या जातात कित्येक राजकुमारी..
रोज अत्याचार सहन करतात नव-याचा, कधी सासूचा,
कधी सास-याचा कित्येक राजकुमारी..
साडीत गुंतवल्या जातात कित्येक राजकुमारी..
कपड्यावरून नीच ठरवल्या जातात कित्येक राजकुमारी..
नग्न होऊन मारल्या जातात कित्येक राजकुमारी
पोटातच मारल्या जातात कित्येक राजकुमारी
संस्कृतीच्या नावाखाली डांबल्या जातात कित्येक राजकुमारी
रखेल म्हणवल्या जातात कित्येक राजकुमारी
देहविक्कीला मांडल्या जातात कित्येक राजकुमारी
देहाचा उपभोग घेऊन हिनवल्या जातात कित्येक राजकुमारी
चंद्रावर मंगळावर पोहचल्या कित्येक राजकुमारी
कधी राज्य सांभाळणा-या कित्येक राजकुमारी
पतीच्या निधनानंतर देशाचं रक्षण करणा-या कित्येक राजकुमारी
देश चालवणा-या राजकुमारी,
दुचाकीपासून विमान हाकणा-या राजकुमारी
कलेक्टर, वकील, डॉक्टर, शास्त्रज्ञ राजकुमारी
जा रे संस्कृती राखणा-या राक्षसांनो
नाकारतो आम्ही तुम्ही दिलेलं जीणं
लाटांवर स्वार राजकुमारी....!

शेतकरी कर्जमाफी

कु. श्रुती बाळासाहेब मंडलिक
(टी.वाय.बी.एस्सी.)

“नेहमीच येतो पावसाळा” या उक्तीनुसार नेहमीच ऐरणीवर येणारा प्रश्न तो म्हणजे “शेतकरी कर्जमाफी.” खरं तर शेतकऱ्याला कर्ज घेण्याची वेळ येऊच नाही, असे सर्वकष घोरण शासनाने आखावे. त्याने कर्ज घ्यावे, ते शकवावे, आणि नंतर शासनाने ते भरावे हे नेहमीच आपण पाहत आलो आहो. त्यापेक्षा शेतकऱ्यांना शेती विकसित करण्याकरीता शासनाने सानुगृह अनुदान काही ठराविक काळापर्यंत द्यावे. दरम्यानच्या काळात त्या शेतकऱ्याने शेतीचा विकास करून, आपली उपजिविका चांगली करावी हा उद्देश असावा. काही ठराविक काळानंतर संबंधित शेतकऱ्याला कोणतेही अनुदान भविष्यात मिळणार नाही, ही बाब त्याच्या आधीच निदर्शनास आणावी. सानुगृह अनुदान म्हणजे शेती विकास करण्याकरिता एकी काही रकम निश्चित करून ते वेळोवेळी शेतकऱ्याला दिल्यास तो नक्कीच कर्जाच्या भागवटीत पडणार नाही. शेतकऱ्याकडे टोक असे दरमहा उत्पन्न नसल्यामुळे कर्जाचे हपणे कोणताच शेतकरी नियमित भरू शकत नाही, त्यामुळे कर्जाचे व्याज आणि व्याजावरील व्याज भरण्यात त्याचे अर्थ्याहून अधिक आयुष्य निघून जाते आणि शेतकरी आयुष्यभर कर्जाबाजारी राहतो.

सगळ्यांच्या जेवणाची सोय करणारा आपला बाप कधी उपाशी झोपत असेल, तर आपल्याला शेत झोप लावणार नाही, हे स्वाभाविक आहे. आपल्या बापाने आत्मरक्ष्या करून जीवन यात्रा संपविणे, हे कोणाच्याही मनाला आणि माणसाला न पटणारी अशी गोष्ट आहे, अशा घटनांनी हृदय हेलवून टाकते. शेतकरी राजा, बळीराजा अशा मोठमोठ्या राजासारखी नांवरूपी उपमा देऊन त्याला भीकेला लावणारी आपली व्यवस्था आहे. शेतकऱ्यांचे दुःख, दैन्य अवस्था, अठरा विश्व दारिद्र्य, प्रसंगी उपासमार सर्वांना परिचीत आहे. शेतकऱ्याला व त्याच्या मालाला बाजारपेठेत कवडीमोल किंमत आहे. प्रत्येक दिवसाचा जगण्याचा त्याचा नवा संघर्ष असतो.

कागदोपत्री त्याची सातबारावर संपती असली, तरी त्याचे वस्तुतः खाण्यापिण्याचे वादे असतात. कुटुंबाचे भरण पोषण तो व्यवस्थित करू शकत नाही. चैन, मौजमजा ह्या गोष्टी त्यांच्या फक्त ऐकतात असतात. असा हा बळीराजा आपल्या सगळ्यांच्या पोटापाण्याची सोय करणारा प्रचंड दुःखी व कष्टी असतो.

रोज रोज खचतो आहे, नशिवालाच दोष देऊन, कुणी भरतो फास घेऊन, कुणी भरतो विष पिऊन खचला आहेस तरी राजा, मरण स्वस्त करू नको जगून दाखव हिंमतीनीच, आत्महत्येनें मरू नको

खरबुरा हाडामासाचा शेतकरी उदरनिर्वाह व उपजीविकेचे साधन विकसित करण्याचा प्रयत्न करतो. पण त्याला कोणीच हातभार लावत नाही. वर्षानुवर्ष त्याची शेती पडीक राहते. कर्जमाफी सरकारने केली तरी त्याचा त्याला फायदा होणार नाही, होत नाही. कारण त्याला कोणी कर्ज दिले नाही, त्यामुळे ते माफ होणार तरी कसे? शेतकरी व शेती व्यवसाय विकसित करायचा असेल तर अल्पभूधारक लहान शेतकऱ्याकडे सरकारने लक्ष केंद्रित करणे आवश्यक आहे. जेव्हा लहान शेतकरी मोठा होईल, तेव्हा ख-या अर्थाने आपल्या देशाचा विकास होईल. सधन मोठ्या शेतकऱ्यांनी या अगोदर खूप मोठ्या रकमांची कर्ज घेऊन माफ पण करून घेतली आहे. कर्ज घेणारे व कर्जमाफी लाभार्थी शेतकरी यांची नावे काळानुरूप बदलालयला हवी. तिच नावे पुन्हा यादीत समाविष्ट होत असतील तर कर्जमाफीला काय अर्थ?

खरंतर आजपर्यंत ज्या गरिब शेतकरी कुटुंबांना सरकारी मदत मिळाली असेल ती त्या शेतकऱ्याने जीवन यात्रा संपविल्यानंतरच, जित्यापणी त्याच्याकडे कोणी हुकुनही पाहत नाही व त्याला कोणतीही आवश्यक मदत नसेच अर्थसहाय्य करण्याला बँका व सरकार पुढाकार घेत नाही. एकूणच “शेतकरी सुखी तर आपण सुखी.” सर्व शेतकरी बांधवांना कर्जमाफी करण्यास हरकत नाही, पण प्राधान्य गरिब व गरजवंत शेतकऱ्याला द्यायला हवे. शेतकऱ्यावर

कर्ज घेण्याची वेळ येऊ नये, असे उपक्रम शासनाने लहान शेतकरी केंद्रस्थानी ठेऊन राबविल्यास भविष्यात त्याचे चांगले परिणाम पाहयला मिळतील, याबाबत शंका नाही.

'स्वतः पिकवल्या धान्याचा ना तोंडी सुखाचा

घास आहे,

कर्जात बुडतोय शेतकरी गळी सावकारी फास आहे.'

आर्थिकदृष्ट्या समाजात शेतकरी बळावला पाहिजे, आता प्राधान्याने विकास त्याकडे वळवला पाहिजे.

पैसे नसतात तेव्हा माणूस

कु.प्रतिक्षा बाळासाहेब आवारी
(टी.वाय.बी.कॉम.)

पैसे नसतात तेव्हा माणूस झाडपाला खाऊन दिवस काढतो
पैसा आल्यावर हाच झाडपाला सलाड म्हणून हॉटेलत खातो

पैसे नसतात तेव्हा माणूस सायकलने रपेट करतो

पैसा आल्यावर मात्र हीच सायकल तो जिममध्ये व्यायामासाठी चालवतो

पैसे नसतात तेव्हा 'रोजीरोटीसाठी त्याची पायपीट चालू असते

पैसे असल्यावर मात्र हीच पायपीट तो चरबी कमी करण्यासाठी करतो

माणूस स्वतःशीच प्रतारणा करीत असतो

पत नसली तरी लून करायला एका पायावर उभा असतो

ऐपत असली की मात्र त्याला घटस्फोट हवा असतो

पैसे वाचवायला तो कधी बायकोलाच आपली सेक्रेटरी बनवतो

पुढे पैसा आला की सेक्रेटरीलाच बायको सारखे वापरतो

पैसे नसतील तेव्हा तो असल्याचे सोंग आणतो

पैसा असतो तेव्हा मात्र कंगाल असल्याचे नाटक करतो

पैसे नसतात तेव्हा मिटाई खावीशी वाटते

पैसे असल्यावर 'मधुमेहामुळे खाता येत नाही

पैसे नसतात तेव्हा भूक लागते, शोप येते

पैसे आल्यावर दोन्हीसाठी औषध घ्यावे लागते

माणसा रे माणसा नू वास्तव तरी कधी स्वीकारतोय?

आपल्या सावलीपासून आपणच शिकोवे

कधी लहान तर कधी मोठे होऊन जगावे

शेवटी काय घेऊन जाणार आहोत सोबत

म्हणून प्रत्येक नात्याला हृदयानून जपावे

आजचा शेतकरी

कु. निखील शेळके
(११ वी विज्ञान)

आमचा देश हा कृषी प्रधान आहे, शेती हा मुख्य व्यवसाय आहे, असे आपण मोठ्या अभिमानाने सांगतो. 'जय जवान, जय किसान' म्हणून शेतकऱ्याला गौरवितो. शेतकऱ्याबद्दल आपण फक्त आदर ठेवतो, पण या शेतकऱ्यांच्या जीवनाचा, त्यांच्या रोजच्या अडीअडचणींचा विचार आपण कधीतरी केला आहे का?

असे म्हणतात की, शेतकरी सुखी तर देश सुखी, परंतु याच शेतकऱ्याला त्याच्या मागण्या मान्य करण्यासाठी रस्त्यावर उतरावं लागतं. अंदोलन करावं लागतं. स्वातंत्र्योत्तर काळात शेतकऱ्याला अनेक सवलती देऊ केल्या, आयक्यातून शेती उत्पादनाला सूट दिली, यादिवाय वेळोवेळी कर्जे दिली.

आजही भारतीय शेतकरी वारिद्री, अर्धपोटी, चिंतामन आहे. याचे खरे कारण असे आहे की त्याला देऊ केलेल्या सवलती त्याच्यापर्यंत पोहोचत नाहीत. शेतकऱ्याला देऊ केलेल्या शंभर रुपयांपैकी त्याच्यापर्यंत पोहोचतात ते केवळ दहा रुपये. बाकीचे पैसे मधल्या मध्ये नाहीसे होतात.

स्वातंत्र्य वीराना असे वाटले होते की, स्वराज्य आले की, हा आपला अवघडात सुखी होईल. पण प्रत्यक्षात काय झाले? जे मुठभर सधन शेतकरी होते, त्यांनीच आपल्या पोळीवर तूप ओढून घेतले, तर यात सामान्य शेतकरी अधिकाधिक कर्जाबाजारी झाला. त्यांचे शेत गहाण पडले आणि पुढे ते सावकाराच्या मालकीचे झाले.

शेतीचे उत्पादन वाढावं म्हणून अनेक योजनाही आखल्या गेल्या. नद्यांवर धरणे बांधली, कालवे काढली. हरिंगेदानच्या पाण्यावर ऊस वाळू लागला आणि साखरसम्राट निर्माण झाले. शेतीतील माल साठवावा व शेतकऱ्याला त्याच्या उत्पादनाचा योग्य भाव मिळवून द्यावा, या उदात्त हेतूने कृषि उत्पन्न बाजार समित्या निघाल्या, पण प्रत्यक्षात उत्पादक शेतकरी फक्त घाम गाळत राहिला, व सहकारी संस्थांचे पदाधिकारी स्वाहाकार करीत गब्बर होत राहिले.

प्रत्येक सरकार शेतकऱ्यांना फक्त हमी देतात की, आम्ही तुमच्या सर्व मागण्या पूर्ण करू. परंतु प्रत्यक्ष सत्तेवर आल्यानंतर सरकार त्या समस्यांवर लक्षही देत नाही, तर ते त्यातही राजकारण साधतात. परंतु यात मारला जातो तो शेतकरी. आपला शेतकरीच सुखी नसला तर देश

सुखी कसा होईल? शेतकऱ्यांना त्यांच्या मागण्या मान्य करण्यासाठी त्यांना सतत अंदोलने करावी लागत असतील, तर ते शेतकरी पूर्णत्वाने त्यांचे काम पूर्ण करू शकतील. शेतकऱ्यांना आत्महत्या करून स्वतःला संपवावेसे वाटते, यासारखे मोठे दुर्दैव नाही. शेतकऱ्यांच्या आत्महत्येचे प्रमाण प्रत्येक राज्यात वाढतच आहे. आपला महाराष्ट्र यात आघाडीवर आहे.

शेती व शेतकरी यांचे मागील दुष्टचक्र थांबले पाहिजे. शेतीतील प्रगत ज्ञान प्रत्यक्ष शेतकऱ्यांपर्यंत पोहोचले आहे, मात्र त्यांच्या कष्टांचे योग्य मोल त्याला मिळाले पाहिजे. शेतकऱ्यांचे जीवन सुखी, संपन्न व सुरक्षित झाले पाहिजे, अशा प्रकारचे जीवन जगणारा शेतकरी हाच भारताच्या भावी समृद्धीचा आणि सामर्थ्याचा आधारस्तंभ ठरणार आहे.

कर्जाभाफीने प्रश्न सुटेल काय?

प्रा. डॉ. नितीन तुळशिराम आरोटे
(राज्यशास्त्र विभाग, कनिष्ठ महाविद्यालय)

२१ व्या शतकात तंत्रज्ञान सौर मंडळापलीकडील जगाचा शोध घेत आहे. जागतिकीकरणाने राष्ट्रांचा सीमा ओलांडून मोफत व्यापाराचे तत्व अवलंबिले आहे. मात्र भारतीय शेती आणि शेतकरी आपल्या परंपरागत समस्यांमध्येच अडकून पडला आहे. विज्ञान तंत्रज्ञानाने माणसाच्या जगण्यात जी सुलभता आणि गतीमानता आणली आहे, त्याबरोबर जुळवून घेणे आणि धावणे भारतीय शेतकऱ्याला शक्य झालेले नाही. तेवढे बळ त्याच्या पायात नाही. तो मरण यातना सोसत आहे. दररोजचे जीवन जगतो आहे, आणि विना तक्रार मरणाला जवळ करतो आहे.

का? कुणास टाऊक, त्याला या मरण यातनांमधून

बाहेर काढावे, त्याचा जीविताचा हक्क अबाधित राहवा असे कोणालाच मनापासून वाटत नाही. भोंडवलशालीचे वैशिष्ट्य असते, की तिला ज्या घटकाचा बळी घ्यायचाच असतो, त्या समाज घटकाच्या हाती ती राजकीय सत्ता सुपूर्द करते. स्वातंत्र्योत्तर काळात ग्रामीण शेतकरी कुटुंबातून उदयास आलेल्या नेतृत्वाने दीर्घकाळ केंद्र आणि घटक राज्यात सत्ता स्थापन केलेली असतानाही त्या नेतृत्वाला शेती आणि शेतकऱ्यांचे प्रश्न सोडविण्याकामी अपयश आले आहे. शेती हे भारतीय अर्थव्यवस्थेतील रोजगाराचे मुख्य क्षेत्र असूनही, त्या क्षेत्राकडे राज्यकर्त्यांचे प्रचंड दुर्लक्ष झालेले दिसते. परिणामी शेती आणि शेतकऱ्यांच्या मुख्य समस्या

भारतीय शेती आणि शेतकऱ्यांसमोरील समस्या :-

- शेती उत्पादन खर्चात झालेली वाढ.
- कृषी क्षेत्रात अत्याधुनिक तंत्रज्ञानाच्या वापराचा अभाव.
- नैसर्गिक संकटात वारंवार शेती उत्पादनाची हानी होणे.
- शेतकऱ्यांना अत्याधुनिक तंत्रज्ञान व शास्त्रशुद्ध माहिती पुरविण्याकडे सरकारी यंत्रणेचे झालेले दुर्लक्ष.
- नियमित व २४ तास विज पुरवठ्याचा अभाव.
- शेती धारण क्षेत्राचे घटती प्रमाण.
- सरकारी कर्ज सुविधेची मर्यादा - सावकारी कर्जांचा विळख.
- शेती उत्पादीत मालाला हमीभाव न मिळणे.
- बी - वियाणे आणि इतर कच्च्या मालाच्या संदर्भात बहुराष्ट्रीय कंपन्यांकडून शेतकऱ्यांची होणारी फसवणूक.
- बाजार भावाचा अंदाज न बांधता पिक लागवड करणे.
- नाशवंत शेतीमाल साठवणूकीची अत्याधुनिक व्यवस्थेचा अभाव.
- गतीमान दळणवळण सुविधांचा अभाव.
- उत्पादीत शेती माल निर्यातक्षम नसणे, आंतरराष्ट्रीय मानके पूर्ण न करणे.
- पोकळ प्रतिष्ठेच्या आहारी जाऊन विवाह, सण समारंभ, धार्मिक कर्मकांड इत्यादी बाबींवर अनावश्यक खर्च करणे.
- मुलभूत अत्यावश्यक सेवा आणि वस्तू यांची दिवसेंदिवस होणारी भाववाढ.
- शेती व्यवसायाला कौशल्याधिष्ठित व्यवसाय न मानणे.

आजही तशाच कायम आहेत आणि नजिकच्या काळात त्या सुटतील त्यासाठी राज्यकर्ते खंबीर भूमिका घेतील अशी शक्यता दिसत नाही.

विज्ञान युगात कोणताही प्रदन शास्त्रगुद्धरिच्या सोडविता येऊ शकतो. मात्र प्रदनांच्या गर्तत धडकलेली भारतीय शेती आणि शेतकरी त्यातून बाहेर पडताना दिसत नाही. आज तर्कहीन, अशास्त्रीय आणि दिशाहीन जीवन भारतीय शेतकऱ्याच्या वाट्याला आलेले दिसते. एकीकडे विज्ञान तंत्रज्ञानाने निर्माण केलेल्या सुविधांचा आपल्या व्यवसायासाठी वापर करण्यात तो असमर्थ ठरतो आहे, आणि दुसरीकडे धार्मिक कर्मकांड आणि पोकळ प्रतिष्ठेच्या आहारी जावून तो आपले जीवन बरबाद करतो आहे.

भारतीयांसाठी शेती हा केवळ शेतकऱ्यांची उपजिवीका चालविणारा व्यवसाय नाही, तर राष्ट्रातील सर्व समाज घटकांचे पोषण करणारा व्यवसाय आहे. डॉ. बाबासाहेब अंबेडकर यांनी शेतीला उद्योगाचा दर्जा देण्याची मागणी केली होती. तसे झाल्यास उद्योगांच्या सर्व सवलती शेतीलाही लागू होतील आणि शेती व शेतकऱ्यांच्या

याला पाठबळ मिळेल.

शोषिताला शोषणाची जाणीव झाल्यास तो बंड करतो, मात्र आपण या देशातील अर्थरचनेचे, सामाजिक आणि सांस्कृतिक षडयंत्राचे बळी आहोत, याची जाणीव मुळात येथील शेतकऱ्याला झालेली नाही. तशी जाणीव निर्माण व्हावी म्हणून समाजातील इतर कोणताही सदाचारी घटक पुढाकार घेताना दिसत नाही, हे या समाजाचे दुर्दैव आहे. नवीन आर्थिक धोरण म्हणजेच जागतिकीकरणाचा स्विकार केल्यानंतरच्या काळात, या देशातील श्रीमंत आणि भांडवलदारांची श्रीमंती तसेच मध्यमवर्गीयांचा चंगळवाद हा शेतकऱ्यांच्या शोषणावर उभा आहे.

शेतकऱ्यांच्या कर्जबाजारीपणाचे मूळ या वरील सर्व कारणामध्ये आहे. याचा अर्थ शेती आणि शेतकऱ्यांचे प्रदन केवळ आर्थिक नसून त्याला सामाजिक व सांस्कृतिक पदर देखील आहेत. म्हणून प्रदन असा पडतो की, कर्जमाफीने प्रदन सुटेल काय?

भारत कृषी प्रधान देश

कु. अश्विनी सोमनाथ काळे
(टी. वाय. बी. कॉम.)

खेड्यापाड्यात, रान -माळावर
वावर शिवारात धाम गाळतोय
जो पिकवतोय सोन्याचे दिगारं
त्याचाच वेप भिका-याचा आहे
सांगा.. विदवास कसा ठेवायचा?
भारत कृषी प्रधान देश आहे..

हाय फाय कापेरिट वाळे
अन्नाशिवाय काय खाताय..
ज्यांच्या जिवावर भरतात पोटं
तो लेकरा सहीत उपाशी आहे
सांगा.. विदवास कसा ठेवायचा
भारत कृषी प्रधान देश आहे.

उद्योग धंद्यांना २४ तास विज
रोतकरी काय हमाल आहेत
रेड कार्पेट घालतात सरकार
त्यांच्या अकलेची कमाल आहे.
खरं सांगायचं तर निवडून दिलेलेच
दलाल आहे
सांगा.. विदवास कसा ठेवायचा
भारत कृषी प्रधान देश आहे

ज्यांच्या घेऊन जमिनी
त्यांनी धरणं बांधली मोठी
त्याच पाण्यावर चालतात कारखाने
गावातल्या हपदयाला मात्र
बोटदाखवी धार आहे
सांगा.. विदवास कसा ठेवायचा
भारत कृषी प्रधान देश आहे.

संपून गेलं अधिवेशन हिवाळी

कु. धनश्री सुनील देशमुख
(एस. वाय. बी. एस्सी.)

दुफ्फाळाच्या आगीच्या झळ्यामंदी
रोती मालाची झाली होळी
अच्छे दिनाची वाट बघता
संपून गेलं अधिवेशन हिवाळी
सावकाराच्या भितीनं बँकेच्या नोंदीसने
किती निष्पापांचे घेतलेत बळी
अच्छे दिनाची वाट बघता
संपून गेलं अधिवेशन हिवाळी
बळीराजाच्या बळीच्या दुःखात
अंधारातच सरली दिवाळी
अच्छे दिनाची वाट बघता
संपून गेलं अधिवेशन हिवाळी
जगतोय तो जनावरासारखा
अनं खातोय भाकरी शिळी
अच्छे दिनाची वाट बघता
संपून गेलं अधिवेशन हिवाळी
डोंगराएवढे दुःख वाटून घेणारी
नाना - मकरंद ही माणसं निराळी
अच्छे दिनाची वाट बघता
संपून गेलं अधिवेशन हिवाळी
बापाचं छत्र हलवलेल्या लेकरांची
पोहचेल का सरकारपरीत आरोळी
अच्छे दिनाची वाट बघता
संपून गेलं अधिवेशन हिवाळी
विरोधक करतात नुसतीच खेळी
स्मार्ट सरकारची मात्र गुपचिळी
अच्छे दिनाची वाट बघता
संपून गेलं अधिवेशन हिवाळी
कौमेजून गेलेल्या रोतक-याच्या गाली
कधी फुलेलं का हास्याची कळी
अच्छे दिनाची वाट बघता
संपून गेलं अधिवेशन हिवाळी

जी.एस.टी.(GST) म्हणजे काय?

कु. निखील विजय शिंदे
(एफ.वाय.बी.एस्सी.)

जी.एस.टी. (G.S.T.) म्हणजे काय?

जी.एस.टी. म्हणजे सेवा कर असून तो वस्तु किंवा सेवांवर १ जुलै पासून लागू राहील. अनेक विकसित देशांत याच पद्धतीच्या कर प्रणाली अस्तित्वात आहे. त्यामुळे कर आकारणीत सुटसुटीतपणा येणार आहे.

कर प्रणाली सुधारण्याच्या दृष्टिकोनातून हे बिल फारच महत्त्वाचे आहे. २००६-०७ च्या अंदाजपत्रकात कॉंग्रेसच्या राजवटीत प्रथम जी.एस.टी. चा उल्लेख केला गेला होता.

१९४७ नंतरचे सर्वात महत्त्वाचे कर सुधारणा विधेयक म्हणून वस्तु व सेवा कर विधेयकाचे महत्त्व आहे. या विधेयकामुळे केंद्रीय अवकारी कर राज्याच्या मूल्यावर्धित कर (व्हॅट), करमाणूक कर, जकात कर, प्रवेश कर, सैनीच्या वस्तुवरील कर, खरेदी कर हे असणार नाहीत, त्याऐवजी एकच कर असेल. वस्तु व सेवा कराने दारूचा समावेश नाही. पेट्रोल व डिझेल या करानंतर्गत विशिष्ट कालावधीनंतर आणले जातील.

या कर प्रणालीमुळे सेंट्रल टॅक्स, सेवा कर, एक्समाईज टॅक्स, लक्झरी टॅक्स, मनोरंजन टॅक्स, व्हॅट सारखे सर्व कर रद्द होणार आहेत. ही कर प्रणाली लागू झाल्यानंतर केंद्र आणि राज्य सरकारला यातील समान वाटा मिळणार आहे.

जी.एस.टी. संबंधी भविष्य :-

जी.एस.टी. हा एक फिस्कल रिफॉर्मचा एक टर्निंग पॉइंट आहे. कर प्रणाली सोपी झाल्यामुळे कराचे प्रदानेन सोपे आणि पारदर्शक होईल. परंतु ही एक कर प्रणालीतील सुधारणा असल्यामुळे याचे फायदे मिळण्यास वेळ लागेल.

जी.एस.टी. विधेयक मंजूर होण्यासाठी संसदेच्या दोन्ही सदनांमध्ये २/३ बहुमत आवश्यक आहे. या सदनाने आवश्यक त्या बहुमताने विधेयक मंजूर झाल्यावर ५० टक्के राज्यांनी ते Ratify करणे आवश्यक आहे.

जवळजवळ दोन वर्षे राज्यसभेत २/३ बहुमत

नसल्याने रखडलेले जी.एस.टी. विधेयक पावसाळी अधिवेशनात मंजूर करण्यासाठी सरकारचाच सर्व आघाड्यांवर निकराचा प्रयत्न चालू आहे.

भारतीय शेअर मार्केटचा फंड रेट, ब्रेक्सिट आणि चीनमधील कटकटी ह्यांनी ग्रासले असताना एकतर पावसाचा दिवाळक्या आणि जी.एस.टी. पास होण्याची शक्यता यामुळे शेअर मार्केटला दिलासा मिळेल.

जी.एस.टी. चे फायदे :-

- १) कर भरणे सोपे जाईल. कर भरण्याच्या, आकारण्याच्या पद्धतीत सहजता आणि सुलभता येईल.
- २) कराची चोरी किंवा कर न भरणे किंवा कमी भरणे कमी होईल.
- ३) देशाचा जी.डी.पी. (Gross Domestic Products) वाढेल. प्रगतीचा वेग वाढेल.
- ४) टॅक्सच्या रचनेत पारदर्शकता येईल. राज्यांना मिळणा-या व्हॅट, एंटरटेनमेंट कर, लक्झरी कर, एन्ट्री कर, लॉटरी कर आणि राज्य आकारीत असलेला विक्री कर बंद होईल. सामान खरेदी करताना किंवा कोणत्याही सेवेचा आस्वाद घेताना एड्रूग सर्व कर मिळून ३० ते ३५ टक्के कर घावा लागतो. तो २० ते २५ टक्के इतका घावा लागेल.
- ५) त्याचवेळी भारताच्या प्रगतीचा दर १ ते १.५ टक्के वाढेल.
- ६) हा जी.एस.टी. कर वस्तु आणि सेवा या दोन्हीवर लावला जाईल.
- ७) कर वाचविण्यासाठी कंपनी आपली उत्पादने राज्यातल्या राज्यातच विकत असत. राज्याबाहेर उत्पादने विकल्यास सेंट्रल सेल्स कर आणि एन्ट्री कर लागत असे.
- ८) गुड्स आणि सेवा ज्यावेळेला एकत्र पुरविल्या जातात त्यासाठी आता एकच जी.एस.टी. लावला जाईल.
- ९) Retail Sector साठी lease rental आणि Inventory खर्च कमी होईल.
- १०) भरलेल्या जी.एस.टी. साठी सफर्यास चैन मधील घटकाना क्रेडीट देणे सोपे होईल.

१) जी.एस.टी.मुळे असंघटीत उद्योगही कराच्या जाळ्यात येईल. त्यामुळे सरकारचे उत्पन्न वाढेल आणि संघटीत व असंघटीत क्षेत्रातील दर कमी होईल.

जी.एस.टी. चा परिणाम :-

१. विविध राज्ये एकाच वस्तूवर वेगवेगळ्या दरांने कर लावतात, त्यामुळे एकाच वस्तूची वेगवेगळ्या राज्यात वेगवेगळी किंमत असे, आता असे होणार नाही.

२. राज्ये आता आकारत असलेले विविध कर २+ झाल्यामुळे राज्यांच्या करापासून मिळणा-या उत्पन्नात बरीच घट होईल असे राज्य सरकारला वाटते. त्यामुळे जी.एस.टी. लागू होण्याच्या सुरुवातीच्या काळात राज्य सरकारला ब-याच सवलती देण्यात येतील.

३. प्रत्येक राज्य सरकारला कराच्या उत्पन्नात येणारे नुकसान केंद्र सरकार ५ वर्षांपर्यंत राज्यांना देईल. जी.एस.टी. लागू झाल्यामुळे लॉजिस्टिक्स, ई कॉमर्स, ऑटोमोबाई, एफएमसीजी, एन्टरटेनमेंट या क्षेत्रातील कंपन्यांना फायदा होईल.

४. ज्या कंपन्यांच्या मालाची आंतरराज्यीय वाहतूक होते आणि माल या गोदामातून त्या गोदामातून किंवा या शहरातून त्या शहरात वाहतूक होते त्यांच्या या वाहतूकीवर लागणा-या करात बचत होईल.

५. कराची रक्कम ठरवणे, कर जागोजागी भरणे तसेच त्यांच्या पावत्या संभाळून ठेवणे हे सर्व कागदपत्रांचे काम कमी होईल.

६. प्रत्येक टोलनाक्यावर टोल भरण्यासाठी लांबच लांब लाईन लागणे कमी होईल. तसेच यामुळे होणारी वाहतूकीची कोंडी कमी होईल, त्यामुळे मालाची ने आणि करण्याच्या वेळात बचत होईल. यामुळे कंपन्यांची कमी इन्व्हेन्टरी ठेवावी लागल्यामुळे एकूण खर्चात बचत होईल.

जी.एस.टी. चे तोटे :

१) वस्तू व सेवाकर कायद्याचे जसे काही फायदे आहेत, तसे तोटेही आहेत. जे संपाद्य तोटे आहेत ते प्रमुखाने गरिबांच्याच मुळावर येणार आहेत. नेमक्या तोट्याचे स्वरूप असे आहे.

२) रिअल इस्टेट क्षेत्राला मोठा फटका बसेल. नव्या घरांच्या किंमती ८ टक्क्यांनी वाढतील. सध्या फक्त मुंबईत वीड लाख पर्यंत पडून आहेत. ते आणखी महाग होतील आणि त्या पर्यटकांच्या खरेदीदार मिळणे आणखी अवघड होईल. बिल्डर अडचणीत आले तर मजुरांपासून तंत्रज्ञानपर्यंत बेकारी वाढेल.

३) केंद्र आणि राज्य यांचे संबंध भडकू शकतील, केंद्राचा जी.एस.टी. आणि राज्याचा जी.एस.टी. स्तर

असेल अशी तरतूद आहे. पण त्यातील जमा होणारा महसूल राज्याच्या उत्पन्नाचा मुख्य स्रोत त्यातून नाहीसा होईल.

४) देशातील किमान १६ राज्यांनी या वस्तू सेवा कर विधेयकावर मंजुरी दिली पाहिजे, तरच हे विधेयक कायद्यात रूपांतरित होईल. आसाम सरकारने ते अगोदर मंजूर केलेले आहे. महाराष्ट्र, गोवा, मध्यप्रदेश, छत्तीसगढ, राजस्थान, गुजरात, हरियाणा या राज्यात भाजपाची सत्ता असल्यामुळे तिथे हे विधेयक मंजूर होईल.

जी.एस.टी. पास होण्यात विविध / विरोधी पक्षांच्या हरकती :

१) एका राज्यातून दुस-या राज्यात माल जाताना १ टक्के दरत जादा कर राज्ये लागू शकतील, अशी जी.एस.टी. मध्ये तरतूद आहे, ती वगळण्यात यावी.

२) १८ टक्के ही जी.एस.टी. कराची कमाल मर्यादा असावी आणि ती घटनेमध्ये नमूद करावी.

३) जी.एस.टी. बाबत असलेले वादविवाद सोडविण्यासाठी स्वतंत्र यंत्रणा स्थापन करण्यात यावी. कायदेदीर अडचणी आहेत, त्याकडे सरकार दुर्लक्ष करित आहे.

४) या सुचना सरकारने मान्य केल्या आहेत पण जी.एस.टी. चा कमाल दर १८ टक्के घटनेत नमूद करण्याला मात्र सरकारचा विरोध आहे.

जी.एस.टी. मधील बदल :

१. राज्यामधील उद्योगांवर एक टक्का अतिरिक्त कर लावण्याचा निर्णय मार्ग. जुन्या विधेयकानुसार राज्यातील व्यापा-यांवर तीन वर्षांसाठी एक टक्का अतिरिक्त कर आकारण्याची तरतूद होती.

२. जी.एस.टी. चे नुकसान झाल्यास पाच वर्षात १०० टक्के परतावा मिळेल, तर चौथ्या वर्षात ७५ टक्के आणि पाचव्या वर्षी ५० टक्के परतावा मिळण्याची तरतूद होती.

३. यातील वाद मिटविण्यासाठी एक नवी व्यवस्था बनविण्यात येणार आहे. ज्यामध्ये राज्यांना अधिक बळ मिळेल, पूर्वी दोघामधील वाद मिटण्यासाठी मतदानाची व्यवस्था होती. यात दोन तृतीयांश केंद्राचा हिस्सा होता.

४. या विधेयकात जी.एस.टी. ची संकलना स्पष्ट करण्यासाठी एक नवीन तरतूद करण्यात आली आहे. ज्यामुळे राज्य आणि सर्वसामान्यांना नुकसान होणार नाही.

जी.एस.टी. मुळे कोणत्या वस्तू महाग

आणि खवस्त होतील?

महाग वस्तु :-

- १) चहा, कॉफी
- २) डबा बंद प्रॉडक्ट
- ३) सॉफ्टसेस
- ४) मोबाईल / क्रीडीट कार्ड बिल
- ५) जेम्स आणि ज्वेलरी
- ६) रेडिमेड गारमेंट्स

खवस्त वस्तु :-

१) देवाण घेवाणीवर व्हंट आणि सॉफ्टसेस टॅक्स लागणार नाही.

२) घर खरेदी करण्यासाठी किंवा खरेदी विक्री करण्यासाठी ज्या गोष्टीसाठी व्हंट आणि सॉफ्टसेस टॅक्स लागतो. जी. एस. टी. लागू झाल्यावर हा खर्च कमी होणार आहे.

३) हॉटेल्सिंग

४) इलेक्ट्रॉनिक वस्तु

भारतातील जी.एस.टी.

कारप्रणालीचा वेगळेपणा :

१) भारतातील जी.एस.टी. कायद्याला द्विस्तरीय म्हंटले जाते. म्हणजेच जी.एस.टी. एकाच व्यवहारावर दोन कर भरावे लागतील. त्यातील एक भाग केंद्र शासनाला द्यायचा आणि दुसरा भाग राज्य शासनाला द्यायचा.

२) राज्यातील सुमारे १५० देशांत जी.एस.टी. अथवा इतर नावाने सर्व व्यवहारांवर एकच कर लावला जातो. ती आजवरची सोपी आणि यशस्वी कर प्रणाली मानली जाते परंतु त्या अंतर्गत बरेचसे देश आकाराने अथवा लोकसंख्येने छोटे आहेत.

३) एक भाषा एकस्तरीय शासनामुळे अनेक देशात एकच कायदा, एक अथवा दोन कर दर आहेत. भारताएवढी विविधता कोठेच नाही.

४) भारतत ज्या पद्धतीने हा कायदा आणणे प्रस्तावित आहे, तो जगातील पहिला प्रयोग आहे, असे म्हटले तर अयोग्य होणार नाही.

५) आपल्या देशाचे प्रदन इतरांपेक्षा फार वेगळे आणि गुंतागुंतीचे आहेत. द्विस्तरीय कर (जी.एस.टी.) ब्राझील, कॅनडा सोबून अन्य देशांत नाही.

जी.एस.टी. मुळे राज्यांना महसूल

बुडण्याची भिती वाटते त्यावर उपाय काय?

१) राज्यांना महसूल बुडण्याची भिती वाटत असली तरी जी.एस.टी. लागू केल्यानंतर राज्यांना पहिली

पाच वर्षे केंद्र सरकार महसूलातील तोटा भरून देईल, वस्तु व सेवांवर हा कर लावण्यात येईल.

२) ज्या राज्यातील ग्राहक जास्त असतील त्या राज्यांना करात जास्त वाटा मिळेल. हा निकष बघता उत्तर प्रदेश, पश्चिम बंगाल, केरळ यांना करात जास्त वाटा मिळेल.

३) किमान दोन वर्षे वस्तुवर ०.१ टक्के जादा कर आकारणी केली जाईल. जादाचा महसूल ज्या राज्यात वस्तुची निर्मिती झाली त्यांना मिळेल.

४) पहिली तीन वर्षे राज्यांना १०० टक्के भरपाई दिली जाणार आहे. चौथ्या वर्षी ७५ टक्के तर पाचव्या वर्षी ५० टक्के भरपाई दिली जाईल.

५) उलट वस्तु व सेवा करामुळे व्यापार व्यवसाय करणे सोपे होईल. व्यापार वाढेल व राज्यांना करातून मिळणारे उत्पन्न बुडणार नाही.

राज्यांना कर विषयक अधिकार कसे मिळतील :

१) २४६ ए या नवीन कलमानुसार संसद व राज्यांचे विधिमंडळ काही अटीच्या अधीन राहून वस्तु व सेवा कर लागू करू शकेल किंवा त्यासंबंधी कायदा करू शकेल. वस्तु व सेवा कर हा इतर सर्व करांची जागा घेणार आहे, असे म्हणतात.

२) राज्यांचे मूल्यवर्धित कर 'विक्री कर, लॉटरी, जुगार व सट्टेबाजीवरील कर, करमणूक कर, रात्राचे उपकर, अधिभार, चैनीचा वस्तुवरील कर, खरेदीकर, जकात व प्रवेश कर हे सर्व कर राहणार नाहीत.

राज्यांची महसूली भरपाई कशी?

१) उत्पादक शुल्क, विक्री, सेवा कर यांना पर्याय उरणा-या जी.एस.टी. कर आकारणीही उत्पादन स्वयं अथवा सेवांच्या उगमस्थानाएवजी ग्राहकांच्या मागणीवर आधारित असणं हा एक मोठा कर बदल आहे. त्यामुळे आजवर औद्योगिकदृष्ट्या प्रगत व मोठ्या असलेल्या महाराष्ट्र, तामिळनाडू, गुजरात आदी राज्यांच्या कर महसूलातही असलेला मोठा वाटा धोक्यात येणे स्वाभाविक आहे.

२) बदललेल्या निकषाने औद्योगिकदृष्ट्या तुलनेने मागास असलेल्या उत्तर प्रदेश, केरळ, पश्चिम बंगाल यांचा करातील वाटा वाढेल.

३) जी.एस.टी. लागू झाल्यानंतर पहिली पाच वर्षे केंद्र सरकारकडून कर बुडण्याची भिती असलेल्या राज्यांना महसूलातील तोटाघाची भरपाई करून दिली जाईल.

व्यापारी वर्गाला लागू होणारे कोणते कर जी. एस. टी. आल्याबद्दी लागू राहणार?

- १) व्यवसाय कर (Profession Tax)
- २) मुद्रक कर (Stamp Tax)
- ३) वाहतूक कर (Road Tax)
- ४) मालमत्ता कर (Property Tax)

अर्थव्यवस्थेसाठी फायदे काय?

१) देशात येऊ घातलेल्या भेट विदेशी गुंतवणुकीसाठी आंतरराज्य व्यापार आणि कर प्रशासनात सुलभता ही सर्वात मोठी आकर्षक व दिलाशाची बाब उरल, त्यांना देशात व्यापार, वाणिज्य दळणवळण विनाअडथळा सारख्याच स्वरूपात करण्याचे स्वातंत्र्य मिटेल.

२) अर्थ विदलेषकांच्या प्राथमिक अंवाजानुसार देशाच्या सकल राष्ट्रीय उत्पादनात किमान एक टक्क्याची भर घालणारे परिवर्तन केवळ या नवीन कर प्रणालीतून घडून येईल.

कर आकारण्याची पध्दत :

१) कर आकारणीसाठी जी.एस.टी. मंडळ स्थापन करण्यात येईल, त्याचे अध्यक्ष केंद्रीय अर्थमंत्री असतील तर सदस्य अर्थ राज्य मंत्री सदस्य असतील.

२) कुठल्याही एका राज्याचे अर्थमंत्री उपाध्यक्ष असतील तर इतर राज्यांचे अर्थमंत्री सदस्य असतील.

३) कुठलाही कर आकारताना ७५ टक्के मतांची आवश्यकता असेल, केंद्र व राज्ये यांना कर आकारणीचा समानांतर अधिकार असेल.

जी.एस.टी. संबंधी महत्वाचे मुद्दे:

- १) खाद्य पदार्थ, औषधांना जी.एस.टी. नाही.
- २) गरिब जनतेला आर्थिक आणि शैक्षणिकदृष्ट्या सक्षम करणे जी.एस.टी. चा उद्देश.
- ३) जी.एस.टी.मुळे छोट्यातल्या छोट्या व्यापा-यांना फायदा.
- ४) जी.एस.टी. म्हणजे पारदर्शकतेकडे उचललेले मोठे पाऊल.
- ५) देशाला भ्रष्टाचारमुक्त बनविण्यासाठी जी.एस.टी. चा मुख्य वाटा.
- ६) प्रत्येक छोट्या राज्यांना फायदा.
- ७) कर प्रणालीत पारदर्शकता.

आंतरराष्ट्रीय वस्तू आणि सेवा अधिनियम :

१) वस्तूचा पुरवठा करणा-याचे टिकाण आणि पुरवठा केलेले टिकाण वेगवेगळ्या राज्यांत असेल तर तो

आंतरराज्य पुरवठा समजला जाईल.

२) वस्तूची परदेशातून आयात करताना ती वस्तू भारताच्या कस्टम सीमेच्या आत येत नाही. तोपर्यंत आंतरराज्य पुरवठा समजला जाईल.

३) सेवेची परदेशातून आयात आंतरराज्य पुरवठा समजला जाईल.

४) SEZ मधील युनिट, SEZ डेव्हलपर यांना किंवा त्यांनी केलेल्या वस्तू, सेवेचा पुरवठा आंतरराज्य पुरवठा समजला जाईल.

गुन्हे आणि शिक्षा :-

१) नोंदणीकृत व्यक्ती यांनी कोणत्याही तरतुदीचे अवयव नियमांचे उल्लंघन केल्यास शिक्षा होऊ शकते.

२) कलम ६६ अंतर्गत नियमांचे पालन करणे बंधनकारक आहे.

३) समाविष्ट कराची रक्कम यापैकी जी जास्त रक्कम असेल अशी रक्कम दंड म्हणून आकारली जाईल.

४) दंड आकारण्यापुर्वी करपात्र व्यक्तीस किंवा इतर उपरोक्त व्यक्तीस कारण दाखवा नोंदीस बजावली जाईल आणि त्याला बाजू मांडण्याची संधी दिली जाईल.

नोंदणी कोणासाठी आवश्यक आहे?

१) इतर राज्यांमध्ये पुरवठा करणारी करपात्र व्यक्ती

२) अनौपचारिक आणि अनिवासी करपात्र व्यक्ती.

३) रिटर्न्स चार्ज अंतर्गत कर भरणा करण्यास पात्र व्यवसाय.

४) करपात्र व्यक्तीच्या नावे पुरवठा करणारे एजंट.

५) इनपुट सव्हीस वितरक.

६) ई कॉमर्स प्लॅटफॉर्म वरील विक्रेते.

७) ई कॉमर्स ऑपरेटर्स

८) टी.डी.एस. कापण्यास जबाबदार व्यक्ती.

शासनामार्फत पुरविल्या जाणा-या कोणत्या सोयींवर कर लागू होईल?

१) पोस्ट खात्याच्या स्पीड पोस्ट, एक्सप्रेस पार्सल, आयुर्विमा, एजन्सी सेवा.

२) विमान, जहाजाच्या आत अगर बाहेर तसेच विमानतळ, बंदराशी संबंधीत दिल्या जाणा-या सेवा.

३) प्रवासी अथवा माल वाहतूक सेवा.

स्त्रोतांवर कापलेला कर :-

१) कलम ३७ मध्ये विविध परिस्थितीमध्ये कर कापत करण्याकरिता तरतुदी आहेत. या कलमामध्ये केंद्र शासन किंवा राज्य शासन ज्या नोंदणीकृत कर पात्र व्यक्तींना पुरवठा केलेल्या किंवा सेवा कराचे मूल्य रु.

१० लाखांपेक्षा अधिक असेल, त्यांना देण्यात येणा-या रकमेतून १ टक्के कर (टी.डी.एस.) कायद्याकरीता बंधनकारक करेल.

२) ज्या व्यक्तीच्या रकमेमधून खोतावर कापलेला कर वजा झाला असेल, त्या व्यक्तीच्या इलेक्ट्रॉनिक कॅंडा लेजरमध्ये कापलेल्या कराची रक्कम दर्दावली जाईल.

३) टी. डी. एस. सर्व्हीफिकेट साठी दिलेल्या बाबींचा स्पष्ट उल्लेख करणे आवश्यक असेल.

४) खोतावर कर कापणा-या व्यक्तीने उपरोक्त प्रमाणपत्र पाच दिवसांमध्ये दिले नाही, तर पुढील प्रत्येकी दिवसात रु.१००/- प्रमाणे प्रमाणपत्र देण्याच्या दिवसापर्यंत दंड देण्यास पात्र राहील. दंडाची रक्कम जास्तीत जास्त रु. ५०००/- राहील.

संक्रमणकाल म्हणजे काय?

१) अनेक कायदे रद्द होणार आणि एकच कायदा होणार म्हणून काही व्यापार व्यवहार बंद होणार नाहीत तर ते अखंड चालूच असतात.

२) काही वस्तुची खरेदी अगोदर होणार, पण विक्री जी.एस.टी. आल्यावर होईल, तसेच सेवेच्या बाबतीत होईल.

३) जी.एस.टी. ज्या दिवशी येईल, त्या दिवशी काही माल शिल्लक असेल, काही उत्पादनाच्या प्रक्रियेत असेल, त्यात रद्द झालेले कर समाविष्ट असतील.

संक्रमणकालात करावयाची तयारी :

१) परघांतातून माल आणल्यास पूर्ण आय.जी.एस.टी. घ्यावा लागेल आणि आपल्या पुरवठा दाराने कर भरला नाही, तर त्याचे क्रेडिटही मिळणार नाही.

२) माल आयात मेला तर त्यावर आय.जी.एस.टी. घ्यावा लागेल.

३) अंतरराज्य खरेदीद्वारे जी.एस.टी.चे क्रेडिट घेता येत नाही. त्यामुळे जी.एस.टी. येण्याअगोदर खरेदी करण्याऐवजी आल्यावर शक्य आहे का? याचा किती फायदा होईल, याचा विचार करावा. जास्त रूपये ५०००/- राहील.

जी.एस.टी. लेखा परिक्षण :-

वस्तू व सेवा कर कायद्याखाली ऑडिट रिपोर्ट दाखल करणे म्हणजे, या कायद्यातील कायदेशीर तरतुदीची पूर्तता करून व्यापा-याने भरलेला कर बरोबर आहे किंवा नाही हे तपासणे. यामुळेच हे ऑडिट म्हणजे फक्त हिशोब तपासणी नव्हे तर करपात्र व्यक्तीने कर योग्य भरला आहे का? याची तपासणी आहे. यामध्ये कायद्याचे ज्ञान,

भरलेली विवरणपत्रे आणि कराची रक्कम काढणे ही कामे आहेत. कलम ५३ (४) खाली असलेल्या ऑडिटमध्ये हिशोब पुस्तकाची तपासणी एवढेच उद्दीष्ट नाही, तर करपात्र व्यक्तीने कर दडविलेला आहे का? अथवा काही व्यवहार करपात्र असूनही कर भरलेला नाही ना, याची तपासणी आहे. ही सर्व कामे अॅडव्होकेट व टॅक्स प्रॅक्टिसनर्स चांगल्या पद्धतीने करू शकतात, व गेली तीन शतके करत आहेत. त्यामुळेच या कायद्यातील तरतुदीच्या अंमलबजावणीसाठी कायद्याची माहिती असणारे व कायद्याच्या जाणकार व्यक्ती आवश्यक आहेत. या सर्व बाबी व्यवसायातील ज्ञान व अनुभवांमुळे अॅडव्होकेट व टॅक्स प्रॅक्टिसनर्स यांनाही माहित आहेत.

कर आकारणी आणि कर सवलत :

१. व्यापा-याची भारतामधील किंवा राज्यांमधील एकूण उलाढाल रूपये २० लाखांपेक्षा अधिक असेल असा व्यापारी करपात्र व्यक्ती म्हणून मानला जाईल.

२. रूपये २० लाख ही मर्यादा उतरा पूर्वं राज्यांमध्ये सिव्कीमचा समावेश आहे तिथे रु.१० लाखापर्यंत कमी केला जाईल.

३. अपवाद रीतकची

४. करपात्र नसलेल्या वस्तू आणि सेवा यांचा पुरवठादार.

५. कर्मचा-याने मालकास केलेला पुरवठा किंवा कायद्याने मालक आणि कर्मचारी नाते निर्माण झाले असल्यास

६. केंद्र शासन किंवा राज्य शासनास कलम १० अंतर्गत कोणत्याही वस्तू किंवा सेवा या कसमुक्त करण्याचे अधिकार असतील.

कोणत्या व्यक्तींनी नोंद करणे

आवश्यक आहे?

१) ज्या राज्यातून पुरवठादार वस्तूंचा पुरवठा करतो, त्या पुरवठादाराने राज्यामध्ये नोंदणी केली पाहिजे.

२) उपरोक्त तरतूद १ चे अधीन राहून नियत दिवसाचे आधी जर नोंदणीकृत असेल किंवा परवानाधारक असेल तर या अधिनियमाचे अंतर्गत त्याने नोंदणी केली पाहिजे.

जी.एस.टी. ची. वैशिष्ट्ये :-

१) परतावा अर्ज सादर करण्यासाठी कर भरण्यासाठी आणि पालन करण्याच्या इतर आवश्यकता पूर्ण करण्यासाठी करदात्यासाठी राज्यनिहाय एकल नोंदणी प्रक्रिया तयार करणे, पालन करण्याची

आवश्यकता या ऑनलाईन पूर्ण होतील.

२) लागवडीखालील जमिनीबाहेर उत्पादनाच्या पूर्वटप्प्याच्या प्रमाणात दोती करणारे जी.एस.टी. यंत्रणेत नोंदणी करून घेण्यास जबाबदार असू शकत नाही.

३) करविषयक मुद्द्यांमध्ये निश्चीतता प्रदान करण्यासाठी आगाऊ आदेश प्राधिकरण यासाठी तर्तूद केली आहे.

४) अपिलसंबंधी यंत्रणेसाठी विस्तृत तर्तूदी केलेल्या आहेत.

५) करदात्याकडून सहन केला जाणारा कोणताही आर्थिक त्रास कमी करण्यासाठी हप्त्यांमधे कर्मभरणा करण्यास परवानगी देण्यास आयुक्ताला सक्षम केले जाईल.

६) ग्राहकांकडे वळवल्या जाणा-या करविषयक घटनेत कमतरतेची खात्री करणारी नफा विरोधी तर्तूद आणली गेली आहे.

निर्धारण (मुल्यांक) :-

करपात्र व्यक्तीकडून सादर केलेल्या माहिती व कागदपत्रांचे आधार संबंधीत अधिकारी तपासणी करून

करपात्र व्यक्तीने जाहीर केलेली उल्लास आणि कर भरणा याबाबत निश्चीत करेल. या प्रक्रियेला निर्धारण असे म्हणतात. करपात्र व्यक्ती आणि संबंधीत विभागातील अधिकारी या प्रक्रियेला निर्धारण असे संबोधतात.

निर्धारणाचे प्रकार :-

१) स्वतः मुल्य निर्धारण :

नोदणीकृत करपात्र व्यक्ती स्वतः कराबाबत परिगणना करून सादर केलेल्या विवरणाचे आधारे कराचे मुल्य निर्धारण करेल आणि त्या अनुषंगाने अहवाल सादर करण.

२) तात्पुरते निर्धारण :

ज्यावेळी करपात्र व्यक्तीला वस्तूचे किंवा सेवेचे दर निश्चीत करता येत नसेल त्यावेळी तात्पुरत्या आधारावर कर भरणा करण्याकरीता संबंधीत अधिका-याकडे लेखी अर्ज करू शकेल. संबंधीत अधिकारी तात्पुरत्या आधारावर कर भरणा करण्याकरीता आदेश देऊ शकेल.

करप्रणाली (जी.एस.टी.)

अभिजीत रामनाथ पोखरकर
(एफ.वाय.बी.कॉम.)

जी.एस.टी. (वस्तु व सेवा कर) :-

करप्रणाली सुधारण्याच्या दृष्टिकोनातून हे बील फारच महत्वाचे आहे. २००६-०७ च्या अंदाजपत्रकात कॉंग्रेसच्या राजवटीत प्रथम जी.एस.टी. चा उल्लेख केला गेला आहे. जी.एस.टी. हा एक अप्रत्यक्ष कराचाच एक प्रकार आहे. हा कर वस्तूचे उत्पादन, विक्री, आयात आणि सेवा या सर्वांवरील राष्ट्रीय पातळीवरील सर्व समावेश अप्रत्यक्ष कर असेल. नियत आयकर आणि कार्पोरेट टॅक्स या कक्षेच्या बाहेर आहेत. केंद्र सरकार आणि राज्य सरकार जे निरनिराळे अप्रत्यक्ष कर लावतात, त्या सर्वांची जागा जी.एस.टी. घेणार आहे. सध्या वॉट, एक्ससाईज आणि सर्व्हास टॅक्स असे तीन कर लावण्यापेक्षा जी.एस.टी. हा कर लावला जाईल.

जी.एस.टी. चे फायदे :-

- १) कर भरणे सोपे जाईल, कर भरण्याच्या आकारण्याच्या पद्धतीत सहजता आणि सुलभता येईल.
- २) कराची चोरी किंवा कर न भरणे किंवा कमी भरणे कमी होईल.
- ३) देशाचे जी.डी.पी. वाढेल, प्रगतीचा वेग वाढेल.
- ४) त्याचवेळी भारताच्या प्रगतीचा दर १ टक्का ते १.५ टक्के वाढेल.
- ५) हा जी.एस.टी. कर वस्तू आणि सेवा या दोन्हीवर लावला जाईल.
- ६) वस्तू आणि सेवा ज्यावेळी एकत्र पुरवल्या जातात, त्यासाठी आता एकच जी.एस.टी. लावला जाईल. उदा.प्रीज
- ७) जी.एस.टी. अंतर्गत विविध प्रकारच्या वस्तूंचे वर्गीकरण सोपे आणि साधे केले जाईल, यामुळे कर लावण्यासाठी कोणत्याही वस्तूचे वर्गीकरण वादग्रस्त ठरणार नाही.
- ८) रिटेल सेक्टरसाठी लिज रेंटल आणि इनव्हेंटरी खर्च कमी होईल.
- ९) भरलेल्या जी.एस.टी. साठी सप्लाय चेंज

मधील घटकांना क्रेडीट देणे शक्य होईल.

१०) जी.एस.टी. मुळे असंघटीत उद्योगही कराच्या जाळ्यात येईल, त्यामुळे सरकारचे उत्पन्न वाढेल आणि संघटीत आणि असंघटीत क्षेत्रातील दरी कमी होईल. संघटीत क्षेत्राला जास्त लेव्हल परेडिंग फिल्ड मिळेल.

११) कर वाचविण्यासाठी कंपनी आपली उत्पादने राज्यातच विकत असत. राज्याबाहेर उत्पादने विकल्यास सेंट्रल सेल्स कर आणि एन्ट्री कर लागत असे. कारण हे कर उत्पादनाच्या किंवा ट्रेडिंगच्या वेळेला लावले जात नाही. चांगली उत्पादने जी देशाच्या एका भागात मिळतात, ती देशात सर्वत्र मिळायला लागतील, त्यामुळे ग्राहकांना निवड करायला जास्त वाव मिळेल.

जी.एस.टी. पास होण्यात

विरोधी पक्षांच्या हरकती :-

- १) एका राज्यातून दुस-या राज्यात माल जाताना ९ टक्के जादा कर राज्ये लावू शकतील, अशी जी. एस. टी. मध्ये तरतूद आहे, ती वाढण्यात यावी.
- २) १८ टक्के जी. एस. टी. कराची कमाल मर्यादा असावी आणि ती घटनेमध्ये नमूद करावी.
- ३) जी.एस.टी. बाबतीत असलेले वादविवाद सोडविण्यासाठी स्वतंत्र संस्था स्थापन करण्यात यावी. कायदेद्वारा अडचणी आहेत, त्याकडे सरकार दुरूक्ष करत आहे.

या सूचना सरकारने मान्य केल्या आहे. पण जी.एस.टी. चा कमाल दर १८ टक्के नमूद करण्यात मात्र सरकारचा विरोध आहे.

जी.एस.टी. चा परिणाम :-

विविध राज्ये एकाच वस्तुवर वेगवेगळ्या दराने कर लावतात त्यामुळे एकाच वस्तूची वेगवेगळ्या राज्यात किंमत वेगवेगळी असे आता होणार नाही. आता राज्ये आकारत असलेले विविध कर रद्द झाल्यामुळे राज्यांच्या करापासून मिळणा-या उत्पन्नात बरीच घट होईल असे राज्य सरकारला वाटते. त्यामुळे जी.एस.टी. लागू होण्याच्या सुरुवातीच्या काळात राज्य सरकारला ब-याच

सवलती देण्यात येतील, प्रत्येक राज्य सरकारला कराच्या उत्पन्नात येणारे नुकसान केंद्र सरकार पाच वर्षांपर्यंत राज्यांना देईल. जी.एस.टी. लागू झाल्यामुळे लॉजिस्टिक, अंटोमोबाईल, एफएमसीजी एन्टरटेन्मेंट या क्षेत्रातील कंपन्यांना फायदा होईल.

ज्या कंपन्यांना मालाची आंतरराज्यीय वाहतूक होते आणि माल या गोदामातून त्या गोदामात किंवा या शहरातून त्या शहरात वाहतूक होते. त्यांचा या वाहतुकीवर लागणा-या करात बचत होईल, कराची रक्कम टरवणे कर जागोजागी भरणे तसेच त्यांच्या पावत्या सांभाळून ठेवणे, हे सर्व कागदपत्रांचे काम कमी होईल. प्रत्येक टोलनाक्यावर टोल भरण्यासाठी लांबच लांब रांग लागणे कमी होईल. तसेच यामुळे होणारी वाहतुकीची कोंडी कमी होईल. त्यामुळे मालाची ने आणि करण्याच्या वेळेत बचत होईल. यामुळे कंपन्यांनी कमी इन्व्हेंटरी ठेवावी लागल्यामुळे एकूण खर्चात बचत होईल, विविध क्षेत्रातील कंपन्या ज्यांना जी. एस. टी. मुळे फायदा होईल त्या खालीलप्रमाणे.

१) लॉजिस्टिक्स : TCI, VRL,

SNOWMAN गती, गेट वे डिस्ट्रीब्यूटर्स ALL CARGO कंटेनर कार्पोरेशन.

लॉजिस्टिकचे आऊटसोर्सिंग करणे फायदेशीर होईल त्यामुळे लॉजिस्टिक कंपन्यांचा बिझनेस वाढेल.

२) ऑटो : माहूती, महिंद्रा, व्ही.एस.टी. एक्सप्रेस या क्षेत्राला थेट फायदा होईल. सध्या एक्सप्रेस आणि व्हॅट मिळून जेवढी रक्कम घावी लागते. त्यापेक्षा कमी रक्कम जी.एस.टी. म्हणून घावी लागेल.

३) एन्टरटेन्मेंट डिश टी. व्ही. PVR, INOX, LEISURE, BOX रिव्ह्यू प्रमाणे कर आकारतात. हा कर लावताना १०० टक्के ऑन्यूपन्सी गृहीत धरली जाते, त्यामुळे या कंपन्यांना जी. एस. टी. मुळे फायदा होईल.

संदर्भ :

- १) GST.gov.in
- २) www.google.com
- ३) www.wikipedia.com

जी.एस.टी.

Goods and Service Tax (वस्तु व सेवा कर)

प्रा.सौ.एस.जे.नवले

सहाय्यक शिक्षिका, (एम.ए., एम.एड.अर्थशास्त्र)

भारतात १ जुलै २०१७ पासून वस्तु व सेवा कर (जी.एस.टी.) लागू करण्यात आला. 'एक देश - एक कर' हे तत्त्व या कराचे आहे. आधुनिक जगत हा कर सर्वांत प्रागतिक मानला जातो. देशातील कर प्रणाली एकसमान असावी असा उद्देश या कर पद्धतीचा आहे. त्यानुसार केंद्र आणि राज्य सरकारद्वारे लागू असलेले अनेक प्रकारचे अप्रत्यक्ष कर रद्द करून ही कर प्रणाली लागू झाली आहे.

वस्तु व सेवांवरील कर लागू करण्यासाठी भारताच्या राज्य घटनेत दुरुस्ती करून नवीन कायदे करण्यात आले आहेत. 'गुड्स अँड सर्व्हिसेस काऊन्सिल' ही मध्यवर्ती वैधानिक संस्था वस्तु व सेवांवरील कराचे नियमन करते. केंद्रीय अर्थमंत्री हे या काऊन्सिलचे प्रमुख आहेत.

वस्तु व सेवांवरील कर लागू करण्यासाठी ३० जून २०१७ रोजी, संसदेचे विरोध अधिवेशन झाले. यात राष्ट्रपतींनी मध्यरात्रीच्या सुमारास जी.एस.टी. लागू झाल्याची अधिकृत घोषणा केली. सर्व वस्तु आणि सेवा यांची विक्री, हस्तांतर, वस्तु विनिमय, भाड्याने देणे किंवा आयात (Sale, transfer, barter, lease or importation) व्यवहारांवर जी. एस. टी. लागू करण्यात येईल, असे प्रसार माध्यमांतून स्पष्ट करण्यात आले होते.

जी.एस.टी. अंतर्गत १ जुलै २०१७ पासून ० टक्के, ५ टक्के, १२ टक्के, १८ टक्के व २८ टक्के असे विविध वस्तु व सेवा यांवरील कराचे दर ठरविण्यात आले.

कर प्रणालीचा इतिहास :-

१९८६ मध्ये विद्यनाथ प्रतापसिंह यांनी अप्रत्यक्ष कर व्यवस्थेची सुधारणा प्रक्रिया मुल्यवर्धित कर (एम. ओ. डी. व्ही. ए. टी.) सुरू केली.

वस्तु आणि सेवा कर, केंद्रीय अवकारी कर, सेवा कर, अतिरिक्त सीमा शुल्क, अधिधार, राज्यस्तरावरील मूल्यवर्धित कर आणि जकात जे सध्याच्या आंतरराज्य परिद्वहन वाहतुकीवर कर लागू आहेत, ते देखील

जी.एस.टी. नियमात नष्ट होण्याची शक्यता आहे.

जी. एस. टी. त खालील कर एकत्र केले जातील : केंद्रीय उत्पादन शुल्क व्यवसाय कर, मूल्यवर्धित कर, अव कर, केंद्रीय विक्री कर, करमणूक कर, प्रवेश कर, खरेदी कर, लव्हरी टॅक्स, जाहिरात कर इत्यादी कर प्रणालीचा प्रभाव.

जी.एस. टी. च्या प्रभावापासून राज्यांना महसूल रोखाण्याचे प्रस्तावित केले आहे आणि अपेक्षित आहे. वी जी.एस.टी. पेट्रोलियम पदार्थ व पेट्रोलियम उत्पादनांवर लावला जाईल. केंद्र सरकारने जी.एस.टी. च्या तारखेपासून पाच वर्षांच्या काळात नुकसान भरपाईची प्रतिपूर्ती म्हणून राज्य सरकारला योग्य नुकसान देण्याचे योजिले आहे.

कर प्रणालीचे कायदे :-

प्रस्तावित जी.एस.टी. कायद्यानुसार २१ सदस्य असलेल्या समितीची स्थापना करण्यात आली आहे. जी. एस. टी. कायदा (जम्मू आणि काश्मिर वगळता) भारताच्या सर्व घटक राज्ये आणि केंद्र शासित प्रदेशांद्वारे पारित करण्यात आले आहे. जे १ जुलै २०१७ पासून कर सवलत सुलभ करण्यासाठी मार्ग तयार करतात ते सिस्म्युरिटीज विक्री आणि खरेदीवर जीएसटी नसेल. सिस्म्युरिटीज ट्रान्झव्हान टॅक्स (एस.टी.टी.) द्वारे ते चालू राहिले.

सन २०११ साली माजी पंतप्रधान डॉ. मनमोहन सिंग यांनी सर्वांत आधी वस्तु व सेवा कराचा प्रस्ताव लोकसभेत सादर केला होता, तर २०१७ साली पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांच्या काळात याची अंमलबजावणी केली गेली.

जी.एस.टी. परिषदेची रचना :-

अध्यक्ष : केंद्रीय वित्तमंत्री

सदस्य :- केंद्रीय वित्त वा महसूल राज्य मंत्री आणि प्रत्येक राज्याचा वित्त मंत्री किंवा राज्यांनी नाम निर्देशित केलेला एक अन्य मंत्री असतो.

उपाध्यक्ष :- घटक राज्यांचे वित्त मंत्री आपल्यानून

एका सदस्याची परिषदेच्या उपाध्यक्षपदी निवड करतात.
परिषद सचिव - केंद्रीय महसूल सचिव.

जी.एस.टी. आकारणीचे दर :-

वस्तू वरील कर :-

० टक्के कर :- ताज्या भाज्या, अंडी, दही,
लस्सी, शिक्षण, आरोग्य

५ टक्के कर :- साखर, चहा पावडर, परगुती गॅस,
खाद्य तेल, पॅकबंद पनीर, बेदाणे, काजू बी, कॉफी
बिया.

१२ टक्के कर :- मोबाईल, लोणी, बदाम, तुप,
छत्री, जाम.

१८ टक्के कर :- साबन, पास्ता, सूप, प्रिंटर,
कॉम्प्युटर, टुथपेस्ट.

२८ टक्के कर :- कार, सिमेंट, फटाके, शीत
पेय, टाईल्स, मेकअप साहित्य, शॅम्पू.

सेवांवरील कर :-
५ टक्के कर :- वाहनूक सेवा, खाजगी टॅक्सी,
हॉटेल, पवनचक्की रेल्वे.

१२ टक्के कर :- विमान तिकीट, कर्मचा-यांची
कारारपत्रे, नॉन एसी हॉटेल.

१८ टक्के कर :- एसी हॉटेल, दूर संचार,
आयटी, आर्थिक बँकींग.

२८ टक्के कर :- सिनेमा तिकीट.

जी.एस.टी. मुळे संपुष्टात

आलेले विविध कर :-

राज्यातील कर :- व्हॅट, विक्रीकर, मनोरंजन कर,
सेस ड्युटी, लॉटरी कर, लव्हरी कर इत्यादी बंद
करण्यात आले आहे.

केंद्रीय कर :- उत्पादन शुल्क, सीमा शुल्क, सेवा
कर, केंद्रीय विक्री कर इत्यादी बंद करण्यात आले
आहे.

जी.एस.टी. कर प्रणालीचे फायदे :-

१. उत्पादनांच्या किंमती कमी होतील.
२. देशभरात वस्तुंची किंमत एकसमान होईल.
३. व्यवहारात पारदर्शकता येईल.
४. देशाचे एकूण उत्पन्न वाढण्यास मदत होईल.

जी.एस.टी. कर प्रणालीचे तोटे :-

राज्य सरकारला मिळणारा कर उत्पन्न कमी होईल,
घटक राज्यांचे केंद्र सरकारवरील आर्थिक परावलंबन
वाढेल.

जगातील काही देशांमधील

जी.एस.टी. चा वापर :-

भारतात जी. एस. टी. लागू होण्याआधी जगातील
सुमारे १६० देशांमध्ये जी.एस.टी. लागू झाले आहे.
काही प्रमुख देश पुढीलप्रमाणे.

GST

GOODS AND SERVICE TAX

अ.क्र.	देश	जी.एस.टी. लागू	स्टॅट्यूटरी रेट
१.	फ्रान्स	एप्रिल १९५४	२०
२.	जर्मनी	१९६८	१९
३.	इंग्लंड	१९७३	२०
४.	जपान	एप्रिल १९८९	०८
५.	कॅनडा	१ जाने १९९१	०५
६.	चीन	१ जाने १९९४	१७
७.	ऑस्ट्रेलिया	१ जुलै २०००	१०
८.	मलेशिया	एप्रिल २०१५	०६

अगस्त

२०१७-१८

६९

जी.एस.टी.

कु.पुष्पलता नामदेव चासकर
एस.वाय.बी.कॉम.

जी.एस.टी. प्रणाली म्हणजे काय?

वस्तु व सेवा कर (G.S.T.) प्रणाली अस्तित्वात आल्यानंतर देश पातळीवर करा संबंधीचे व्यवहार हे सुरळीत जलद आणि अधिक पारदर्शी होण्यास मदत झाली. वस्तु व सेवा कर या अप्रत्यक्ष कराविषयीची प्राथमिक माहिती पुढीलप्रमाणे.

जी.एस.टी. हा संपूर्ण देशासाठी एकच अप्रत्यक्ष कर आहे.

वस्तु व सेवांवर स्वतंत्र कर न लावता या दोन्ही बाबींसाठी जी.एस.टी. हा एकच कर आहे.

पुरवठ्यादरम्यान वेगवेगळ्या टप्प्यांवर आकारण्यात येणारा हा कर त्या टप्प्यात होणा-या फक्त मूल्यवर्धनावर आकारला जातो.

ग्राहकाला तो घेत असलेल्या वस्तुंवर विक्रेत्याने केलेल्या मूल्यवर्धनाच्या प्रमाणात कर भरावा लागतो.

काही महत्वाच्या संकल्पना :-

१) केंद्रीय वस्तु व सेवा कर (Central Goods and Services Tax)

या कराची आकारणी केंद्राकडून केली जाते. प्रत्येक वस्तु व सेवांवर हा कर आकारला जाईल.

जी.एस.टी. अस्तित्वात

आल्यानंतर रद्द होणारे कर :-

केंद्र पातळीवरील कर :-

कर	सुरुवात
केंद्रीय उत्पादन शुल्क	१९८५
केंद्रीय विक्रीकर	१९५७
अतिरिक्त सीमा शुल्क- सेवा कर	१९९४
वस्तु व सेवा पुरवठावरील अधिभर व उपकर	

राज्य पातळीवरील कर

कर	सुरुवात
राज्य व्हॅट	२००५
लव्हशरी कर	१९८७ (महाराष्ट्र)
प्रवेश कर	१९८७ (महाराष्ट्र)
मनोरंजन कर	१९२३ (मुंबई)
जाहिरात कर	१९६७ (महाराष्ट्र)
लॉटरी कर	१९५८ (मुंबई)

जी.एस.टी. विधेयक संमत करणारी

राज्ये (संमती दिल्याप्रमाणे)

आसाम (१२ ऑगस्ट २०१६)
बिहार (१६ ऑगस्ट २०१६)
झारखंड (१७ ऑगस्ट २०१६)
हिमाचल प्रदेश (२२ ऑगस्ट २०१६)
छत्तीसगढ (२२ ऑगस्ट २०१६)
गुजरात (२३ ऑगस्ट २०१६)
मध्यप्रदेश (२४ ऑगस्ट २०१६)
दिल्ली (२४ ऑगस्ट २०१६)
नागालँड (२६ ऑगस्ट २०१६)
महाराष्ट्र (२९ ऑगस्ट २०१६)
हरियाणा (२९ ऑगस्ट २०१६)
तेलंगणा (३० ऑगस्ट २०१६)
मिझोराम (३० ऑगस्ट २०१६)
सिक्कीम (३० ऑगस्ट २०१६)
गोवा (३१ ऑगस्ट २०१६)
ओरिसा (१ सप्टेंबर २०१६) १६ वे राज्य
राजस्थान (२ सप्टेंबर २०१६)
पुद्दुच्चेरी (२ सप्टेंबर २०१६)
आंध्रप्रदेश (८ सप्टेंबर २०१६)
अरुणाचल प्रदेश (८ सप्टेंबर २०१६)

२) राज्य वस्तु व सेवा कर (State Goods and Services Tax)

या करामधी अंमलबजावणी राज्याकडून केली जाते.

३) एकात्मिक वस्तु व सेवा कर (Integrated Goods and Services Tax)

दोन राज्यांमध्ये होणा-या वस्तु व सेवांच्या व्यापारावर केंद्राकडून हा कर आकारला जाईल.

४) महसूल तटस्थ कर (Revenue Neutral Rate)

RNR म्हणजे असा दर ज्यामुळे सरकारच्या महसूलत घट होणार नाही. RNR अशा पध्दतीने निर्धारित केला जाईल, ज्यामुळे सरकारला अपेक्षित महसूल मिळाला.

आयुष्य 'स्त्री' चे

कु. दामिनी चंद्रकांत गायकवाड
(एस. वाय. बी. एस्सी.)

इवल्या इवल्या फुलपाखरासारखा
जन्म घेतला असता मी
फुलपाखराच्या पंखाप्रमाणे
जिवनात रंग भरले असते मी
आनंदाचे पैजन घालून
घरभर नाचले असते मी
कधी इथे तर कधी तिथे
फुलपाखरासारखे फिरले असते मी
गरुडासारखी आकाशात
भरारी घेतली असती मी
शाळेत जाऊन शाळेची
शोभा वाढवली असती मी
जुना गणवेश घालून सुद्धा
नव्या गणवेशाची जाणीव
करून घेतली असती मी
शाळेच्या शिबारात छोटा मोठा छानसा
मित्र परिवार बनवला असता मी
सुःख असो दुःख
प्रेमाने सगळ्यांना साथ दिली असती मी
घर सासरचे असो की माहेरचे
आपुलकीने नाते टिकवले असते मी
शेवटी काय नेणार जीवनातून
सगळ्यांच्या गोड आठवणी
सोबत नेल्या असत्या मी..

शिक्षणाची दशा आणि दिशा

कु.रेणुका सुभाष भाटे
(११ वी विज्ञान क)

सरकारी शाळा बंद करण्याचे तसेच कॉर्पोरेट कंपन्यांना शाळा चालवायला परवानगी देत शिक्षणाचे कंपनीकरण करण्याचे सरकारच्या धोरणाच्या निषेधार्थ नुकतेच अकोले (जि. अ.नगर) येथे विद्यार्थी, पालक, ग्रामस्थ, सामाजिक कार्यकर्त्यांनी मनातली खदखद एका विराट मोर्चाच्या रूपाने व्यक्त केली. यामुळे शिक्षण महागले, वंचित घटकांतील मुले शिक्षणातून बाहेर जातील, आज शिक्षकांना अनेक अशैक्षणिक कामांना जुंपलेले आहे. आठवीपर्यंत विद्यार्थ्यांना उत्तीर्ण करणे यासारख्या धोरणामुळे आपण शिक्षण क्षेत्राची जी दशा केलीय, त्याचे ठळक परिणाम ही दिसतात. आज पाचव्या सहाय्या इयत्तेतील कित्येक विद्यार्थ्यांना घड वाचता ही येत नाही.

राज्य सरकार किंवा केंद्र सरकार म्हणा, त्यांच्यासाठी सगळ्यात कमी महत्वाचा विषय म्हणजे शिक्षण क्षेत्र हा आहे. सरकार कोणत्याही पक्षाचे असो, प्राथमिक शिक्षणापासून ते उच्च शिक्षणापर्यंत जी अजोगती चालली आहे, त्याकडे गाभियाने लक्ष द्यायला कुणालाही वेळ नाही. परदेशी विद्यापीठातील गुणवत्ता, शिक्षणाचा उच्च दर्जा याचे गोडवे गात आपल्याकडे ते कसे नाही यावर

अश्रु दाळणे आणि सर्व गोंधळासाठी राजकारण्यांनी जबाबदार धरणे सोयीचे असले तरी खरे नाही.

या सगळ्या सावळ्या गोंधळाला विद्यार्थ्यांपासून प्राध्यापकांपर्यंत सर्वच जबाबदार आहे. विद्यापीठ असोत की संरक्षण संशोधन प्रयोगशाळा पाठशाळा विद्यापीठात झालेल्या मूलभूत संशोधनात किरकोळ फेरफार करून आपल्याकडे विद्वत्तेच्या इमारती उभारण्यातच सर्व शैक्षणिक जगत गर्क आहे. पीएच. डी. धारकांची संख्या वाढत असली तरी व्यावहारिक, उपयोगितेच्या मुद्द्यांवर यातील किती संशोधन टिकेल याची सांकाच आहे. हे थांबवायचे असेल तर मूलभूत संशोधन म्हणजे काय? ते समजून घ्यावे लागेल. शिक्षण पद्धतीत अमुलाग्र बदल व्हायला हवेत, विट्ठलेषणावर भर देण्याची सवय करायला हवी आणि मुख्य म्हणजे संशोधनाच्या व्यावहारिक उपयोगितांचा आग्रह धरायला हवा. यासाठी शैक्षणिक भ्रष्टाचार थांबायला हवा, त्यात विद्यार्थी, शिक्षक, संस्थाचालक, शासन आणि राजकारणी हे सगळेच सामील आहेत. एकमेकांना दोष देण्याऐवजी खऱ्याअर्थाने गुणवत्तेसाठी सर्वांनी एकत्र प्रयत्न करायला हवेत.

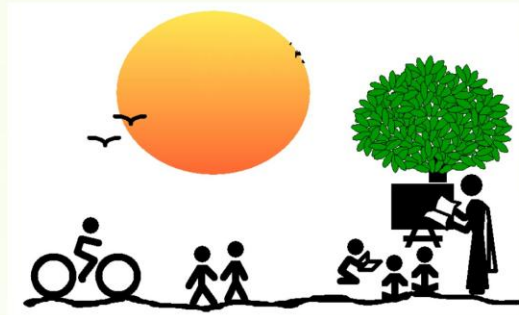
या संदर्भात महाराष्ट्रपुढे बोलायचे झाले तर इथे सर्व विद्यापीठांचा कारभार जुन्या पुराण्या कायदानुसार चालतो, यात सुधारणा करण्यासाठी तज्ज्ञ मंडळींनी खूप मेहनत करून अहवाल तयार केले, पण ते सरकार दपरी धूळ खात पडून राहतात. विद्यार्थ्यांचे हित पाहण्याऐवजी वेगवेगळ्या समित्यांवर आपल्या माणसांची वर्णी लावणे, कुलगुरूंना प्रशासनाला धारेवर धरणे, वेगवेगळ्या सभा, बैठकीत गोंधळ माजवणे हेच प्रकार घडताना वाचायला मिळते. प्रगत अभ्यासक्रम, औद्योगिक गरजांशी सांगड घालणारी शिक्षणपद्धती तसेच जागतिक स्पर्धेत टिकून राहण्यासाठी नवी गुणवत्तापूर्ण धोरणे हे सारे कसे काय अपेक्षित करायचे? एखाद्या विद्यापीठाच्या शब्दशः लिहिलेला सिनेट सभेचा वृत्तांत वाचला तरी ह्या सर्वोच्च सभागृहात काय चालते? याची कल्पना येईल, ही अशी निवडणूक पद्धत फक्त महाराष्ट्रातच आहे. इतर राज्यात नाही, त्यामुळे तुलनेत दक्षिणेकडील राज्यातील विद्यापीठांचा दर्जा त्यातल्या त्यात बरा आहे.

आपल्याकडे सरकारी धोरणांमुळे प्रवेश निकष, प्राप्तापक निवड अभ्यासक्रमात करावचे नाविन्यपूर्ण बदल अशा कोणत्याच बाबतीत धाडसी निर्णय घेण्याचे

स्वातंत्र्य प्रशासन प्रमुखांना नसते, असे अधिकार फक्त बोलण्यापुरतेच असतात. त्यांच्यावर अनेक दबाव, बंधने असतात. ते बुगारून संस्थेच्या भल्यासाठी काही हटके घेण्याचा प्रयत्न केला तर त्यालाच पाय उतार व्हावे लागते. त्याला कामच करता येणार नाही अशी परिस्थिती निर्माण केली जाते. संलग्न महाविद्यालयातील स्थिती तर अधिकच दयनीय असते. इथे संशोधन तर दूरच, नियमित शिक्षण देखील नीट होत नाही. पदवी अन पदव्युत्तर शिक्षणच जर दर्जेदार नसेल तर कसेतरी उत्तीर्ण झालेले हे विद्यार्थी पुढे पीएच. डी. चे संशोधन काय करणार ?

सध्या स्मार्ट सिटी प्रकल्पाची चर्चा जोरात आहे. मात सिटी स्मार्ट होण्यापूर्वी सामान्य नागरिकांचे स्मार्ट होणे गरजेचे आहे. दर्जेदार शिक्षण, देहाभक्ती, गुणवत्तेचा ध्यस, नीतिसंपन्न चारित्र्य ह्या सर्वांच्या एकत्रीकरणाने नागरिक स्मार्ट होईल आणि मगच त्या स्मार्ट सिटीला काही अर्थप्राप्त होईल, यासाठी हवे तेथे हवे ते बदल करायला हवेत आणि ते ही वेळ न दवडता.

जागतिक स्पर्धेत टिकून राहायचे तर घोडदौड करायला हवी, धावावे लागेल, रांगून चालणार नाही. शिक्षण क्षेत्राला दिशा देण्यासाठी कृतीयुक्त पावले उचलणे महत्त्वाचे!

तवे शैक्षणिक धोरण

कु.साक्षी सुखदेव तांबे
(इ.११ वी व)

**Education is a personality
is well developed**

शिक्षणाने व्यक्तिमत्त्व हे चांगल्या प्रकारे विकसित होते.

आपले शासन हे नवनवीन उपक्रम राबवत आहे, जेणेकरून मुलांमध्ये व्यक्तिमत्त्व विकास घडेल. समाजसेवा करण्याची प्रेरणा मिळेल. यासाठी विविध प्रकारे प्रयत्न चालू आहेत. परंतु यात कोणतेही यश मिळालेले नाही, विद्यार्थ्यांमध्ये व्यक्तिमत्त्व विकसित झाले नाही. यासाठी पुरावा म्हणून मी काही उपक्रमांची उदाहरणे देऊ इच्छिते, शासनाने तीन चार वर्षांपूर्वी इयत्ता ९ वी व १० वी साठी दोन नवीन विषय निवडले की मुलांमध्ये नवनवीन गुणांची जोपासना होईल. ते विषय व्यक्तिमत्त्व विकास व समाजसेवा होय. या विषयांच्या बऱ्या पूर्ण करण्याला ५० गुण. परंतु हे विषय वेपयामागचा मति अर्थ कुणालाच समजला नाही. ह्या तासांना आपल्यातील गुण, खुवी दाखवणे सोडून इतर विषयांचे तास होऊ लागले. ह्या विषयांना काहीही महत्त्व राहिले नाही. मुलांमध्ये असणा-या कला जाणून घेण्याचा प्रयत्न कोणत्याही शिक्षकाने केला नाही. या सगळ्यांमध्ये शासनच ख-या अर्थाने दोषी आहे. शासनाने फक्त नियम करायचे, त्याची अंमलबजावणी होते की नाही हे पाहणे शासनाने काम नाही का? शासनाने जर अशा प्रकारे प्रत्यक्ष कृती करणारी कमिटी जर स्थापली तर प्रत्येक विद्यार्थ्यांचा सर्वांगिन विकास होईल.

वर नमूद केलेल्या विषयांचे पेपर्स लिहू किंवा बऱ्या पूर्ण करून आपले जीवन समृद्ध होणार नाही. ते स्वतः अनुभव घेतल्याशिवाय त्यांची ताकद नाही कळणार. इतर विषयांचे तास घेण्यापूर्वी का नाही मुलांना बाहेर नेणे, वेगवेगळे उपक्रम घेऊन उदा. वृक्षारोपण, गरिब विद्यार्थ्यांना मदत असे उपक्रम राबविणे. या पध्दतीने शिक्षण दिल्यास नक्कीच भविष्यकाळ उज्ज्वल होईल. आजच्या काळात तंत्रज्ञानात भडकलेली मुले अशा उपक्रमांमुळे समाजसेवा, व्यक्तिमत्त्व विकास व

तंत्रज्ञानाचा एक सुंदर मिलाफ बांधतील. अलीकडेच महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांच्या शिक्षण पद्धतीत एक बदल केलेला आहे. पर्यायी प्रदनांची संख्या कमी केलेली आहे. या बदलामुळे निरद्वितीय विद्यार्थ्यांमध्ये अभ्यासाची सवय लागेल. स्वयंअध्ययनाची गोडी वाढेल व स्टुडल केल्याशिवाय पर्याय नाही हे नक्कीच कळेल. प्राचीन काळी जी शैक्षणिक पद्धती अस्तित्वात होती ती सर्वांतम होती. याचाच दूर आश्रम तिथेच विद्यार्थी राहणार. पहाटे उठून आपापली अध्ययन करणार. निसर्गाच्या साक्षिच्यात असणा-या या मुलांमध्ये योगप्रतिकारक शक्ती खूप होती. आजच्या काळात हे जरी शक्य नाही झाले तरी आपण किमान आठवड्यातून एकदा तरी विद्यार्थ्यांना वर नमूद केलेल्या तासांना त्यातील अंशतः भाग तरी देऊ शकतो.

आपल्या शासनाने जर ख-या अर्थाने एक अशा कमिटीची स्थापना केली की जी शाळा, कॉलेजमध्ये होणारे उपक्रम, संमेलने यांची पडताळणी करेन तर ख-या अर्थाने मुलांना शिक्षणात रस वाढेल. प्रत्येक विद्यार्थी आवडीच्या क्षेत्रात प्रगती करेल, विविध क्षेत्रांमध्ये प्रगती करून भारताचा एक चांगले नागरिक घडेल.

जसे कुंभार मडक्याला आकार देतात तसे जर शासनाने आपले मोलाचे प्रयत्न केलेत तर नक्कीच यशास्वी युवक - युक्ती होतील.

विविध गुणदर्शन - कनिष्ठ महाविद्यालय

गणेशवंदना सादर करुन
विविध गुणदर्शन कार्यक्रमस
प्रारंभ करताना विद्यार्थी.

वार्षिक स्नेहसंमेलनात नृत्य
सादर करताना विद्यार्थीनी.

वार्षिक स्नेहसंमेलनात
गीतगायन सादर करताना विद्यार्थीनी.

वार्षिक स्नेहसंमेलनात नृत्य
सादर करताना विद्यार्थी व विद्यार्थीनी.

विविध गुणदर्शन - वरिष्ठ महाविद्यालय

वार्षिक स्नेहसंमेलनात
नाटीका सादर करताना विद्यार्थी.

वार्षिक स्नेहसंमेलनात 'नाथ नो नेकर'
नाटक सादर करताना विद्यार्थी.

वार्षिक स्नेहसंमेलनानिमित्त आयोजित 'सारी डे' उपक्रमात सहभागी विद्यार्थिनींसमवेत संस्थेचे अध्यक्ष जे.डी.आंबरे पाटील, सदस्या सी.कल्पनाताई सुरपुरिया, प्राचार्य डॉ.भास्कर शेळके, उपप्राचार्य डॉ.संजय ताकटे, प्रा.डॉ.एम.डी.सय्यद.

शैक्षणिक सहल

→ संगणक विभाग शैक्षणिक सहल विश्रामगड (पट्टाकिल्ला), ता. अकोले.

→ भूगोल विभाग शैक्षणिक सहल श्रीजगदंबा माता मंदिर, टाहाकारी.

→ इंग्रजी विभाग शैक्षणिक सहल रतनगड, कोकडकडा, साप्रद.

वाणिज्य महोत्सव

वाणिज्य महोत्सवाचे उद्घाटन करताना प्रमुख पाहुणे तुषार गांगुडें. ◀◀

मिस्टर कॉमर्स विशाल आरोटे व मिस कॉमर्स इश्वरी डोंगरे यांना सन्मानित करताना संस्थेचे सेक्रेटरी यशवंत आभाळे, प्राचार्य डॉ. भास्कर शेळके. ▶▶

मुकबध्दर विद्यालयातील विद्यार्थ्यांना खेळाचे साहित्य वाटप करताना मान्यवर. ◀◀

ट्रॅडीशनल रॅम्प वॉक सादर करणारे वाणिज्य विभागाचे विद्यार्थी. ▶▶

अगस्त्य

२०१९-१८

७०

क्रीडा विभाग - वरिष्ठ महाविद्यालय

अखिल भारतीय आंतरविद्यापीठ नेटबॉल स्पर्धेसाठी सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ संघात समावेश झालेली विद्यार्थिनी कृ. राक्षे ज्योती. समवेत प्राचार्य डॉ. भास्कर शेळके, उपप्राचार्य डॉ. संजय ताकटे, प्रबंधक चंद्रकांत ढवळे व प्रा. राहुल भोसले.

अखिल भारतीय आंतरविद्यापीठ नेटबॉल स्पर्धेसाठी सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ संघात समावेश झालेला विद्यार्थी कृ. अनिकेत जाधव. समवेत प्राचार्य डॉ. भास्कर शेळके, उपप्राचार्य डॉ. संजय ताकटे, प्रबंधक चंद्रकांत ढवळे व प्रा. राहुल भोसले.

आंतरमहाविद्यालयीन नेटबॉल स्पर्धेतील विजेतेपद पटकाविणाऱ्या मुलींच्या संघातील खेळाडू. समवेत प्राचार्य डॉ. भास्कर शेळके, उपप्राचार्य डॉ. संजय ताकटे, प्रबंधक चंद्रकांत ढवळे व प्रा. राहुल भोसले.

आंतरमहाविद्यालयीन रोप मल्लखांब स्पर्धेत विजेतेपद मिळविणारी व आंतरविभागीय रोप मल्लखांब स्पर्धेसाठी अहमदनगर संघात समावेश झालेली खेळाडू. समवेत प्राचार्य डॉ. भास्कर शेळके, उपप्राचार्य डॉ. संजय ताकटे, प्रबंधक चंद्रकांत ढवळे व प्रा. राहुल भोसले.

क्रीडा विभाग - वरिष्ठ महाविद्यालय

आंतरमहाविद्यालयीन मैदानी स्पर्धेत विजेतेपद व आंतरविभागीय स्पर्धेसाठी अ.नगर संघात समावेश झालेले खेळाडू, समवेत प्राचार्य डॉ. भास्कर शेळके, उपप्राचार्य डॉ. संजय ताकटे, प्रबंधक चंद्रकांत ढवळे व प्रा. राहुल भोसले.

आंतरमहाविद्यालयीन कॉफर्बॉल स्पर्धेतील विजेतेपद पटकाविलेले खेळाडू, समवेत प्राचार्य डॉ. भास्कर शेळके, उपप्राचार्य डॉ. संजय ताकटे, प्रबंधक चंद्रकांत ढवळे व प्रा. राहुल भोसले.

आंतरमहाविद्यालयीन बॅडमिंटन स्पर्धेचे उपविजेतेपद पटकाविलेले खेळाडू, समवेत प्राचार्य डॉ. भास्कर शेळके, उपप्राचार्य डॉ. संजय ताकटे, प्रबंधक चंद्रकांत ढवळे व प्रा. राहुल भोसले.

आंतरमहाविद्यालयीन साँपटबॉल स्पर्धेसाठी अ.नगर संघात समावेश झालेला खेळाडू, समवेत प्राचार्य डॉ. भास्कर शेळके, उपप्राचार्य डॉ. संजय ताकटे, प्रबंधक चंद्रकांत ढवळे व प्रा. राहुल भोसले.

हिंदी विभाग

विभागीय संपादक
प्रा. गोरक्ष इंदे
प्रा. बाळासाहेब शेठे
प्रा. रोहिणी डावरे

अनुक्रमणिका

हिंदी विभाग

अ.क्र.	विषयाचे नाव	लेखकाचे नाव / कवी	वर्ग / पद	पृ.क्र.
१	कॉलेज जिवन की सच्चाई	संदिप उषडे	टी.वाय.बी.ए.	७५
२	भारतीय नारी	निकिता बाजीराव चौधरी	एफ.वाय.बी.ए.	७६-७७
३	नोटबंदी (कविता)	विलास त्र्यंबक कातोरे	टी.वाय.बी.ए.	७७
४	कॉलेज (कविता)	प्रविण अरुण पथवे	टी.वाय.बी.ए.	७७
५	बहुत याद आता है (कविता)	राजेंद्र रामचंद्र कातोरे	टी.वाय.बी.ए.	७८
६	तुफानों से क्या डरना (कविता)	संजय सखाराम फोडसे	टी.वाय.बी.ए.	७८
७	माँ तुम ही तो हो ना (कविता)	योगेश भिमराव मधे	टी.वाय.बी.ए.	७९
८	हूँ मैं अपने पापा जैसी (कविता)	अक्षता हौशिराम चुले	एफ.वाय.बी.कॉम.	७९
९	दोस्ती (कविता)	रोहित भारत हासे	एफ.वाय.बी.कॉम.	८०
१०	माँ (कविता)	रोहित भारत हासे	एफ.वाय.बी.कॉम.	८०

कॉलेज जिवन की सच्चाई ।

कु. संदिप उधे
(टी.वाय.बी.ए.)

महाविद्यालय के जिवन की सफर में हर कोई कुछ बनना चाहता है, कुछ करना चाहता है, पर क्या करें या क्या ना करें यही बड़ी समस्या होती है। इस जिवन की चलती रेल में कुछ अच्छे दोस्त तो कुछ न समझने वाले दोस्त मिल जाते हैं। मैं किसी की बुराई नहीं कर रहा उनके पास अच्छा क्या है यह हमें लेना है। हम अच्छे तब दिखते हैं, जब हमारी सोच अच्छी होती है।

जिवन के इस सफर में एक सच बात होती है, प्यार यही वजह हमें आगे ले जाती है। या इस सफर में इतनी पिछे छोड़ जाती है, कि जिने का कोई मकसद नहीं होता। प्यार करने में अच्छा लगता है, वह मुनने में भी अच्छा लगता है। पर यही बात कोई लिखे या इसकी बुराई करे यही बात कड़वी लगती है। पर वास्तव जिवन की यही सच्चाई है, मैं इस बात से इनकार नहीं कर रहा हूँ कि प्यार मत करो सच बात तो यह है कि, प्यार पाना ही हमारा लक्ष्य नहीं है। पर हम अधिक समय इस के लिए देते हैं। हम किसीसे प्यार करते हैं हमने लड़की से क्या बातें कि यह सब हमें याद रहता है। हम उसके साथ कहा घुमने गये थे और क्या बातें की थी, यह सब याद रहता है। कोई किसी से अगर प्यार करता है तो उनकी मैं बुराई या वह गलत है ऐसा नहीं मानता लेकिन इस में भी हमें कुछ सिक्ने को मिलता है। पर हम उसे नजर अंदाज करते हैं।

प्यार में और पढाई में जादा अंतर नहीं होता ऐसा मैं मानता हूँ। बस पढाई करने का तरीका बदलना चाहिए। हम प्यार में मन लगाते हैं, क्योंकि वह सबको अच्छा लगता है। वह बातें हमें किन्तमें भी दिन या साल तक भी याद रहती है। पर अध्यापक ने पढाया हुआ हमें पढने के बाद भी याद नहीं रहता। यही समस्या हर छात्र या छात्रा की होती है। पर एक सच बात होती है, हमने लड़की से फोन पर या किसी जगह कौनसी बातें की हैं वह हमें याद करने पर भी वह बातें हमें याद आती हैं। उस समय हमारा ध्यान, हमारा मन हमारी मंजिल एक जगह होती है। उसके अलावा हमारा ध्यान कहीं नहीं होता। इसी तरह अपनी पढाई का तरीका बदलना जाता है। जब हम पढ रहे हैं, तो

कोई भी विषय हो उस विषय को, उस विषय की घटना को अपने जिवन में या मन की कल्पना से जोड़ दो कि, जिस तरह हम किसी लड़की के साथ क्या बातें की? कहींपर की ? यह सब याद रहता है। इसी तरह पढाई करते समय उस विषय की ऐसी मन की कल्पना या घटना से जोड़ो की वह हमेशा याद रहे।

मैं आपको पढाई का एक तरीका बताता हूँ हर छात्र का एक ही सवाल होता है। १) पढाई करना चाहता हूँ पर मन नहीं लगता। २) अच्छा नहीं लगता, निंद आ जाती है। ३) पढाई करता हूँ पर याद नहीं रहता।

इसका केवल यही कारण है कि हमारा कोई मकसद नहीं होता। पढाई करते समय हमारा कुछ मकसद होना चाहिए। मैं और गहराई से आपको समझाना चाहता हूँ।

उदा. ऐसा समझो की और महसूस करें कि, आप रंगिस्तान में खो गये हो। आपको किस दिशा में जाना है। यह पता नहीं है वो दिन हो गये हैं और आपको इतनी प्यास लगी है कि जिना मुश्किल हो गया है। तब तुम्हारा मकसद एक ही होगा की कहीं पर पानी मिले और प्यास बुझाये उस समय हमारा एक ही मकसद होगा कि पानी ढूँढना। हम उस समय सब कुछ छोडकर एक ही मकसद और सोच एक जगह होती है। सिर्फ पानी ढूँढना और कुछ नहीं पढाई का भी कुछ ऐसा ही होता है। हम जिवन में क्या करना चाहते हैं, हमारा मकसद क्या है यह ठान लेना है। हमारा जिनका मकसद क्या है वह तय कर लिया तो पढाई भी आसान हो जाती है।

अगर जिंदगी में सफल होना चाहते हो, तो अपनी सोच को बदलो, सफलता अपने आप मिल जाएगी।

भारतीय नारी

कु. निकिता बाजीराव चौधरी
(एफ.वाय.बी.कॉम.)

**“तद्यत्र नार्धस्तु पुञ्जन्ते,
रमन्ते नत्र देवता यात्रात्रयवस्तु
न पुञ्जन्ते सर्वास्त्रिणा कला क्रिया।”**

भारतीय संस्कृति में नारी का पवित्र स्थान रहा है। विद्वत् में प्रधान तीन शक्तियों की अधिष्ठात्री देवियाँ, दुर्गा, काली यती लक्ष्मी के रूप में हमारी श्रद्धा का केंद्र बनी हुई हैं। जो विभिन्न रूपों में हमारी धार्मिक जीवन से संबंधित हैं। वह हमारे लिए कल्याणकारी हैं। हमारे विघ्नों को दूर करनेवाली तथा असुरों को मारनेवाली हैं।

नारी तु बन जा सर्व महान, तु है सारे विद्वत् की शान।

ऐसी कौन सी शक्ती है। नारी में जिसकी इतनी चर्चा होती है। कहा जाता है कि, यत्र नार्धस्तु पुञ्जन्ते रमन्ते तत्र देवता ऐसी कौन सी नारी है जो पुञ्जनी है? यह सवाल हर नारी ने अपने आप से पूछना चाहिए निश्चित ही ऐसी कुछ विशेषताएँ नारी में हैं। जिसका स्मरण उसे आज नहीं है। भवत किसी भी देवता को माननेवाला क्यों न हो पर जब उसकी ज्ञान की जरूरत होती है, तब वह सरस्वती के पास जाता है। उसे जब धन संपत्ति की आस होती है। तब वह लक्ष्मी की उपासना करता है। जब उसे देश शक्ति की आवश्यकता होती है। तब वह दुर्गा मैया की पुकारता है। जब उसे सुख की चाहत होती है तब वह संतोषी माँ की पुजा अर्था गुणगान करता है। यह सब देवी रूप नारी ही है। इससे नारी की महानता लक्षित होती है। हमारी भाषा की मातृभाषा और देश की मातृभूमि को भारतमाता कहा गया है। यह सब नारी के ही नाम है। यह नारी को अपने इस महान शक्ति की शान है।

हर सफल पुरुष के पीछे नारी का ही हाथ होता है। ईश्वर नारी के इस शक्ति को जानते हैं। हमारे वेद पुराणों में कहा गया है कि, विद्वत् पर जब समस्त्याएँ आईं तब तब भगवान शिव ने नारी शक्ति की सहायता ली थी। समस्त्याएँ दूर करते थे आज समाज में नारी के उपर अन्याय अत्याचार हो रहे हैं और नारी उस अन्याय अत्याचार को सहती आ रही है। इसका कारण यह है कि, नारी को स्वयं में जो शक्ति है उसका ज्ञान नहीं है। उसका एक एक गुण

देवी माँ की शक्ति हैं। उसकी शक्ति देवि माँ के हाथों में शस्त्र होते हैं। उसके समान हैं इसकी अगर नारी की पहचान होगी तो कोई भी असुर उसकी छेड़छाड़ करने की हिम्मत नहीं करेगा कब शीलल होगा है, कब दुर्गा बनना है, कहीं सरस्वती कहीं संतोषी माता बनना है। यह बात जब नारी के ध्यान में आएगी तो वह निर्भय बनेगी और अपने उपर होनेवाले अन्याय अत्याचारों का इटकर मुकाबला कर सकेगी।

नारी, तु नारायणी,

नर की अधांगिणी .. परिवार की सर्वांगिनी।

तुल्लभ में छिपी है, संसार की गुणमंजरी।

अतः राजनीति, युध्दभूमि, खेल, पत्राचार, सिनेमा, बैंक, कंपनी, शिक्षा, मंदिर, चिकित्सा, गृहविज्ञान क्षेत्र आदि सभी विभागों में उसने अपने कदम बड़ा लिए हैं। औरत ये तो जिनकी की नियामत है। हंस वे इबादत इनायत है, चटना रुटी तो क्यामत है और वह क्यामत उसने आज हर तरफ हर क्षेत्र में घर घर में हर कोने में दिखाई है।

नारी के नारायणी रूप की पूर्ण सच्चाई तो सीता ने धरती को कोख में समाकर ही बता दी। परंतु क्या आज तक इस सच्चाई को दुहरा सका है कोई? आदर्श पुरुष नारायण बनकर परिवार को स्वर्ग बनाता है।

अबला जीवन है, तुम्हारी यह कहानी।

आँचल में है दुध, आँखों में पानी।

समाज में नारी और पुरुष दोनों को समान महत्व है। जिस प्रकार एक पहिए पे गाड़ी नहीं चल सकती उसने लिए दोनों पहियों का ठिक होना आवश्यक है। समाजरूपी गाड़ी को चलाने के लिए पुरुष और नारी की स्थिती समान होना आवश्यक है।

दोनों में से आदी एक भी निबंल है। तो समाज की उन्नति मुंजार रूप से नहीं हो सकती। एक समय था जब भारत में नारी का स्थान बड़ा ही आदरणीय था। पुरुष के समान ही सभी उत्सव और अन्य सामाजिक कार्यों में भाग लेने की उसे पूर्ण स्वतंत्रता थी।

धार्मिक कार्य तो उसके सहयोग के बिना अपूर्ण माना जाता है। कोई भी कार्य उसके सम्मति के बिना नहीं होता था। पुरुष उसे मुख्य समझकर उसपर अत्याचार नहीं करता था। उससमय पुरुष समाज की चेष्टा नारी को हर प्रकार से आदर देने की रहती थी। नारी भी अपना गौरव समझती थी और अपना चरित्र और आदर्श उल्लभ रखने का प्रयत्न करती थी। देश में सीता और सावित्री जैसी देवियाँ घर घर में पाई जाती थी। उस युग की नारी गौरव की वस्तु भी समय परिवर्तनशील है। देश में अपने परिवर्तन हुए अनेक धार्मिक, सामाजिक और राजनीतिक कृतियाँ हुईं और इन

सबका प्रभाव नारी समाजपर भी पड़ा। मध्ययुग में भी नारी का पुर्ववत आदर और सम्मान न रहा। पुजनीय और आदरणीय के स्थान पर वह अब केवल उपयोग की वस्तु रह गई, नारी ने भी अपनी शक्तियों को पहचान लिया अब वह वैसी भोली और भाली नहीं रही।

आज आवश्यकता इस बात कि है की भारत का समग्र नारी समाज अपने उपर होनेवाले अन्याय के प्रतिकार के लिए एकजुट होकर संघर्ष करे।

नोटबंदी

कु. विलास त्र्यंबक कातोरे
(टी. वा. वी. ए.)

चाहे हो वो बैंक कोई, या हो कोई एटीएम,
मिलेगी या तो लाईन लंबी, या मिलेगी ना रकम,
चेक की बत्ती बना हम कान अपना खुजायेगे,
पर खाते में पैसे रहे फिर भी, निकाल न पाएँगे,
जिन्हें बलेडा करना था कम वो कर रहे हैं कैश कम,
बिसे चुना था देश ने वो रहा है बिदेश घूम,
लाईन में लगवा के जमा जनता के पैसे कराएँगे,
और लोन अपने मिश्रों के माफ करते जाएँगे,
जनता तेरी सिसकियों पे न मोदी रोने आएगा,
भाषनों में घड़ी घड़ी धड़ियाली असू बहायेगा,
पनामा पेपर वालों को वो हाथ न लगाएँगे,
आम जनता पिसे, वो मटरगरती उडाएँगे,
काले धन की मोदी को परवाह कहाँ है मेरी जाँ
स्विस बैंकों में पड़े पड़े वो चौगुने हो जाएँगे,
पंद्रह लाख के वादे को चुनावी जुमला बताएँगे,
और हमें ठेंगा दिखाकर खिलखिलते जाएँगे।

कॉलेज

कु प्रविण अरुण पथवे
(टी. वा. वी. ए.)

कॉलेज के यह मधुर क्षण फिर ना वापस आएँगे।
सोचले ए दोस्त कब, हम सब जुदा हो जाएँगे।
भूल सकोगे क्या कभी तुम कॉलेज जीवन की कहानी?
याद कर आँखे भर जाएगी, जाएगी जब याद तुम्हारी,
आज तुम हो, आज हम है,
मंदिर मस्जिद सब है, कॉलेज हमारा
कहीं नहीं तुम, कहीं नहीं हम,
फिर नहीं होगा मिलन हमारा
कल कितने आनेवाले है,
आज यहाँ जो पढ़ते है, कल वे भी जानेवाले है
हम ना रहेंगे तुम ना रहेंगे, यह कॉलेज हमेशा अमर रहेगा
मेरी खुदसे यहाँ दुवा है, तुम हमेशा खूश रहो
अपने इस दोस्त को तुम हमेशा याद रखो।

बहुत याद आता है

कु. राजेंद्र रामचंद्र कांतोरे
(टी.वाय.बी.ए.)

बहुत याद आता है, मेरा छोटा सा गाँव।
आईनेसी बहती नदियाँ और पिपल की छाँव।
दरख्त से बँधी, फिरकती, छोटी सी नाँव।
महावर लगे, चढ़ते उतरते वे पाँव।
बहुत याद आता है।

नटखट बछड़ा, रंभाती थी गैया।
रसोई बनती यशोगया सी मैया।
चोटी पकड, खींचता, चिढाता था मैय्या।
छेड़ते जब चाचा, चाची कहती हटो जाओ
बहुत याद आता है।

पनघट पर बजती खनकती थी चुड़ियाँ।
गुँजती, खिलखिलती, चहचहाती थी गलियाँ।
सावन के झुले पर झुलती थी परियाँ।
गौरी की शादी का वह पकता पुलाव
बहुत याद आता है।

ईद की सेवैया और 'होली' का हुडदंग,
रेदामा और रशि खेलती थी संग संग।
राम और रहिम भी नहीं थे इतने तंग,
धर्म के नाम पर नहीं था, खुन छिडकाव
बहुत याद आता है।

सिमेट और कौक्रीट में मेरा गाँव कहीं खो गया,
बुलडोजर की खडखडाट में चिर निद्रा में सो गया।
मन की क्यारियों में यादों में वो गया,
आँखों से हो ओझल, दे गया एक हरा घाव,
बहुत याद आता है।

तुफानों से क्या डरना?

-शिखा शर्मा
कु. संजय सखाराम फोडसे
(टी.वाय.बी.ए.)

नफरत करना नहीं किसी से, प्यार सभी से करना जी,
तुफानों तो आते रहते हैं, इनसे भी क्या डरना जी?
हिम्मत करनेवालों को, मिलती मदद सब लोगों की,
सत्कर्मों की तुलिका से, जीवन में रंग भरना जी।

हार जीत का खेल है जीवन, खेल समझकर खेलो,
जो भी मिलता, हाथ बढाकर, खुशी खुशी तुम ले लो।
जब तक जियो, हैसकर जियो इकदिन सबको जाना जी,
तुफानों तो आते रहते हैं, इनसे भी क्या डरना जी?

धूप छाँव जीवन का हिस्सा, कभी अँधेरा,
रात हो चाहे जितनी लंबी, उसका भी है अंत सवेरा
समय एक सा कभी न रहता, थोड़ा धीरज धरना जी,
तुफानों तो आते रहते हैं, इनसे भी क्या डरना जी?

देह अभिमान के कारण देखो कितनी महामारी है,
सबको सच्ची राह दिखाना अपनी जिम्मेदारी है।
आत्मज्ञान के दीप जलाकर, दूर अँधेरा करना जी,
तुफानों तो आते रहते हैं, इनसे भी क्या डरना जी?

माँ तुम ही तो हो ना

कु. योगेश भिमराव मध्ये
(टी.वाय.बी.ए.)

मैं पढता पढता जाऊँ आगे बढ़कर बहुत बड़ा
अफसर बन जाऊँ, मन में यह रखकर स्वप्न
इस काली मिट्टी में
कष्टमय रहनेवाली माँ तुम ही तो होना।
मैं हमेशा चमकता रहूँ उस सूरज के समान
उस ज्वाला जैसी कड़ी धूप में
लड़नेवाली बाधिण माँ तुम ही तो हो ना।
मैं रहूँ हमेशा उस थंडी छाया में,
आग जैसी जलती मिट्टी में
जीवन बितानेवाली माँ तुम ही तो हो ना।
सुख मिले मेरे जिवन में रहे
हमेशा उसके हृदय में यह स्वप्न जीवनभर
दुःख झेलनेवाली, माँ तुम ही तो हो ना।
कौटा लगने पर मेरे पैरों में
आँख में पानी लानेवाली, मेरे लिए हर दिन,
बिना पैरों में कुछ पहने उस कौटों पर चलनेवाली
उपवास के बदले में भगवान से मेरे खुदाहाली की
दुवा माँगनेवाली माँ तुम ही तो हो ना।
मन में उठती हूँ मेरी एक नयी आशा
वह मैं पुरी कर दूँ माँ का यह कौटों से भरा जीवन
में हलका करके रख दूँ, माँ तुम ही तो हो ना।
मेरे बिना वह होती है अपुरी,
वह अधुरापन समाप्त कर दूँ,
जीवन सारा इस माँ के लिए समर्पित कर दूँ,
माँ तुम ही तो हो ना।

हूँ मैं अपने पापा जैसी

कु. अक्षता हौशिराम घुले
(एफ.वाय.बी.कॉम.)

सब कहते हैं मैं हूँ माँ जैसी,
मुझसे तो कोई पुछो मैं हु किस के जैसी,
हूँ मैं अपने पापा जैसी।

माँ कहती तुझसे कोई न जीत सकता
तु है अपने दादी जैसी,
पर मैं हूँ अपने पापा जैसी।

दादी कहती तेरा घुस्सा दादाजी की तरह,
इसलिए तु दादाजी के जैसी।
पर मुझसे तो कोई पुछो हूँ मैं किसके जैसी
हूँ मैं अपने पापा जैसी।

दादाजी कहते तु,
हूँ एकदम होशियार,
अपने भाई जैसी
पर हूँ मैं अपने पापा जैसी।

सब देखे मेरा चाल बाल कोई न देखे मेरे मन में
मेरे पापा बसे हूँ, मेरे कण कण में।
उपर का भाव देखकर, मुझे देखते हैं,

नायकर कोई अंदर तो देखो झाँककर,
तब पता चलेगा मैं किसके जैसी,
मैं बिल्कुल हूँ अपने पापा जैसी।

दोस्ती

कु. रोहित भारत हासे
(एफ. वाय. बी. कॉम.)

दोस्ती का रिश्ता कभी पुराना नहीं होता,
इससे बड़ा खजाना नहीं होता।

दोस्ती तो प्यार से भी पवित्र है,
क्योंकी इसमें कोई दोस्त पागल या दिवाना नहीं होता।

पत्ते गिर सकते हैं पेड़ नहीं,
सुरज डुब सकता है आसमान नहीं,

पानी सुख सकता है भरती नहीं,
दुनिया बदल सकती है दोस्त नहीं।

किरणों की दोस्ती सुबह तक,
सुरज की दोस्ती शाम तक,

चाँद की दोस्ती रात तक,
और हमारी दोस्ती

पहली मुलाकात से
आखरी साँस तक।

माँ

कु. रोहित भारत हासे
(एफ. वाय. बी. कॉम.)

चोट लगने पर मुँह से,
आवाज निकलती है आ,
तब जिसकी आँखों में पानी आए
वो होती है माँ।

अच्छा काम करने पर
हमें चाहिए होती है एक वाह,
तब पहले कहती है जो
वो होती है माँ।

सबसे पहले उठती है,
फिर भी धकती नहीं,
काम करती दिखाती है हमेशा
कभी भी रुकती नहीं,
माँ एक पेसा दिया है
जो दुसरो के लिए जलता है।

भगवान से भी बड़ा
उस हर कोई कहता है।
स्वर्ग से भी सुंदर है,
हिमालय से भी महान।
चुका नहीं पाया कोई
आज तक उसका एहसान।

English Section

Section Editor
Prof.Sopan Salve
Prof.Changdev Dongare

INDEX

English Section

Sr.No.	Name	Writer	Class/Section	Page No.
1	Use of Money Power in Elections & Ways to curb the Menace	Dhanashri Sunil Deshmukh	S.Y.B.Sc.	83
2	Types of G.S.T.	Akshata Haushiram Ghule	F.Y.B.Com	84-85
3	Chaucer the work of life	Ashwini Madhukar Walave	S.Y.B.A.	86-87
4	The great thoughts of William Shakespear	Prachi Madhukar Survase	M.A. I	88-89
5	Rich Country of poor people	Prof.Goraksh Landge	Dept.of English	90-91
6	Kazuo Ishiguro	Prof.Rahul Pancham	Dept.of English	92-93
7	Man Booker Prize 2017	Swapnil Yadav Dhumal	S.Y.B.A.	94-95
8	Theater of the Absurd	Prof.Salim Shaikh	Dept.of English	96-100
9	One word for many words	Pranali Jagdhani	S.Y.B.A.	101
10	English Quotes	Sakshi Sukhdev Tambe	11th Science	102
11	Life	Pooja Bharat Awari	11th Commerce	102
12	Mother Earth	Saijiya Salim Shaikh	T.Y.B.A.	103-104
13	Love Society	Priya Ramhari Munde	T.Y.B.A.	105

Use of Money Power in Elections & Ways To Curb the Menace

Dhanashri Sunil Deshmukh
S.Y.B.Sc.

What steps to need be taken to curb money power in elections?

Election Finance :- The election expenses incurred or authorized by candidates or their election agents currently extends from the date of nomination to the date of declaration of results. This period should be extended to apply from the date of notification of the elections to the date of declaration of results.

The district election officer should make publicly available on his website on or file for public inspection on payment of prescribed by every contesting candidate.

The law commission was not in a favor of complete state funding of election or matching grants to be feasible. Given the current conditions of the country instead, it supported the existing system of indirect in king subsidies.

Regulation of political parties

& inner party democracy: it strongly recommended for internal democracy within political parties in view of growing nexus between industrialists and top echelon of party leadership.

Political parties should be required to maintain and submit annual accounts. The accounts are duly audited by a qualified and practicing chartered account and from a panel of such accountants maintain for the purpose by the comptroller and auditor general. To the ECI every financial year.

Independent candidates: Independent candidates be disbarred from contesting elections because the current regime allow a proliferation of independents, who are mostly dummy, [serious candidates or those who stand (with the same name) only to increase the voters confusion.]

Types of GST

Akashata Haushiram Ghule
F.Y.B.Com

GST:-

GST stands for Goods and Services Tax. It is considered as the biggest taxation reform in the history of Indian economy. It will subsume multiple taxes like VAT, Service Tax, CST, Excise and additional excise duty, entertainment and luxury tax etc.

GST is introduced in the parliament as the constitution amendment act 2016 & it is regulated by the Union Finance Ministry of India. The overall impact of GST on India's economy is expected to be positive. GST applicable from July 2017.

Types of GST:-

1. CGST :- CGST stands for central Goods and service Tax. As per the CGST Act 2016, CGST is the centralized part of GST that subsumes the present central taxations & levies central sales Tax, Central Excise Duty, services Tax, Excise Duty under Medical & Toiletries Preparation Act, Additional Excise duties countervailing Duty (CVD), Additional Custom Duty & other centralized taxations.

CGST is applicable on the supply of goods & services of standard services & Commodities which can be amended periodically

by a specialized body under the central government. The revenue collected under CGST belongs to the Central government. The input tax is given to the state governments which they can utilize only against the payment of CGST.

2. SGST :- SGST stands for state Goods and service Tax. SGST is an important part of GST, various taxations & levies under the state authority are subsumed by SGST as one uniform taxation. It includes the amalgamation of state sales Tax, Luxury Tax, Entertainment Tax, Levies on Lottery entry Tax, Octroi & other taxations related to the movement of commodities & services under state authority through one uniform taxation – SGST.

Revenue collected under SGST belongs to state Government. However, the main stream framework of the state governing body will be supervised by the central government. Each state will be having their own state Authority to collect SGST.

3. IGST :- IGST stands for Integrated Goods & services Tax. GST focuses on the concept of one tax, one nation. IGST charged on the supply of commodities & services from one state to another state. For

example, if the supply of Goods and services occurs between Gujarat and Maharashtra, IGST will be applicable.

4. UIGST :- UIGST stands for union territory Goods & Services Tax. We have already learned about CGST & SGST which are intrastate taxation and IGST which is interstate, the union territories in India are accounted under a specialized taxation. Called union territory Goods & services Tax as per the GST regime taxations, levies & duties with one uniform taxation

in union Territories as well.

5. Cess :- GST Cess is an additional Cess levied to compensate states who may suffer any loss of revenue due to the implementation of GST. All taxable person under GST, except tax payers registered under GST composition scheme are expected to collect & remit GST Cess. The following goods will attract GST Cess – Pan Masala, Tobacco & Its products, Coal, Briquettes, lignite etc.

Chaucer : the work of Life

Walave Ashwini Madhukar
S.Y.B.A.

Chaucer symbolizes as no other writer does, the Middle Ages. He stands in much the same relation to the life of his time as Pope does to the earlier phases of the eighteenth century and Tennyson to the Victorian era; and his place in English literature is even more important than theirs, for he is the first great English writer. The first to make our composite language a thing compact and vital.

Frank virile and to learnt, he is amused rather than angry with the little kinks in human nature and in his intellectual vision he was a wider sweep than most of our writers. The poet most akin to him in his general outlook is Robert Browning. Certainly he would have endorsed that poet's line and the need of a world of men for me.

From 1370 to 1378 he went on diplomatic missions abroad during the later part of the time to Italy. These journeys especially the Italian ones, affected in marked fashion his literary work. During this period he obtained from the corporation of London a life lease of the Gate house at Aldgate, where he lived to a number of years. Later he became comptroller of customs in the port of London.

We pass paw to the last period of

Chaucer's life. His fortunes at this time declined. He lost court favor in 1386 and became relatively poor. For the next few years he was however more free to turn to literary work. A slight improvement in his position occurred in 1389 when he was made clerk of the works; looking after the repairs and alteration at the palace of west minister, the tower and st. George's chapel, Windsor. In 1397 however he was superseded in these activities and lived on pensions for the remaining years of his life.

The work of Chaucer

The writings of Chaucer may be divided for purpose of convenience into three periods: the French, the Italian and the English; though it should always be remained to a large extent French in his literary methods to the very end. Unlike Langland, he had not liking for English alliterative verse and despite his admiration for Italian poetry, he refrained (with one trifling exception) from following their metrical patterns. None the less, there were these three distinct influences in his literary life, which left well – defined marks upon his work;

1) The French period :-

While an esquire to Edward III, he first began to write and a prayer to

the virgin A. B. C., is declared by many to be his first extant poem. He read the famous Roman de la Rose and was profoundly, impressed by it. Of this voluminous poem he made a translation probably at a later date.

Before 1369 he had struck out a line of graceful and tender sentiment in the comp leant to pite which was followed by the book of the Dutchess in 1369 – the Dutchess being the wife of Chaucer’s patron, John of Gaunt.

2) The Italian period (1372 – 1384):-

This covered the time of his mission abroad. Two of these missions were to Italy to Genoa, Pisa, Florence and Lombardy. It was the Italy of the early renaissance the Italy of Petrarch of Boccaccio, of Giotto.

The legend of Good women deals with the poet as wishing to makes reparation for past errors. He regrets having translated the Romance of the Rose; he upbraids himself for the stigma he has cast on woman in his picture of Cressida. So here he vows he will treat of true and good women.

His choice of good women is not free from critical excerptor as the

elects to lead off with Cleopatra who despite her charms and brilliance can scarcely pose as a model of all the virtues! Yet perhaps he realizes this. Anyhow, he adds this whimsical comment:

“Now ere I find a man so true and stable and will for love his death so freely takes, I pray God let our heads never ache.

3) The English Period (1384 – 1390):-

Largely as his work has been affected by Italian subjects, he has never saved with one trifling exception, attempted to any Italian verse. Boccaccio’s octave stanzas did not attract him, he had a stanza ready to hand, which he deemed fully as good.

Some of the Canterbury Tales had been written during the earlier period, but those most characteristically English were written at this line. Those of the Miller the Reeve, the Friar, the Nun Priest and the pardoner, the Prologue it supposed to have been written in 1388.

The Great thoughts of William Shakespeare

Prachi Madhukar Survase
M.A. I (Eng)

Age:-

'An old man is twice a child'

- Hamlet, Act 2, Sc.2

Behavior:-

'... Love all, trust a few, Do wrong to none.'

- All's well that Ends Well, Act 2 Sc.1

Children:-

'It is a wise father that knows his own child.'

- Merchant of Venice, Act 2, Sc.2

Death:-

'Cowards die many times before their deaths;

The valiant never taste of death but once.'

- Julius Caesar, Act.3, Sc.1

Eyes:-

'A lover's eyes will gaze an eagle blind'

- Love labor's lost. Act 4, Sc.3

Friendship:-

'Friendship is constant in all other things

Save in the office and affairs of love;

Therefore all hearts in love use their tongues

Let every eye negotiate for itself

And trust no agent.

Gold:-

'All that glisters is not gold.'

- Merchant of venire, Act.2 Sc.7

Honesty:-

'No legacy is so rich as honesty.'

- All's well that ends Well, Act 3, Sc.4

Ignorance:-

'I say this house is as dark as ignorance,

Through ignorance were as dark as hell.

- Twelfth Night, Act 3, Sc.2

Jealousy:-

'Good heaven the soul of all my tribe defends from jealousy!

- Othello, Act 3, Sc.3

Kindness:-

'Beauty lives with kindness.'

- Two Gentlemen of Verona, Act 4, Sc.2

Life:-

'Life is a shuttle'

- Merry Wives of Windsor, Act V, Sc.I

Misery:-

'Misery makes sport to mock itself'

- Richard II, Act II, Sc.I

Nature:-

'Nature teaches beasts to know their friends.'

Opportunity:-

'Make use of time, let not advantage slip'

- Venus and Adonis, Line 129

Pride:-

'My pride fell with my fortunes'

- As You Like It, Act I, Sc.II

Quarrel:-

'In a false quarrel,

There is no true valour'

- Much Ado About Nothing, Act V, Sc I

Revenge:-

'Revenge should have no bounds.'

- Hamlet, Act I, Sc.V

Sin:-

'Some rise by sin and some by virtue fall,'

- Measure for Measure, Act II, Sc I

Thought:-

'A woman's thought runs before her actions.'

- As You Like It, Act IV, Sc.I

Use:-

'Torches are made to light, jewels to wear;

Dainties to taste, fresh beauty for the use,

Herbs for their smell and sappy plants to bear,

Things growing to them are growth's abuse.'

- Venus and Adonis, Line 163

Virtue:-

'Virtue is bold and goodness never fearful.'

- Measure for Measure, Act III, Sc. I

Words:-

'Men of few words are the best men'

- Henry V, Act III, Sc. II

Youth:-

'The younger rises when the old doth fall,'

- King Lear, Act III, Sc.III

Zed:-

'Thou whose son zed! Thou unnecessary letter'

- King Lear, Act II, Sc. II

Rich Country of Poor People

Prof. Goraksh Landge
Department of English

Yes! I am speaking about our country. We should be proud of our country but being a responsible citizen, we should look after the unequal deviation of nation's wealth. Someone said 'In India, rich get richer and poor gets children' which is not a profound thing for this developing country.

Harsh but reality, there are approximately 50 lakh billionaires and 1.75 lakh millioners in India and their combined wealth is nine times than year budget of India. The top 1% of countries population holds 58.4% of its wealth and rest 99% of

population holds only 41.6%. So what's going on in our country? This is a serious problem which became even more intense after globalization.

We must agree that wealth of India has increased in large extent since globalization but the reality is that it has owned by a very small group of people and rest of the poor people even today are not able to fulfill their basic needs. Economic reforms are going on with snail pace so we are lagging behind other countries. This results in a serious problem like brain drain and

unemployment. So the vicious begins.

Why India is rich but Indians are poor? One of the reasons is corruption. In spite of high economic growth, it is shameful that there is still scale poverty in India. The world's largest number of poor people is living in a single country. It is because of corrupt politicians and bureaucrats'. When the Swiss Bank officers came to India, they have expressed their surprise saying 'we don't believe that India is poor'. This shows that too much black money is blocked in Swiss Bank. They said that 108 lakh crore Indian money is deposited in Swiss Bank.

Along with this, improper utilization of natural resources, technical backwardness, unemployment etc. is the other reasons for being poor. Some internal factors are also responsible

such as poor mentality. Many times we come across the healthy beggar all over. If we ask them to do work, they arrogantly reject it. It is only because of poor mentality. They must understand the importance of education and its benefits. There is no shortage of job in India. Only willpower is necessary.

Last year, I visited Bhutan one of the nearest country of India and it made me to do comparison between India and Bhutan the two. I noticed the rich mentality of poor people. We must take some lessons cleanliness, Pollution, discipline, forestation etc. from this country and people.

Eventually, if we want to live in a rich country, being rich, we should change our corrupt and poor mentality.

Kazuo Ishiguro

The 2017 Nobel Prize Winner in Literature

Prof. Rahul Pancham
Department of English

If you are under the impression
You have already perfected
yourself,
You will never rise to the heights
You are no doubt capable of.
(The Remains of the Day)

Alfred Nobel had a great interest in literature. In his early youth he also tried his hand in writing a few novels. His interest in literature lasted throughout his lifetime. His library was rich in variety of books from different languages. So Literature was the fourth area Alfred Nobel mentioned in his will. He said "the said interest shall be divided into five equal parts, which shall be apportioned as follows: one part to the person who shall have produced in the field of literature the most outstanding work in an ideal direction..." The Nobel Prize in literature for the year 2017 was awarded to Kazuo Ishiguro for his novels of great emotional force, which has uncovered the abyss beneath our illusory sense of connection with the world. Sara Danius, permanent secretary of the Swedish Academy said "If you mix Jane Austen and Franz Kafka, then you will have Kazuo Ishiguro in a nutshell. But you have to add a little

bit of Marcel Proust into the mix. Then you stir, but not too much, and then you have his writings."

Kazuo Ishiguro was born in Nagasaki in 1954, the son of Shizuo Ishiguro, a physical oceanographer, and his wife Shizuko. When he was eight years old, his family moved Guildford Surrey, England. He graduated from the University of Kent with a bachelor's degree in English and Philosophy in 1978 and secured his master's from the University of East Anglia's creative writing course in 1980. His thesis became his first novel, A Pale View of Hills, published in 1982. He did not visit Japan until 1989. He describes himself as a "serious cinephile" and "a great admirer of Bob Dylan" a previous recipient of the Nobel Literature prize.

As a writer Ishiguro is considered one of the most outstanding English authors. So far he has received four Man Booker Prize nominations and winning the 1989 award for his novel The Remains of the Day. The prestigious Time magazine named his novel 'Never Let Me Go' as the best novel of 2005 and included in its list of the 100 best English language novels from the 1923 to 2005. A number of

Ishiguro's novels are set in the past and a memory is a common theme throughout his work. All of his novels except *The Buried Giant* of 2015 are written in first person narrative. He is not afraid to show and emphasize his character's flaws. His novels also tend to conclude without any sense of resolution, often leaving his character's trouble throughout the story buried in the past.

His Man Booker Prize winning and most renowned novel, *'The Remains of the Day'* was made into film in 1993 starring Anthony Hopkins and Emma Thomson. It is the story of Stevens who is butler in Britain. It is in the first person narrative. He recalls his life in diary form while the action progresses through to the present day. The novel starts in the years leading to WW II, and advances to the 1950's. Most of the novel focuses on Stevens' relationship with a former colleague, the housekeeper Miss Kenton.

Ishiguro's 2005 novel, *'Never Let Me Go'* was also made into a film. The novel has a setting of late 19990's England. At first it seems like a simple story of three students at boarding school. But as the novel progresses, it is revealed to us and the character that the lives of ordinary citizens outside the school are prolonged through state sanctioned human cloning. The clones, who are the students, grow up in a special school which has been separated from outside world. When the students become young adults, they start to donate their vital organs

to ordinary citizens. And they continue to donate their organs until they complete a better term for death which usually occurs after donating three or four organs.

His next novel *'An Artist of the Floating World'* published in 1986 is set in post- World War II Japan. It is narrated by Masuji Ono, an aging painter. He looks back on his life and how he has lived. He notices that how his once great reputation has vanished since the war and how his paintings have changed. The chief conflict in the novel is Ono's need to accept responsibility for his past actions. The novel also underlines the role of people in a rapidly changing environment.

His fifth novel *'When We Were Orphans'* is loosely categorized as a detective novel. Though it was shortlisted for the 2000 Man Booker Prize it is considered one of his weakest works. Ishiguro himself said "it is not my best work".

His most recent novel *'The Buried Giant'* published in 2015 is a fantasy novel it is set in Arthurian Britain just after King Arthur's death. It is told in four parts and focuses on an elderly couple Axl and Beatrice and their journey to find their son. Along their journey they have to deal with issues of memory, aging, love, loss and death. The narrative of the novel shifts among major characters in the novel. Elements of fantasy include the landscape Arthurian Britain, witches and dragon playing their part.

Man Booker Prize 2017

Swapnali Yadav Dhumal
SYBA

The American short story writer George Sanders has won the prestigious Man Booker prize for his first full length novel 'Lincoln in the Bardo'. It is the second American in a row to win the prize, after last year's winner Paul Beatty. The novel is described as 'unique' and 'extraordinary' by head of 2017 judging panel. The chair of judges Lola Young said 'for us, it really stood out because of its innovation,

it's very different styling, the way it, almost paradoxically brought to life these almost dead souls in this other world. There was this juxtaposition of the very personal tragedy of Abraham Lincoln and the death of his very young son next to his public life. For 2017 prize 144 novels were submitted. This year's long list included Arundhati Roy's 'The Ministry of Utmost Happiness'.

The novel is based on a real

MAN BOOKER INTERNATIONAL PRIZE :-

David Grossman's 'A Horse Walks into a Bar' a novel about a standup comedian's public breakdown, will be given a prize to be shared with its English translator Jessica Cohen. He has won the prize for the year's best fiction in translation. It is set in a small Israeli town, focusing entirely on the act of comedian Dovaleh Greenstein. Greenstein's performance begins to crumble when he reveals a fateful and gruesome decision he once made, which had haunted him ever since. Judges praised his novel as 'an extraordinary story that sores in the hands of master story teller. Written with empathy, wisdom, and emotional intelligence, the novel is a mesmerizing meditation on the opposite forces shaping our lives: humor and sorrow, loss and hope, cruelty and compassion and how even in the darkest hours we find the courage to carry on'. British critic Jacqueline Rose remarked, 'without question one of the most powerful and moving novels I have ever read'. Grossman was selected as the winner from 126 books. This is only the second time that the Man Booker International prize has been awarded to a single book. Last year, the prize was won by South Korean novelist Han Kang and translator Deborah Smith for 'The Vegetarian'.

event of the night in 1862 when Abraham Lincoln buried his 11 years old son Willie in a Washington cemetery. Imagining the boy trapped in the Bardo (a Tibetan Buddhist term for a kind of limbo) Saunders novel follow the fellow dead, also trapped in the graveyard and unwilling to accept death, who observes the boy as he desperately, waits for his father to return. The novel is in the graveyard where Willie was buried and where the grief stricken Lincoln visits. It is mostly narrated by ghosts. There are 166 of ghosts narrating the book by

turns and few of them admit they are dead. Willie Lincoln in the bardo and is greeted by Hans Vollman (printer) and Roger Bevins III (a young lover).

Hari Kunzru the review writer of the Guardian praised the novel as 'a tale of great formal daring. It stands head and shoulder above most contemporary fiction, showing a writer who is expanding his universe outwards, and who clearly has many more pleasure to offer his readers.'

Booker Winner Indian Authors

Sr.N.	Author	Name of the Book	Year
1	V.S.Naipaul	In a Free State	1971
2	Anita Desai	Clear Light of Day	1980
3	Salman Rushdie	Midnight's Children	1981
4	Arundhati Roy	The God of Small Things	1997
5	Kiran Desai	The Inheritance of Loss	2006
6	Arvind Adiga	The White Tiger	2008

Theatre of the Absurd

Prof. Salim Shaikh
Dept. of English

The Theatre of the Absurd is a designation for particular plays of absurdist fiction written by a number of primarily European playwrights in the late 1950s. Their work expressed the belief that human existence has no meaning or purpose and therefore all communication breaks down. Logical construction and argument gives way to irrational and illogical speech.

Critic Martin Esslin coined the term Theatre of the Absurd. Absurdist playwright adhered to the theories of French-Algerian philosopher Albert Camus, in particular his essay, *The Myth of Sisyphus*, published in 1942. In this essay, Camus introduced his philosophy of the Absurd. He argues that man's quest for meaning and truth is a futile endeavor. He compares man's struggle to understand the world and the meaning of life to Sisyphus. Sisyphus was a famous figure in Greek Mythology condemned to an existence of rolling a heavy stone up a mountain only to watch it roll to the bottom.

Playwrights commonly associated with the Theatre of the Absurd include Samuel Beckett, Eugene Ionesco, Jean Genet, Harold Pinter, Tom Stoppard, Friedrich

Durrenmatt, Alejandro Jodorowsky, Fernando Arrabal, Vaclav Havel and Edward Albee.

The "Absurd" movement was originally a Paris-based. Some of the Absurdist, such as Jean Genet, Jean Tardieu and Boris Vian, were born in France. Many other Absurdist were born elsewhere but lived in France, writing often in French. Samuel Beckett from Ireland, Eugene Ionesco from Romania, Arthur Adamov from Russia, Alejandro Jodorowsky from Chile and Fernando Arrabal from Spain. In England, some of whom Esslin considered practitioners of "the Theatre of the Absurd" include: Harold Pinter, Tom Stoppard, N.F. Simpson, James Saunders and David Campton. In the United States, Edward Albee, Sam Shepard, Jack Gelber and John Guare. In Poland, Tadeusz Roewicz, Shawomir Mroek and Tadeusz Kantor. In Italy, Dino Buzzati. In Germany, Peter Weiss, Wolfgang Hildesheimer and Gunter Grass. In India, Mohit Chattopadhyay and Mahesh Elkunchwar have also been labeled Absurdist. Other international Absurdist playwrights include: Tawfiq el-Hakim from Egypt, Hanoch Levin from Israel, Miguel Mihura from Spain, Jose de

them from the heaven. People live in a world where love and mutual assistance are meaningless. There is no love and trust among them.

3) The Meaninglessness of the Existence of Human Beings

To the two characters in *Waiting for Godot*, the meaning of their lives is just endless waiting. They could not find what they are waiting for. Their life is meaningless. They even could not find the essence of human existence. Though they live in the real world, their lives are ridiculous. In the Theatre of the Absurd, playwrights express their true feelings to this world by means of the protagonist whom they have depicted in their plays. A play is a mirror which reflects the real phenomena in the society. Most poor people exist and live in endless poverty, and life is terrible to them. The Theatre of the Absurd shows the same condition of the society in rather comic manner.

4) The Isolation among People

In the society described by the Theatre of the Absurd, the relationship among people is measured through material and money. When they face some dangers and problems, few people come to help them. People who live in this society for a long time will feel lonely and indifferent. Human beings communicate with each other in a cold and detached attitude. Because of this, people gradually have less communication and would rather locked themselves in cages. The chain reactions lead to a serious isolation among people.

Essential Plays : Theatre of the Absurd

Thornton Wilder-The Long Christmas Dinner (1931)

The setting of this one-act play is a Christmas Dinner that takes place over 90 years, its characters erratically changing clothing to catch up with time. And eventually, when death occurs, they will exit stage right through a portal. Wilder crafts a play where time becomes so volatile that its characters - as well those performing them-will have trouble keeping up.

Jean Tardieu- Underground Lovers (1934)

Tardieu's *Les Amants du Metro* was way ahead of its time. Subtitled, "a comic ballet without music", the experimental playwright employed melodic and rhythmic patterns to the dialogue., including a scene where two loves fight by merely mentioning the names of different women. The associate power of such dialogue would go on to influence Samuel Beckett, among others.

Jean-Paul Sartre-No Exit (1944)

Sartre, along with Anouilh and Camus, would define the post-war era with their unique brand of existentialist drama. *No Exit* induces its audience with a sense of claustrophobia and absurdity. **Samuel Beckett-Waiting for Godot (1953)**

Samuel Beckett is without a doubt the father of the absurd. Not only did his prolific career as a playwright and novelist cement his reputation as the most prominent

Almada Negreiros from Portugal, Mikhail Volokhov from Russia, Yordan Radichkov from Bulgaria and playwright and former Czech President Vaclav Havel.

The absurd drama has also found its way in Urdu literature. Mazaronke Phool (i.e. Graveyard Flowers) (2008) by contemporary Pakistani writer, poet and columnist Mujtaba Haider Zaidi is the first absurd drama in the history of Urdu literature. Themes of the Theatre of the Absurd

The existence of human beings is full of suffering, cruelty and danger. Such existence forms an atmosphere of the devaluation of life in modern society. Facing this atmosphere, human beings lose themselves in it. Gradually, they feel lonely, frightened and despairing. Emptiness therefore becomes the true essence of their daily lives. Isolation fills their mind. The Theatre of the Absurd actually reflects the reality of life in a bleak society. From it, we find that people in their daily lives are tired, obscure and aimless. The Theatre of the Absurd is a product of modern society. People do not know the real meaning and destination of their lives. Theatre originally is used to show the reality on the stages. Using comic form to end a play is a comfortable and moderate way. It can be accepted by common people more easily after comparing with other forms. When you begin to read the play, you may laugh at the characters and their words and behavior. But after you finish

reading the play, you may change your mind and consider its theme once again.

1) The Crisis and Cruelty of Human Beings

In the Theatre of the Absurd, playwrights try to explore the crisis and cruelty of human beings. The Theatre of the Absurd appeared in 1950s. At that time, economy developed very fast in western world. All kinds of new technologies were used in every field. People who wanted to survive must catch up with the step and variation of the society as soon as possible. If they could not keep pace with the speed of the society, they would be abandoned and loose themselves in it. Some of them were destined to be left and they could not find their status and identification. So, it doomed that their minds were full of crisis and cruelty and usually their thoughts were strange and curious.

2) The Dissimilation of the Society

Dissimilation means that people regard the metamorphic things as normal things. Disease, death and hunger are often regarded as the themes to discuss. Evil, crime and violence are often thought to be natural things in the society. When people come across these occasions, they would feel sad and sympathetic for the dead or the patients. But in the Theatre of the Absurd, people consider it in an indifferent attitude. The world makes

People fell unconcerned and even unmerciful. People no longer believe in any gods who can save

voice of the genre, but he also helped popularize the movement's oft-challenging vision.

Waiting for Godot centers around two tramps, Vladimir and Estragon, as they wait for a mysterious figure name Godot and pass the time by desperately breaking the silence with shrewd, quick-witted dialogue.

Max Frisch-The Firebugs (1953)

Frisch was one of the most prominent German voices of the absurd, using his plays to extract evil from the actions of everyday life. **The Firebugs** centers around a man who must deal with local arsonists who trick themselves into entering people's homes to such an extent that it makes the homeowners complicit in their own failure.

Arthur Adamov-Ping-Pong (1955)

The Theatre of the Absurd often portrays its characters in closed systems that they cannot escape. **Ping-Pong** pits two characters within a pinball machine with a mind of its own, and it literally takes over their lives.

Jean Genet - The Balcony (1955)

Genet's **The Balcony** is a Dante-like journey to the depths of power, and how such a force enlivens and destroys certain people. Set in a brothel during a revolutionary uprising, the setting acts as a microcosm for the absurdity of social importance and oppression.

Eugene Ionesco - Rhinoceros (1959)

The Theatre of the Absurd has time and again dealt with the pressures that society impinges on individuals to conform. Citing the destructive fascism and communism that plagued Europe during the mid-twentieth century, Ionesco portrays the ravage and ruin that occurs after the inhabitants of a small French town turn into rhinoceros. The only iconoclast,

Berenger, struggles to stand his ground as all of his metamorphose before his eyes.

Manuel De Pedrolo-Cruma (1957)

The play demands answers to a troubling question: Can we maintain our authentic selves without isolation, or must we give in to deception for the sake of social interaction. **The Automobile Graveyard (1958)**

The combined influences of Beckett and Antonin Artaud's "Theatre of Cruelty" are evident in this play about a nightmarish junkyard hosting a colorful but remorseless cast of characters. Parodying the Biblical account of Christ, it juxtaposes the myth with modern deprivation and the wasteful rot of excessive materialism.

Boris Vian-The Empire Builders (1959)

Set in an increasingly-shrinking room, a man and his family try to escape an awful noise coming from outside, only to split apart for the sake of staying alive.

Harold Pinter-The Dumb Waiter (1960)

Harold Pinter is one of the most

critically-acclaimed playwrights in British Literature, and *The Dumb Waiter* is his wonderful take on the absurd. About two hit men awaiting their next assignment in a dingy basement, the tension builds between the characters as their banter gets interrupted by a dumb waiter (a food elevator) demanding filled orders.

Edward Albee -Who's Afraid of Virginia Woolf(1962)

Albee's uniquely American take on the Absurd is not quite as mind-bending or irrational as some of the other selections on this list, but it uses the dialogic techniques of Beckett and Tardieu to capture a professor's troubled relationship with his wife. Set during a late night

in a small college town, George and Martha host two young upstarts, causing the clash of generations, as well as the revelation of secrets too painful to hide.

Vaclav Havel - The Memorandum(1965)

Long before he lead the Czech Republic away from the Iron Curtain as the nation's president, Havel was a prolific playwright who had garnered fame locally and abroad. *The Memorandum* is about a man forced to learn a fictional language to fill out an audit form sent to him by the government. Bland and without emotion vigor, learning the language slowly drives him crazy.

One Word for Many Words

Jagdhani Pranali Bharat
S.Y.B.A.

Sr.No.	One Word	Meaning
1	Lexicographer	One who compiles dictionary
2	Libertarian	One who believes that one should have freedom of expression
3	Misogamist	One who hates marriage
4	Misogamist	One who hates women
5	Neologism	A new word
6	Omniscient	One knows everything
7	Paunch	A man's fat stomach
8	Prescient	Able to foretell what will happen in future
9	Vicarious	Done for others
10	Versatile	Of many sided quality

Indian words used in English

chup	Anna	Keema	chamacha	Natak	Jugaad
pyjama	Loot	Jungle	Guru	Cot	Chutney
funda	Niwas	Sevak	pyjamas	shampoo	Thug
dewan	Jhuggi	Yaar	dhaba	Devi	Roti
darbar	Ghee	Dinghy	cushy	Safari	Herb
sorbet	Pundit	Jute	palanquin	Mugger	Trigonometry
Bangle	Bungalow	Yoga	Pukka	Chit	Curry
nought	Bazaarma	Mantra	candy	Cheroot	Coolie
godown	Jaggery	kabaddi	avatar	Ahinsa	Zero
cheetah	Pagoda	Pandal	avatar	Saint	Cowry
typhoon	Karma	veranda	khaki	juggernaut	Chokey

English Quotes

Sakshi Sukheo Tambe
(11th B)

Think twice before you speak
Because your words And influence
Will plant the seed of
Either success or failure
In the mind of another

In the end we will remember
Not the words of our enemies
But the silence of our friends.

Two sweet words
Difficult to say in life
'Hi' for the first time
To unknown person
'Bye' for the last time To loved once

Kill the tension before
Tension kills you,
'Reach your goal before
goal reaches you!
'Live life before life leaves YOU'

Life

Pooja Bharat Awari
Std.11 th com, Div. B

The Rich man says...

Life is funny,

The poor man says...

Life is money,

The poet says...

Life is joy,

The Baby says...

Life is dry,

But I always say

Life is try.

Mother Earth

Sajiya Salim Shaikh
T.Y.B.A. Geography

This world is such a Big,
Round place.
Yet everybody still grumbles
That they do not have enough of space.
The world consists of
Seven seas and five oceans wide
But by the laws of nature
We do not abide.
The basic necessities are
Food, clothing and shelter
Still, we run in search of luxuries
Helter and skelter.
Birds, animals, trees and fish
Were the fruits of God's creation?
Plastic, paper, smoke And waste
Are the products of
manmade pollution?
Nature has provided us
With enough for each man's need
But modern and materialistic man
Tries to grab everything
for him in his Greed
With growing population
The cities are swarming,
But they still do nothing to stop
The increasing global warming
People use sprays and conditioners
In order to get beautiful hair,
But they are unknowingly
All polluting the air

This is a materialistic world
People think only about gain and
fame
Nur they take Mother Earth for
granted
And that is such a shame
God created animals, beautiful
and varied
For us to love and appreciate
in our leisure
But, man, to show his
domination and power
Hunts and kills them for
his pleasure
The forests abound with
fruits and flowers
Spreading fragrance and
food for man and Beast
Instead of want only felling trees,
To save Mother Earth,
we can plant a few
Saplings at least
Man, oh man, when you learn
To nurture and preserve
God's gifts from Above,
Show gratitude for
all he has done
By treating all
creatures and mankind
with Love

Love Society

Priya Ramhari Nawale
T.Y.B.A. (Eng.Dept)

Love by heart our society
Which is really our community?
Sincerely love everyone anywhere,
Which will remain forever?
Love our friends!
Love our parents;
Love our neighbors,
And love all others who are really our
sisters and brothers!
Love each and everyone by heart!
Which will prove really very smart?
You will prove really very smart
You will listen divine call in all,
Because god always lives in all!
Why do we hate others!
Who are our sisters and brothers
No one is superior to others,
Because all are our sisters and brothers!
Really I feel love meas, 'God', who
always lives in us!
Certainly we all are children
of God in the society,
And try to become virtuous,
And become really true
followers of humanity!
Don't avoid any time humanity!
See God in each and
every person sincerely,
You will listen divine
call in the community,
And all will become

happy in life certainly!
Love each other's without
any hesitation
And become for all love ocean,
All are equal before love,
And speak with
every person with true love!
Love every time each and
everyone in the society!
Avoid conflict any time in the society
Love and peace are the true qualities of
the good society,
Which are becoming very
rare in the society?
I feel very bad when
think about the society!
Much hatred is found
everywhere in the society
Why do we hate every time others,
Really they are our
true sisters and brothers!
Love everyone in the society
Get love from each one
in the society
Destroy hatred with love from the society
And live happily all times in the society!
Don't think upper and
lower in the society!
All are equal in the society,
Join each one with the thread of love,
And make the society
great ideal symbol of love!
Many problems can be solved with love
in the society!
Only there is the need of true humanity
But true worshippers of humanity are
very rare in the society
It's true reality in the community!
I'm hopeful virtuous persons will follow
the principle of true love in future!
It will become true virtuous
person's real feature, And hatred may be
not in any one's mind in life,
And in future all will live happily in life!

Value of Time

Apekshita Madhusudan Shinde
(11th Com, Div.A.)

To realize the value of 1 year
Ask the students who has failed in exam
To realize the value of 1 month
Ask the mother who has given birth to
A premature baby
To realize the value of 1 week
Ask a weekly's editors.
To realize the value of 1 day
Ask a daily wage laborer
To realize the value of 1 hour
Ask the lovers who are eager to meet
To realize the value of 1 minutes
Ask the person who has missed the train
To realize the value of 1 second
Ask the person who has
survive in an accident
To realize the value of 1 mille second
Ask the athlete who has missed the
gold medal in Olympics.
So,
Remember,
Time is precious.

Nature

Nature is not mute
It is man who is deaf
Nature is the art of GOD.
Keep close to Nature's heart,
Break Clear away,
once in a while, and climb
A mountain or spend
a week in the woods.
Wash your spirit clean.
NATURE IS MY RELIGION
The earth is my temple.

My ideal Friend

Sopan Tukaram Auchite
TYBA, Dept. of English

How nice and virtuous really my friend is!
Truly he's very scholar and wise;
Many good qualities are in his personality,
Which are rarely found in any friend in the society?
He's virtues are so fine
It's true observation of mine;
And advises me by heart many times,
Really tries to improve me all times!
Great model of good thoughts and moral views to everyone!
Which can be followed by anyone?
Always have good emotions and feelings,
He's really great symbol of many good things!
Thinks about welfare of all every time
His guidance is truly very divine each time;
He's really very selfless,
And not any time careless!
Feels happy when listens about my success!
And always guides me for getting good success;
Gets much pleasure in my success,
And always tells its key of his happiness!
Really one of the scholars in the society!
But not ego likes many others in the society;
Humanity is important to him than anything in the society,

Which rarely found in the society?
If I commit mistakes anytime!
Tells me very boldly that each time;
I don't feel sad,
To avoid his suggestion feel very bad!
Also always ready to improve him each time!
And ready to accept his mistakes each time;
I'm hopeful he'll certainly get success any time,
It's sincere desire of mine!
He's really very faithful!
Certainly always very helpful;
Every time about my welfare, is very hopeful,
Each time he's very cool!
I hope his scholarship will shine every time!
His nature is harmless like moon;
And hope he'll get great success very soon,
It's honest desire of mine!
Really he's not deceitful!
Truly not very hateful;
Certainly not really selfish,
And always has good wish!
How lucky am I, got such friend in life!
Really he's polestar in my life;
And hope his virtues will shine everywhere,
And will remain in future forever!

वार्षिक अहवाल

- विद्यार्थी मंडळ -

डॉ. महेजबिन सय्यद

दि. ०४ जानेवारी २०१८ रोजी पाडेकर अक्षय शांताराम याची विद्यापीठ प्रतिनिधी म्हणून निवड झाली. विद्यार्थी मंडळाअंतर्गत विद्यार्थी-विद्यार्थिनींना स्नेहालय आहमदनगर, स्वयंसेविका युवती संमेलन बारामती, घुमन इंटरप्रिनीअरशीप वर्कशॉप बारामती येथे पाठविण्यात आले. भारतीय छात्र संसद, एमआयटी, पुणे येथे ३ विद्यार्थ्यांनी सक्रिय सहभाग घेतला. विद्यार्थी मंडळाच्या वतीने विविध डेजचे व उपक्रमांचे नियोजन केले गेले.

|||||

विद्यार्थी विकास मंडळ

डॉ. राहुल बाघमाटे

वर्षभरामध्ये विद्यार्थी- विद्यार्थिनींसाठी योग्यगळ्या योजनांचे नियोजन करून सर्व उपक्रमांचे प्रस्ताव सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठकडे सादर केले. विद्यार्थी कल्याण मंडळाच्या वतीने खालील उपक्रम राबविण्यात आले.

आपसी व्यवस्थापन, रोगवाटीक व्यवस्थापन, निर्भय कन्या अभियान, विद्यार्थी व्यक्तिमत्त्व विकास इ. कार्यक्रमांचे आयोजन, तक्रार निवारण कक्षाची स्थापना, सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठातील युवक महोत्सवात विद्यार्थ्यांचा सहभाग, संविधान दिन साजरा.

नविन महाराष्ट्र विद्यापीठ कायद्यानुसार निवडणूक होवून पाडेकर अक्षय शांताराम याची विद्यापीठ विद्यार्थी सचिव पदी निवड.

|||||

कला मंडळ

डॉ. सुनील घनकुटे

कला मंडळाचे उद्घाटन मराठी चित्रपट गीतकार मा. प्रकाश घोडके यांचे शुभहस्ते झाले. वार्षिक स्नेहसंमेलनानिमित्त 'नाच नो नेव्हर' हे गीत अंकी नाट्यक सादर करण्यात आले. विविध गुणधर्षन कार्यक्रमाचे यशस्वीपणे सापरीकरण करण्यात आले.

|||||

शारीरिक शिक्षण व क्रीडा विभाग

डॉ. राहुल भोसले

सन २०१७-१८ या शैक्षणिक वर्षात विविध खेजातील संघांनी आंतरविद्यापीठ, आंतरविभागीय, आंतरमहाविद्यालयीन तसेच राज्यस्तरीय स्पर्धेत सहभाग नोंदविला. तसेच १३७ विद्यार्थ्यांनी महाविद्यालयीन स्पर्धेत भाग घेतला. ०२ विद्यार्थ्यांनी आंतरराष्ट्रीय स्पर्धेत सुवर्णपदक पटकाविले. सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाच्या संयुक्त विद्यमाने आपल्या महाविद्यालयात आंतरविभागीय मुलांची नेटबॉल स्पर्धा घेण्यात आली. या स्पर्धेसाठी सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाचे क्रीडा सहसंचालक डॉ. दत्ता महाडम उपस्थित होते.

|||||

राष्ट्रीय सेवा योजना

डॉ. सुनील मोहटे

राष्ट्रीय सेवा योजनेअंतर्गत आंतरराष्ट्रीय योगा दिन, वनमहोत्सव, स्वच्छता पंथरवाडा, ऐंत्वाहासिक स्वळांची स्वच्छता, गणेशमूर्ती विसर्जन, राष्ट्रीय सेवा योजना दिन, ग्राहक जनजागृती, गांधी जयंती व स्वच्छता अभियान, जागतिक एड्स दिनानिमित्त पोस्टर प्रदर्शन, मतदार जागृती क्लब, युवा सप्ताह इ.कार्यक्रम आयोजित करण्यात आले. विशेष द्विधाटी शिबोराचे आयोजन कुंभेफळ येथे करण्यात आले. ०६ स्वयंसेवकांनी राज्यस्तरीय, ०८ विद्यापीठस्तरीय, ०६ जिल्हास्तरीय शिबोरांत सहभाग घेतला. कृ.आभाळे पूजा संजय हिने नोएडा, नवी दिल्ली येथील राष्ट्रीय युवक महोत्सवात सहभाग घेतला. डॉ. सुनील मोहटे, प्रा.मानुदास खताळ यांनी वार्षिक नियोजन कार्यशाळेत सहभाग घेतला. डॉ. महेजबिन सय्यद यांनी राष्ट्रीय सेवा योजनेचे प्रशिक्षण पूर्ण केले.

|||||

राष्ट्रीय छात्र सेना

लेफ्टनंट सचिन पाळंदे

शैक्षणिक वर्ष २०१७-१८ साठी अंडर ऑफीसर व एनसीसी प्रतिनिधी म्हणून पारधी सुरज उन्हास याची निवड करण्यात आली. महाविद्यालयात स्वार्तय्यदिन, २६/११ स्मारकास अभिवादन, संविधान दिन, आंतरराष्ट्रीय योगा दिन, वृक्षारोपन दिवस, जागतिक एड्स दिन व एनसीसी दिन साजरे करण्यात आले. National Intergration Camp मध्ये अनेक विद्यार्थ्यांनी सक्रिय सहभाग घेतला व प्रशिक्षण पूर्ण

केले. यावर्षी आरडी परेडमध्ये कॅडेट वेंच शुभम याने सहभाग घेतला. या वर्षी एनसीसीचे ३ छात्र भारतीय संना दलामध्ये भरती झाले.

|||||

कार्यालय

श्री.धंदभान डवळे

महाविद्यालय कनिष्ठ महाविद्यालय, वरिष्ठ महाविद्यालय, पदव्युत्तर विभाग, भुगोल संशोधन केंद्र आणि आयटी विभाग कार्यरत आहेत. अनियमित विद्यार्थ्यांसाठी यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठामार्फत प्रवेश दिले जातात. या शैक्षणिक वर्षात वरिष्ठ महाविद्यालय, कनिष्ठ महाविद्यालय व पदव्युत्तर विभागातील सर्व वर्गांचे प्रवेश ऑनलाईन पद्धतीने यशस्वीपणे झाले. ऑनलाईन प्रक्रियेमुळे कार्यालयीन कामकाज गतिमान झाले आहे. कनिष्ठ महाविद्यालयातील ०३ शिक्षक यावर्षी सेवानिवृत्त झाले.

|||||

कर्मवीर भाऊराव पाटील

कमवा व शिक्षा योजना

डॉ. राहुल वाघमारे

या वर्षी कर्मवीर भाऊराव पाटील कमवा व शिक्षा योजनेत एकूण १२५ विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला. या विद्यार्थ्यांनी झार्डसाठी आळे तयार करणे, रोपवाटीका देखरेख, बोटनी गार्डन स्वच्छता व महाविद्यालय स्वच्छता ही नेमून दिलेली नियमित कामे पूर्ण केली. या विद्यार्थ्यांना विद्यापीठाने तासी रु. ४५/- दराने एकूण रु. १,१७,२७०/- मंजूर केले.

|||||

परीक्षा विभाग

डॉ. सुरेंद्र वावळे

२०१७-१८ या वर्षातील सर्व परीक्षा विद्यापीठाच्या नियमानुसार पार पडल्या. परीक्षेसाठी बारकोड फधतीचा वापर करण्यात आला. महाविद्यालयातील सर्व परीक्षांसाठी केंद्रीय एकात्मिक व्यवस्थापन व पारदर्शक पधतीने इंटरनेटवर आधारित संगणकीय प्रणाली विकसित करण्यात आली.

आय.व्यू.ए.सेल

डॉ. संजय ताकटे

आय.व्यू.ए.सी. अंतर्गत महाविद्यालयातील शैक्षणिक व प्रशासकीय बाबी केंद्रीय एकात्मिक व्यवस्थापन पद्धतीने करण्यासाठी व पारदर्शक पद्धतीने इंटरनेटवर आधारित संगणकीय प्रणाली विकसित करण्याचे काम सुरू आहे. आय.व्यू.ए.सी. विभागाच्या मार्गदर्शनाखाली रसायन शास्त्र विभागाने राष्ट्रीय पातळीवरील आणि यांगिज्य, इंग्रजी विभागाने राज्य पातळीवरील चर्चासत्राचे यशस्वीपणे आयोजन केले.

|||||

शैक्षणिक व संशोधन विभाग

डॉ. संजय सोनवणे

या शैक्षणिक वर्षात आपल्या महाविद्यालयातील लोणी येथील कार्यशाळेत ५ विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला. राहूती येथील आविष्कार स्पर्धेतून बागवान जुबेर या विद्यार्थ्यांच्या संशोधन प्रकल्पाची विद्यापीठस्तर स्पर्धेसाठी निवड झाली.

|||||

नालंदा स्पर्धा परीक्षा अभ्यासकेंद्र

प्रा. सुरेश मालुंजकर

नालंदा स्पर्धा परीक्षा केंद्राद्वारे विद्यार्थ्यांसाठी विजय चौधरी, रामकृष्ण बंगाल, संगीत सैद व अजित देशमुख या बक्यांचे व्याख्यान आयोजित करण्यात आले. इंग्रजी विभाग व नालंदा स्पर्धा परीक्षा अभ्यासकेंद्र यांचे संयुक्त विद्यमाने सर्टिफिकेट कोर्स इन स्पोकन इंग्लिश घेण्यात आला. म्मिता गोंभर, रामकृष्ण बंगाल व विश्वजीत आभाळे यांची विविध पदांवर निवड झाली.

|||||

स्टुडन्ट गायडन्स अँगड एम्प्लॉयमेंट सेल

प्रा. महेंद्र बाणाई

टेक्नोफोर्ब टेक्नॉलॉजी प्रा.जि.पुणे यांचे बतने पुनम देशमुख व शशांक जोशी यांनी मुलाखतीचे तंत्र या विषयावर व्याख्यान दिले. तसेच भारत फोर्ज कंपनीतर्फे रिजुटमेंट ड्राइव्ह घेण्यात येणार आहे.

|||||

वाद-विवाद मंडळ

प्रा. बाळासाहेब मेहेरे

या शैक्षणिक वर्षात राज्य शासनाच्या पाणी पुर्वकटा विभाग व स्वच्छता विभाग तसेच सावित्रबाई फुले पुणे

विद्यापीठ अंतर्गत आयोजित याद-विवाद व वक्तव्य स्पर्धेत विद्यार्थ्यांनी उत्स्फूर्तपणे सहभाग नोंदविला व यश संपादन केले.

|||||

बहिःशाल शिक्षण मंडळ

प्रा.भानुदास खताळ

बहिःशाल मंडळाच्या वतीने डॉ.बाबासाहेब जयकर व्याख्यानमाला कुंभफळ येथे आयोजित करण्यात आली. यावेळी ०३ व्याख्यान घेण्यात आली.

|||||

स्टाफ अॅकेडमी

डॉ.यासीन सय्यद

प्राध्यापक प्रवॉहिनीमध्ये डॉ.संजय ताकटे यांनी नैक मूल्यांकन पध्तीवर व्याख्यान दिले.

|||||

विज्ञान मंडळ

विज्ञान मंडळाच्या वतीने 'निबंध स्पर्धा' व विविध उपक्रमांचे आयोजन करण्यात आले.

|||||

वेळापत्रक व शिस्त समिती

डॉ.साहेबराव गायकवाड

शैक्षणिक वर्ष २०१७-१८ करीता खरिच महाविद्यालयातील सर्व वर्गासाठीचे वेळापत्रक वेळेत तयार करण्यात आले. त्याच्या प्रती सर्व विभाग प्रमुख व रिजिस्ट्रार यांना देण्यात आल्या.

|||||

निर्भय कन्या अभियान

डॉ.महेजबिन सय्यद

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ, विद्यार्थी विकास मंडळ अंतर्गत याबाबी बुधवार दि.१७ जानेवारी २०१८ ते दि.१९ जानेवारी, २०१८ असे तीन दिवसीय 'निर्भय कन्या अभियान' राबविण्यात आले. त्यात ०६ व्याख्यानांचे आयोजन केले गेले.

|||||

विद्यार्थिनी व्यक्तिमत्त्व विकास मंडळ

डॉ.रंजना कदम

विद्यार्थिनी व्यक्तिमत्त्व विकास मंडळाद्वारे दि.२५ जानेवारी २०१८ रोजी कार्यक्रम घेण्यात आला.

|||||

ग्रंथालय विभाग

प्रा.प्रदीप बच्छाव

ग्रंथालय विभागाने कनिष्ठ महाविद्यालय ५०० पुस्तके, खरिच महाविद्यालय ९४२ पुस्तके, पदव्युत्तर विभाग १४६ पुस्तके व ११ नियतकालिके खरेदी केले. तसेच वाचन प्रेरणा दिनांनिमित्त ग्रंथप्रदर्शन भरविण्यात आले.

|||||

भूगोल विभाग

डॉ.शिवाजी खेपनर

भूगोल विभागामध्ये भूगोल दिनांनिमित्त भूगोल सप्ताह राबविण्यात आला. त्यात निबंध स्पर्धा, पोस्टर प्रदर्शन, सामान्य ज्ञान स्पर्धा व भौगोलिक साहित्य प्रदर्शन इ. स्पर्धा घेण्यात आल्या.

|||||

हिंदी विभाग

डॉ.साहेबराव गायकवाड

हिंदी विभागाच्या वतीने दि.१४/०९/२०१७ रोजी हिंदी दिवस साजरा करण्यात आला. यावेळी मा.मनिसकुमार सिन्हा यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

|||||

राज्यशास्त्र विभाग

डॉ.यासीन सय्यद

राज्यशास्त्र विभागाच्या वतीने 'स्वागत समारंभ' या कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष मा.यशवंतराव आभाळे, प्रमुख पाहुणे श्री.भाऊ थोराल होते.

|||||

विद्यार्थी आरोग्य सेवा योजना

डॉ.अविनाश झांबरे

खरिच महाविद्यालयातील प्रथम वर्षात शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांची वैद्यकीय तपासणी करण्यात आली.

|||||

रसायनशास्त्र विभाग

डॉ.संजय ताकटे

रसायनशास्त्र विभागामध्ये दि.२९ व ३० डिसेंबर २०१७ रोजी राष्ट्रीय चर्चासत्राचे आयोजन करण्यात आले.

|||||

संगणकशास्त्र व व्यवस्थापनशास्त्र विभाग प्रा.काशिनाथ गुंजाळ

या विभागामध्ये पालक मेळावा, संगणक प्रदर्शन व सहलीचे आयोजन करण्यात आले.

|||||

मराठी विभाग

डॉ.रंजना कदम

या विभागाअंतर्गत नवनियुक्त प्राचार्य डॉ.भास्करराव शेळके यांचा सत्कार समारंभ घेण्यात आला. मराठी संघर्षन पंथरवाडा निमित्त निबंध, कविता वाचन, रांगोळी, वक्तृत्व स्पर्धा घेण्यात आल्या. राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धेत कोरपरावा येथे दोन विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला.

|||||

गणित विभाग

प्रा.बाळासाहेब मेहेरे

या शैक्षणिक वर्षात दि.७ जानेवारी २०१८ रोजी 'माधवा मेथेमेटोक्स कॉन्फ्रंटेशन' घेण्यात आली. ही स्पर्धा नॅशनल बोर्ड फॉर हायर मेथेमेटोक्स, नवी दिल्ली यांच्या आर्थिक सहकार्याने घेण्यात आली. या स्पर्धेत १४० विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला. तसेच २२ डिसेंबर रोजी गणित दिवस साजरा करण्यात आला.

|||||

पदार्थविज्ञान विभाग

डॉ.अविनाश झांबरे

या शैक्षणिक वर्षात पदार्थविज्ञान विभागातील तृतीय वर्ष विज्ञान विद्यार्थ्यांना प्रोजेक्टविषयी मार्गदर्शन करण्यात आले. शैक्षणिक सहल नेहरू विज्ञान केंद्र व नेहरू तारंगण या ठिकाणी आयोजन करण्यात आले. दि.०६ जानेवारी २०१८ रोजी म्यु.आर्ट्स कॉलेज, अहमदनगर येथील कार्यशाळेमध्ये पाठविले गेले.

|||||

प्राणीशास्त्र विभाग

प्रा.केसव नाईकवाडी

प्राणीशास्त्र विभाग अंतर्गत प्रकल्पलेखन, क्षेत्रभेटी सहल, एड्स जनजागृती अंतर्गत व्याख्यान व तत्क्यांचे प्रदर्शन इ. उपक्रम घेण्यात आले.

|||||

वाणिज्य विभाग

प्रा.सचिन पाळंदे

२०१७-१८ या शैक्षणिक वर्षात वाणिज्य विभागात विविध सण, महत्वाचे दिन साजरे करण्यात आले. शिक्षक दिन, स्वच्छ भारत अभियान, रक्षाबंधन साजरे केले गेले. त्याचबरोबर स्पर्धा परीक्षा, सीए, सीएएस व कॉस्ट अकाउंटसाठी तज्ज्ञ व्यक्तींचे मार्गदर्शन आयोजित केले. दि.०५ व ०६ जानेवारी २०१८ या कालावधीत यस्तु व सेवा कर या विषयावर राज्यस्तरीय घर्षांसत्राचे आयोजन करण्यात आले. यात तज्ज्ञ व्यक्तींची व्याख्याने झाली. वाणिज्य महोत्सवाचे आयोजन शनिवार दि.२७ व रविवार २८ जानेवारी २०१८ रोजी करण्यात आले. त्यात २ व्यक्तींचे मार्गदर्शन व वक्तृत्व, वाद-विवाद, रांगोळी, मेहेरी, जेड-मॅड शो, पेपर प्रेझेंटेशन, पोस्टर प्रेझेंटेशन, फोटोग्राफी या स्पर्धा आयोजित केल्या.

|||||

सहल विभाग

प्रा.बाळासाहेब मेहेरे

वाणिज्य विभाग व रसायनशास्त्र विभाग इ.विभागांच्या सहली जाऊन आल्या.

|||||

संरक्षणशास्त्र विभाग

प्रा.भानुदास खताळ

यावर्षी स्पर्धा परीक्षांच्या दृष्टीने विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

|||||

वनस्पतीशास्त्र विभाग

प्रा.भाऊसाहेब भांगरे

विभागाच्या वतीने पर्यावरण व वृक्षरक्षणवड जाणिवेसाठी महाराष्ट्र शासनाच्या योजनेअंतर्गत हरित सेनेची स्थापना करण्यात आली. विभागातील तृतीय वर्ष विज्ञान या वर्गातील विद्यार्थ्यांना संगमनेर महाविद्यालयात एका दिवसाच्या प्रशिक्षणासाठी पाठविण्यात आले. तसेच नाणेघाट येथे शैक्षणिक सहलीचे आयोजन केले.

|||||

अर्थशास्त्र विभाग

प्रा.विश्वनाथ कोटकर

या शैक्षणिक वर्षात राखे ज्योती हिने
अंतरमहाविद्यालयीन वाद-विवाद स्पर्धेत प्रथम क्रमांक
पटकाविला.

|||||

वाईन टेक्नॉलॉजी विभाग

प्रा.भाऊसाहेब धंगरे

दि.१०/०९/२०१७ रोजी वाईन टेक्नॉलॉजीच्या सर्व
विद्यार्थ्यांनी माधवदाव कांडेकर सेंटर चिकणो येथे भेट
दिली. तसेच दि.१६/०९/२०१८ रोजी विद्यार्थ्यांनी
राजहंस दूध उत्पादक संघ सांगनेर येथे भेट दिली.
दि.२३/०९/२०१८ रोजी सोमा वायनरी नाशिक येथे
विद्यार्थ्यांना भेट दिली.

|||||

मतदार जनजागृती व नाव नोंदणी अभियान

डॉ.महेजबिन सय्यद (नोडल अधिकारी)

दि.१६/०६/२०१७ पासून महाविद्यालयात सावित्रीबाई
फुले पुणे विद्यापीठाच्या सुचनेनुसार मतदार जनजागृती
व नाव नोंदणी नोडल अधिकारी या पदावर डॉ.महेजबिन
सय्यद व त्यांना मदतीसाठी ४ विद्यार्थ्यांची नेमणूक
करण्यात आली. १८ वर्षे पूर्ण झालेल्या विद्यार्थ्यांचे फॉर्म
नं.६ भरून घेतले गेले. मतदार जनजागृती रॅली,
पधनाट्ये आयोजित केली गेली.

|||||

अॅकेडेमीक कॅलेंडर

प्रा.महेंद्र बाणईत

अॅकेडेमीक कॅलेंडर नुसार महाविद्यालयात विविध
कार्यक्रम घेण्यात आले.

|||||

रेमेडीअल टीचींग

प्रा.बी.बी.देशमुख

सन २०१७-१८ साठी आदेश प्राप्त न झाल्यामुळे ही
योजना अद्याप राबविण्यात आली नाही.

|||||

विवेक वाहिनी

डॉ.किरण जाधव

विद्यार्थ्यांमध्ये वैज्ञानिक दृष्टीकोन वृद्धिंगत होण्यासाठी
दि.२५ जानेवारी २०१८ रोजी वाद-विवाद व वक्तृत्व
स्पर्धा आयोजित करण्यात आल्या.

|||||

तत्वज्ञान व तर्कशास्त्र विभाग

डॉ.विजय शेडगे

२०१७-१८ या शैक्षणिक वर्षात एकूण ६२६ विद्यार्थ्यांनी
तत्वज्ञान तर ७४ विद्यार्थ्यांनी तर्कशास्त्र विषयासाठी
प्रवेश घेतला.

|||||

इनोव्हेशन अँड अॅकेडेमीक प्रोग्रॅम्स

डॉ.अशोक दातीर

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ पुणे यांनी उरविलेल्या
अभ्यासक्रमानुसार सर्व विषयांचे वार्षिक वेळापत्रक
करून अभ्यासक्रम राबविले जात आहेत.
महाविद्यालयात रसायनशास्त्र विभागाने नेशनल
फॉर्मरन्सचे व सावित्र्य आणि इंग्रजी विभागाने
राज्यस्तरीय स्मिनारचे आयोजन केले.

|||||

सामाजिक समता मंडळ

डॉ.यासिन सय्यद

सामाजिक समता मंडळाच्या वतीने निबंध स्पर्धा, वक्तृत्व
स्पर्धा, वाद-विवाद स्पर्धा इ.स्पर्धा घेण्यात आल्या.

|||||

नियतकालिक विभाग

प्रा.केशव नाईकवाडी

यावर्षीच्या अगस्त्य नियतकालिकासाठी शेतकरी
आत्महत्या, कर्नमाफो, स्त्रियांवरील अत्याचार व
जीएसटी इ. विषय निश्चित करण्यात आले.

|||||

वाडू.मय मंडळ

प्रा.राहुल पंचम

वाडू.मय मंडळाअंतर्गत काव्य वाचन, निबंधलेखन,
वक्तृत्व स्पर्धा, वाद-विवाद स्पर्धा या स्पर्धा घेण्यात
आल्या.

वार्षिक अहवाल - कनिष्ठ महाविद्यालय

विद्यार्थी मंडळ

प्रा.पळसकर धिमाजी

विद्यार्थी संसद स्थापना -गुणवलेनुसार १८ वर्गांचे वर्गप्रतिनिधी निवडण्यात आले व त्यानुसार जनरल सेक्रेटरी म्हणून कु.साक्षी प्रविण डावरे (इ.१२ वी विज्ञान) व विद्यार्थीनी प्रतिनीधी म्हणून कु.स्नेहल मिनानाथ कदम हिची निवड करण्यात आली.विद्यार्थी मंडळाचे उद्घाटन महाविद्यालयाचे प्राचार्य मा.डॉ.भास्करराव शेळके यांच्या शुभहस्ते दि.१३ डिसेंबर २०१७ रोजी पार पडले. प्राचार्यांनी आपले विचार विद्यार्थ्यांसमोर प्रगट केले. वर्षभर येणारे सण-राष्ट्रीय सण, संविधान दिन, महा-राजवस अभियान यांचे आयोजन करण्यात आले तसेच सारी-डे व पारंपारिक वेशामूषा दिवस १२ व १३ जानेवारी या रोजी साजरे केले. यासाठी सर्व वर्गप्रतिनिधी यांचे मोलाचे सहकार्य लाभले.

|||||

कला मंडळ

प्रा. बाबासाहेब शेवाळे

कनिष्ठ महाविद्यालयाच्या कला मंडळाचे उद्घाटन प्रसिद्ध कवी मा.प्रकाश घोडके यांचे हस्ते व मा.जे.डी.आंबरे पाटील यांच्या अध्यक्षतेखाली संपन्न झाले. विद्यार्थ्यांच्या सुप्त गुणांना वाव देण्यासाठी हिंदी, मराठी, गीतगायन, अभिनय, वाद्यवादन, नृत्य, मेहंदी, रांगोळी, इ. स्पर्धांचे आयोजन करण्यात आले.

|||||

राष्ट्रीय सेवा योजना

प्रा. विराजदार शावरसिध्द

शैक्षणिक वर्ष (२०१७-१८) साठी १०० स्वयंसेवकांची मुलाखतीद्वारे निवड करण्यात आली. सर्व स्वयंसेवकांनी २१ जून ला योगदिन, १ ते ७ जुलै वनसपाह, विश्रामगड येथे जाऊन ५०० झाडे लावली. तसेच १ ते १५ ऑगस्ट या स्वच्छता पंधरावाडयात महाविद्यालय, शासकीय विश्रामगृह'

बसस्थानक येथे जाऊन स्वच्छता केली तसेच रॅली, पदनाटयाद्वारे स्वच्छतेचा संदेश जनतेस दिला. २४ सप्टेंबर रा.से.यो. वर्धापन दिवसानिमित्त प्रा.बाबा खरात यांचे व्याख्याने आयोजित करण्यात आले. ५ ऑक्टोबर 'अनंत चतुर्दशीला' निर्माल्य व गणेशमूर्ती यांचे दान स्विकारून ५०० गणेशमूर्ती संकलीत केल्या (पर्यावरण पूरक गणेश विसर्जन) अकलूज येथे झालेल्या २३ ते २५ नोव्हेंबरला तीन दिवसीय नेतृत्व शिबीरासाठी दोन विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला. दि. १ ते ७ जानेवारी कालावधीत म्हाळादेवी ता.अकोले येथे विशेष हिवाळी शिबीराचे आयोजन करण्यात आले. यात जलसंधारण, अंधश्रद्धा निर्मूलन, वृक्षारोपन समाजप्रबोधन, व्यक्तीमत्त्व विकास यांसारख्या भरगच्च कार्यक्रमांचे नियोजन सहकारी प्राध्यापक व स्वयंसेवकांनी यशस्वीपणे पार पाडले याकामी गावचे सरपंच, उपसरपंच, गावकरी यांनी मोलाचे सहकार्य केले.

|||||

विज्ञान मंडळ

प्रा.जाधव भूपण

शैक्षणिक वर्षात मंडळाच्या वतीने भितीपत्रक स्पर्धा, शास्त्रज्ञांचे जन्मदिवस, निबंध स्पर्धा, बुद्धिमत्ता चाचणी स्पर्धांचे आयोजन करण्यात आले तसेच तालुक्यास्तरीय गणित, विज्ञान प्रदर्शनात सहभागी झाले. या सर्व स्पर्धांसाठी सहकारी प्राध्यापकांनी मोलाचे सहकार्य केले.

|||||

वाणिज्य मंडळ

प्रा.धिवर अनिल

शैक्षणिक वर्ष २०१७-१८ मध्ये वाणिज्य मंडळातर्फे विविध कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले. नोंटाबंदी या चर्चेन असलेल्या विषयांचे विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करण्यात आले. तसेच निबंध स्पर्धा आयोजित करून गुणवत्ता प्राप्त विद्यार्थी निवडले.

पर्यावरण शिक्षण विभाग

प्रा.कानवडे ऋषिकेश

शैक्षणिक वर्ष २०१७-१८ मध्ये विद्यार्थ्यांमध्ये पर्यावरण विषयक जागृती व्हावी यासाठी व्याख्यान, टाकाऊपासून टिकाऊ, धनकचरा व्यवस्थापन, कापडी पिशवी बनविणे, यासारख्या पर्यावरणपूरक कार्यक्रमांचे आयोजन केले.

|||||

आरोग्य शिक्षण विभाग

प्रा.सौ.नवले संगीता

कनिष्ठ महाविद्यालयात प्रवेश घेणा-या विद्यार्थींंना आरोग्य विषयक येणा-या समस्या व त्यावरील उपाय याविषयी तज्ज्ञ महिला डॉक्टरांकडून मार्गदर्शन उपलब्ध करून दिले. मुलींमधील एच.बी.चे प्रमाण वाढविणेसाठी आहारविषयक मार्गदर्शन केले. विद्यार्थींनीच्या आरोग्यविषयक तक्रारींचे निराकरण करण्याचा प्रयत्न केला गेला.

|||||

वादविवाद मंडळ

प्रा.चासकर सचिन

या शैक्षणिक वर्षात अहमदनगर महाविद्यालयाने घेतलेल्या स्पर्धेत दोन विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला तसेच जीवदया प्रतिष्ठण निव्वळ यांच्यावतीने घेण्यात आलेल्या स्पर्धेत भागवत क्षितिज किरण व कोटकर सुविद्या या विद्यार्थ्यांनी प्रथम व उत्तेजनार्थ बक्षिसे मिळविली. महाविद्यालय अंतर्गत वादविवाद स्पर्धा आयोजित करण्यात आली.

|||||

वाङ्मय मंडळ

प्रा.राक्षे सुधीर

सन २०१७-१८ या शैक्षणिक वर्षात वन्यजीव सप्ताह निमित्त आयोजित चित्रकला व निबंध स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले. तसेच सवित्रीबाई फुले व राजमाता जिजाऊ यांच्या जयंतीनिमित्त वक्तृत्व व निबंध स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले.

विद्यार्थी ग्राहक भांडार

प्रा.शेटे बाळासाहेब

आपल्या महाविद्यालयात सन १९७७ पासून ना 'नफा ना तोटा' या तत्वावर विद्यार्थीटाच्या मार्गदर्शक तत्वावर आधारीत मा.प्राचार्य, उपप्राचार्य यांच्या मार्गदर्शनाखाली विद्यार्थी सहकारी ग्राहक भांडार विद्यार्थ्यांसाठी चालविले जाते.विद्यार्थ्यांना लागणारे सर्व प्रकारचे शैक्षणिक साहित्य, जर्नल, बहया, स्टेशनरी योग्य व माफक दरात उपलब्ध करून देण्यात येते.संस्थेस 'अ' वर्गप्राप्त आहे.व संस्थेची स्वतःची इमारत बांधण्याचा मानस आहे.

|||||

सहल विभाग

प्रा.मालुंजकर सुनील

या शैक्षणिक वर्षात सहल विभागातर्फे 'अकोले दर्शन' या अंतर्गत हरिश्चंद्र गड तसेच रतनवाडी - साप्रद, घाटधर - भंडारदरा अशी सहल आयोजित करण्यात आली आपल्या शैक्षणिक संस्थेच्या बसवा प्रवासासाठी वापर करण्यात आला. जवळपास २५० विद्यार्थ्यांनी सहलीत भाग घेतला. सहल विभागातील सर्व सहकारी या सहलीसाठी विद्यार्थ्यांसोबत होते.

|||||

सामाजिक समता विभाग

प्रा.टिक्कल सुनील

सामाजिक समता मंडळामार्फत या शैक्षणिक वर्षात विविध स्पर्धांचे आयोजन करण्यात आले. त्यात राजे छत्रपती व त्यांचे आदर्श राज्य यावर निबंध स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले. तसेच विद्यार्थ्यांसाठी तज्ज्ञ शिक्षकांची व्याख्यान आयोजित करण्यात आली.

|||||

प्रवेश परीक्षा उन्हाळी वर्ग समिती

- प्रा.क्रडलंग अशोक

दरवर्षीप्रमाणे याही वर्षी अगस्त पेटन अंतर्गत १२ वी विज्ञान उन्हाळी वर्ग चालू करण्यात आले. तसेच पालक मेळाव्याचे आयोजन करून विद्यार्थ्यांच्या

प्रगतीचा आढावा पालकांस देण्यात आला व महाविद्यालयामार्फत विद्यार्थ्यांसाठी घेण्यात येणा-या विविध अभ्यासक्रमांच्या प्रवेश परीक्षेचे फॉर्मस मोफत भरले गेले. याचा तालुक्यातील गरीब विद्यार्थ्यांस चांगला फायदा झाला.

।।।।।

परीक्षा विभाग

प्रा. काळे सतिश

सौ. वर्ष २०१७-१८ मध्ये घेतल्या जाणा-या मध्यम, सहामाही, सराव परीक्षा यांचे नियोजन करून त्या नुसार त्याची अंमलबजावणी करण्यात आली. तसेच विद्यार्थ्यांच्या पालकांना एसएमएसद्वारे निकाल पाठविण्यात आला. सर्व सहकारी व शिक्षकेतर कर्मचारी यांनी परीक्षा पार पाडण्यास सहकार्य केले.

।।।।।

नियतकालिक विभाग

प्रा. शेते बाळासाहेब

दरवर्षीप्रमाणे प्रसिध्द होणा-या महाविद्यालयाच्या 'अगस्त्य' या नियतकालिकासाठी कनिष्ठ महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांकडून लेख, कविता मागविण्यात आल्या. काही ज्वलंत प्रश्नांवर आधारित विद्यार्थ्यांनी लेख द्यावेत अशी अपेक्षा मा. प्राचार्य व मंडळातील सदस्य यांच्याकडून करण्यात आली.

।।।।।

व्यवसाय मार्गदर्शन

प्रा. चासकर सचिन

विद्यार्थी जीवनतच विद्यार्थ्यांना व्यवसाय मार्गदर्शन व्हावे यासाठी विद्यार्थ्यांना खालीलप्रमाणे तज्ञांची व्याख्यान आयोजित करण्यात आले.
१. मा. प्रा. डॉ. प्रितमकुमार बेदकर - कला शाखेतील विद्यार्थ्यांसाठी रोजगाराच्या संधी
२. मा. श्री. जितिन साठे - बायब विभागीय अधिकारी, शेतीपुरक उद्योग व व्यवसायातील रोजगाराच्या संधी
सर्व विद्यार्थ्यांनी व्याख्यानासाठी उत्सुकतेने प्रतिसाद नोंदविला.

अगस्त अॅकॅडमी

पोलिस भरती पूर्व प्रशिक्षण

या मंडळामार्फत स्वर्धा परीक्षांची तयारी या विषयावर मा. श्री. कितेक आपटे कस्टम अधिकारी मुंबई यांचे व मा. भाऊसाहेब चासकर यांचे ७ नोव्हेंबर यादिवशी तसेच एस. पी. एस. सी. या विषयावर मा. प्रा. सचिन दोररो सर व समाजसुधारकांचे कार्य या विषयावर प्रा. डॉ. नितिन आरोटे यांची व्याख्याने झाली.

।।।।।

शिस्त समिती

प्रा. काळण नंदलाल

शिस्त हाच यशाचा मार्ग आहे हे ब्रीदवाक्य जपत शिस्त समितीचे सर्व सदस्य संपूर्ण वर्षभर प्रयत्न करत असतात विद्यार्थी गणवेश, वर्गात नियमितता, परिस्वर स्वच्छता, गैरहजर विद्यार्थ्यांचा शोध शैक्षणिक समस्यांची उकल इ. विभागाच्या वतीने प्रयत्न करून महाविद्यालयाची शिस्त कायम राखण्याचा प्रयत्न केला या कामी शिस्त कमिटीच्या सदस्यांनी सहकार्य केले.

।।।।।

क्रीडा समिती

प्रा. काळण नंदलाल

सन २०१७-१८ या शैक्षणिक वर्षात महाविद्यालयात विविध खेळांचे संघ तयार करून तालुकास्तर, जिल्हास्तर, विभागीय राज्यस्तर व राष्ट्रीय स्तरावर पाठविण्यात आले. बॉक्सिंग, सॉफ्टबॉल, बुध्दीबळ, बॅडमिंटन, बेसबॉल, खो-खो, कबड्डी, मैदानी स्पर्धा, शिलाई मशिन, आर्ट, नेटबॉल, तायक्वांदो, कराटे, टग ऑफ वॉर, कराटे, कुस्ती इ. स्पर्धांसाठी राज्यस्तर व राष्ट्रीय स्तरावर संघ व स्पर्धक पाठविण्यात आले. त्यात सोनपत हरीयाणा येथे राष्ट्रीय स्तरावर कुस्ती स्पर्धेत विन्नर दिनेश सोमनाथ याने तृतीय क्रमांक मिळविला. राज्यस्तरावर टग ऑफ वॉर साठी ४ विद्यार्थ्यांची निवड झाली. बेसबॉल स्पर्धेसाठी राज्यस्तरावर ४ विद्यार्थ्यांची निवड झाली.

वरिष्ठ महाविद्यालय प्राध्यापक वृंद

अ.नं.	नाम	दृष्टा	विषय	शैक्षणिक पत्राज्ञा	ईमेल आव.पं.	घोषाई नं.
१)	डॉ. बी. टी. रोहते	अभ्यास व विधान प्रमुख	मराठी	एच.ए., एच.पील., पी.एच.डी., पी.एच.डी.	drbhaskanshelke@gmail.com	१८१०६८५११
२)	डॉ. डॉ. एच. बी. लखडे	उपचार्य व विधान प्रमुख	साहित्यशास्त्र	एच.ए.ए., पी.एच.डी.	sbtakate@rediffmail.com	१४२२१४३७४४
३)	डॉ. बी. टी. भोले	विधान प्रमुख	गणित	एच.ए.ए.	bdmehete10@gmail.com	१४२२१४३७४४
४)	डॉ. के. के. कर्नावडी	विधान प्रमुख	आंग्लशास्त्र	एच.ए.ए., पी.एच.डी.	knarkawadi@gmail.com	१०११४३८८६६
५)	डॉ. एस. के. मारुंजकर	महावीर अभ्यासक	साहित्यशास्त्र	एच.ए.ए., पी.एच.डी.	skmalunkar@gmail.com	१४२२०४४४५६
६)	डॉ. बी. के. भांगे	विधान प्रमुख	अनन्यशास्त्र	एच.ए.ए.	btb2009@gmail.com	१४२२१४६८६६
७)	डॉ. डॉ. झोसे ए. पी.	विधान प्रमुख	पर्यावरणशास्त्र	एच.ए.ए., पी.एच.डी.	avinashzambare2003@yahoo.co.in	१४२२२२८२१०
८)	डॉ. एच. टी. ब्यागई	महावीर अभ्यासक	साहित्यशास्त्र	एच.ए.ए.	nbtanai@rediffmail.com	१४२२१४६८६६
९)	डॉ. डॉ. ए. एच. ए. लोकर	महावीर अभ्यासक	पर्यावरणशास्त्र	एच.ए.ए., पी.एच.डी.	ashokdai526@gmail.com	१४२२१४६८६६
१०)	डॉ. डॉ. एच. ए. लोकर	विधान प्रमुख	गणित	एच.ए.ए., पी.एच.डी.	sahebragalkawade66@gmail.com	१४२२१४६८६६
११)	डॉ. डॉ. एच. ए. मेनन	महावीर अभ्यासक	साहित्यशास्त्र	एच.ए.ए., पी.एच.डी.	smsnawans2009@gmail.com	१४२२१४६८६६
१२)	डॉ. डॉ. एच. बी. शैले	विधान प्रमुख	पुणेला	एच.ए., पी.एच.डी.	drhmanishvaj55@gmail.com	१०१११००५८५
१३)	डॉ. बी.एच. के. हांडे	साहित्य अभ्यासक	साहित्यशास्त्र	पी.एच.डी., एच.ए.ए.	advmangalhande@gmail.com	०४४२५०९४५४
१४)	डॉ. पी. पी. देवराव	विधान प्रमुख	इंग्रजी	एच.ए.	baidesh60@gmail.com	१४२२१४६८६६
१५)	डॉ. डॉ. एच. ए. ए. सोने	विधान प्रमुख	साहित्यशास्त्र	एच.ए., एच.पील., पी.एच.डी.	vijayshergu2013@rediffmail.com	१८६११२१८५
१६)	डॉ. डॉ. एच. पी. लखरे	विधान प्रमुख	साहित्यशास्त्र	एच.ए., एच.पील., पी.एच.डी.	yasinsayyad1970@gmail.com	१४२२१४६८६६
१७)	डॉ. एच. पी. लखरे	साहित्य अभ्यासक	इंग्रजी	एच.ए.	comopsansave@gmail.com	८८८६६६६६६६
१८)	डॉ. डॉ. के. एच. लखरे	विधान प्रमुख	इतिहास	एच.ए., पी.एच.डी.	skrajad74@gmail.com	१४२२१४६८६६
१९)	डॉ. डॉ. एच. ए. लखरे	महावीर अभ्यासक	पुणेला	एच.ए., पी.एच.डी.	kalpvj@gmail.com	१४२२१४६८६६
२०)	डॉ. डॉ. आर. के. लखरे	साहित्य अभ्यासक	अनन्यशास्त्र	अनन्यशास्त्र	waghnararajul01@gmail.com	१४२२१४६८६६
२१)	डॉ. एच. ए. लखरे	विधान प्रमुख	साहित्यशास्त्र	एच.ए.ए., पी.एच.डी.	sachinapalande@rediffmail.com	१४२२१४६८६६
२२)	डॉ. डॉ. आर. एच. कदम	साहित्य अभ्यासक	मराठी	एच.ए., पी.एच.डी.	prof.ranjanakadam@gmail.com	१४२२१४६८६६
२३)	डॉ. आर. एच. लोकर	श. शिक्षण सहायक	श्रीराम विद्या	एच.पी.ए., पी.एच.डी.	agastib@icmail.com	१४२२१४६८६६
२४)	डॉ. पी. पी. बघाव	अध्यक्ष	अध्यक्ष	पी.एच.डी., एच.ए.ए.	drmaheshbin01@gmail.com	१४२२१४६८६६
२५)	डॉ. डॉ. एस. टी. लखरे	साहित्य अभ्यासक	साहित्यशास्त्र	एच.ए.ए., पी.एच.डी.	surendrawale@gmail.com	१४२२१४६८६६
२६)	डॉ. पी. पी. लोकर	साहित्य अभ्यासक	अनन्यशास्त्र	एच.ए., पी.एच.डी.	vishalkotkar@gmail.com	१४२२१४६८६६
२७)	डॉ. पी. पी. लोकर	साहित्य अभ्यासक	अनन्यशास्त्र	एच.ए., पी.एच.डी.	prof.shete2013@gmail.com	१४२२१४६८६६
२८)	डॉ. पी. पी. लोकर	साहित्य अभ्यासक	अनन्यशास्त्र	एच.ए., पी.एच.डी.	sunil.mohate@rediffmail.com	१४२२१४६८६६
२९)	डॉ. पी. पी. लोकर	साहित्य अभ्यासक	अनन्यशास्त्र	एच.ए., पी.एच.डी.	dharmrajhadule@gmail.com	१४२२१४६८६६
३०)	डॉ. पी. पी. लोकर	साहित्य अभ्यासक	अनन्यशास्त्र	एच.ए., पी.एच.डी.	idegprak4@gmail.com	१४२२१४६८६६
३१)	डॉ. पी. पी. लोकर	साहित्य अभ्यासक	अनन्यशास्त्र	एच.ए., पी.एच.डी.	bhanutsathal@gmail.com	१४२२१४६८६६
३२)	डॉ. पी. पी. लोकर	साहित्य अभ्यासक	अनन्यशास्त्र	एच.ए., पी.एच.डी.	gankulesunil@gmail.com	१४२२१४६८६६
३३)	डॉ. डॉ. एच. पी. लखरे	साहित्य अभ्यासक	मराठी	एच.ए., एच.पील., पी.एच.डी.	vijaybale11@gmail.com	१४२२१४६८६६
३४)	डॉ. डॉ. एच. पी. लखरे	साहित्य अभ्यासक	मराठी	एच.ए., पी.एच.डी.	bhangarvivas@rediffmail.com	१४२२१४६८६६
३५)	डॉ. पी. पी. लोकर	साहित्य अभ्यासक	अनन्यशास्त्र	एच.ए., पी.एच.डी.	shailiborse6@gmail.com	१४२२१४६८६६
३६)	डॉ. एस. पी. लोकर	साहित्य अभ्यासक	अनन्यशास्त्र	एच.ए., पी.एच.डी.	rahal.pancham28@gmail.com	८८८८८८८८८८८
३७)	डॉ. पी. पी. लोकर	साहित्य अभ्यासक	अनन्यशास्त्र	एच.ए., पी.एच.डी.	varsharanshete@gmail.com	१४२२१४६८६६
३८)	डॉ. पी. पी. लोकर	साहित्य अभ्यासक	अनन्यशास्त्र	एच.ए., पी.एच.डी.	randhawaney06@gmail.com	१४२२१४६८६६
३९)	डॉ. पी. पी. लोकर	साहित्य अभ्यासक	अनन्यशास्त्र	एच.ए., पी.एच.डी.	varsharanshete@gmail.com	१४२२१४६८६६
४०)	डॉ. पी. पी. लोकर	साहित्य अभ्यासक	अनन्यशास्त्र	एच.ए., पी.एच.डी.	randhawaney06@gmail.com	१४२२१४६८६६
४१)	डॉ. पी. पी. लोकर	साहित्य अभ्यासक	अनन्यशास्त्र	एच.ए., पी.एच.डी.	randhawaney06@gmail.com	१४२२१४६८६६
४२)	डॉ. पी. पी. लोकर	साहित्य अभ्यासक	अनन्यशास्त्र	एच.ए., पी.एच.डी.	randhawaney06@gmail.com	१४२२१४६८६६
४३)	डॉ. पी. पी. लोकर	साहित्य अभ्यासक	अनन्यशास्त्र	एच.ए., पी.एच.डी.	randhawaney06@gmail.com	१४२२१४६८६६
४४)	डॉ. पी. पी. लोकर	साहित्य अभ्यासक	अनन्यशास्त्र	एच.ए., पी.एच.डी.	randhawaney06@gmail.com	१४२२१४६८६६
४५)	डॉ. पी. पी. लोकर	साहित्य अभ्यासक	अनन्यशास्त्र	एच.ए., पी.एच.डी.	randhawaney06@gmail.com	१४२२१४६८६६
४६)	डॉ. पी. पी. लोकर	साहित्य अभ्यासक	अनन्यशास्त्र	एच.ए., पी.एच.डी.	randhawaney06@gmail.com	१४२२१४६८६६
४७)	डॉ. पी. पी. लोकर	साहित्य अभ्यासक	अनन्यशास्त्र	एच.ए., पी.एच.डी.	randhawaney06@gmail.com	१४२२१४६८६६
४८)	डॉ. पी. पी. लोकर	साहित्य अभ्यासक	अनन्यशास्त्र	एच.ए., पी.एच.डी.	randhawaney06@gmail.com	१४२२१४६८६६
४९)	डॉ. पी. पी. लोकर	साहित्य अभ्यासक	अनन्यशास्त्र	एच.ए., पी.एच.डी.	randhawaney06@gmail.com	१४२२१४६८६६
५०)	डॉ. पी. पी. लोकर	साहित्य अभ्यासक	अनन्यशास्त्र	एच.ए., पी.एच.डी.	randhawaney06@gmail.com	१४२२१४६८६६

वरिष्ठ महाविद्यालय प्राध्यापक वृंद

अ.नं.	नाम	द्वारा	विषय	नीतिगत पाठ्यता	ईमेल अवर.प्री.	मोबाईल नं.
५.१)	डॉ. एम. बी. गाईनवादी	सहायक प्राध्यापिका	भूगोल	एम. ए., बी. एड.	manishanikwad90@gmail.com	९५५२३२२०३५
५.२)	डॉ. प्र. टी. अर. ताम्हारे	सहायक प्राध्यापिका	भूगोल	एम. ए., ए. एड.	datawag@gmail.com	९८८५५९९८४८
५.३)	डॉ. एम. के. सोले	सहायक प्राध्यापिका	भूगोल	एम. ए., जे. अर. एम. अर. एम.	dorgesujata@gmail.com	९५०३४९९३३३९
५.४)	डॉ. एम. टी. गवडे	सहायक प्राध्यापिका	हिंदी	एम. ए., नेट	santoshgawande@gmail.com	९८८५५९९३३३९
५.५)	डॉ. एम. सी. मधे	सहायक प्राध्यापक	राज्यशास्त्र	एम. ए., नेट	shantaram.madhe@rediffmail.com	९५५५६२८८८७८
५.६)	डॉ. अर. एम. अमारी	सहायक प्राध्यापक	राज्यशास्त्र	एम. ए., एम. एड.	-	९४२२७९४४८८
५.७)	डॉ. श्री. सु. भाडवडे	सहायक प्राध्यापिका	राज्यशास्त्र	एम. ए., एम. एड., नेट	varshakakad86@gmail.com	९४२२७९४४८८
५.८)	डॉ. एम. एम. सोने	सहायक प्राध्यापिका	राज्यशास्त्र	एम. ए., बी. एड., नेट	9960179083@gmail.com	७०६६९७३७४९
५.९)	डॉ. डॉ. टी. के. गडगुड	सहायक प्राध्यापिका	हिंदी	एम. ए., एम. एड., चैपम. टी.	dev4145@gmail.com	९०९१७९४७३७९
६.०)	डॉ. के. सी. पाटय	सहायक प्राध्यापिका	हिंदी	एम. ए.	gadakhkorni22@gmail.com	९७६२०४०३५५

संगणकशास्त्र व व्यवस्थापन विभाग प्राध्यापक वृंद

अ.नं.	नाम	द्वारा	विषय	नीतिगत पाठ्यता	ईमेल अवर.प्री.	मोबाईल नं.
१)	डॉ. के. एम. गुंजाज	विभाग प्रमुख	अवर.टी.	एम. सी. एम., एम. सी. ए.	ksgunjal@gmail.com	9881262324
२)	डॉ. ए. के. पडगा	सहायक प्राध्यापक	अवर.टी.	एम. सी. एम., एम. सी. ए.	akpathan99@gmail.com	9086813718
३)	डॉ. सी. बी. शेळके	सहायक प्राध्यापक	अवर.टी.	एम. कॉम., एम. बी. एम.	dgshelke1984@gmail.com	9881598861
४)	डॉ. अर. एम. तंजरे	सहायक प्राध्यापिका	अवर.टी.	एम. सी. एम., एम. सी. ए., बी. एड.	phatangarerekh@gmail.com	9422675042
५)	डॉ. अर. एम. तंजरे	सहायक प्राध्यापक	अवर.टी.	एम. सी. ए.	rameshraje15@gmail.com	9689138128
६)	डॉ. एम. सी. थोरात	सहायक प्राध्यापिका	अवर.टी.	एम. कॉम., बी. एड.	manish.thorat@gmail.com	9763768442
७)	डॉ. सी. बी. खटीक	सहायक प्राध्यापक	अवर.टी.	एम. एमबी. एम. एड.	khatik.datta@gmail.com	9405001068
८)	डॉ. वी. बी. बोकरे	सहायक प्राध्यापक	अवर.टी.	एम. सी. एम., एम. सी. ए., बी. एड.	jalindar.dhokare@gmail.com	9689153023
९)	डॉ. एम. एम. गवडे	सहायक प्राध्यापक	अवर.टी.	एम. एमबी. प्रोसेड्यूरिना	nileshgawade2@gmail.com	9552374747
१०)	डॉ. के. सी. वंदरे	सहायक प्राध्यापक	अवर.टी.	एम. एमबी. प्रोसेड्यूरिना	jadgidshingade28@gmail.com	7790990408
११)	डॉ. एम. एम. वाने	सहायक प्राध्यापिका	अवर.टी.	एम. एमबी. संगणकशास्त्र	varpesanpla@gmail.com	9822745085
१२)	डॉ. के. के. आंबरे	सहायक प्राध्यापक	अवर.टी.	एम. सी. एम.	kiran.k.ambre@gmail.com	9373893422
१३)	डॉ. के. सी. रेवगडे	सहायक प्राध्यापिका	अवर.टी.	एम. सी. एम.	kaavarevgade@gmail.com	9665032378
१४)	डॉ. ए. अर. तुंबे	सहायक प्राध्यापक	अवर.टी.	एम. एमबी., बी. एड. (सीएम)	amol.thube14@rediffmail.com	9730126454
१५)	डॉ. श्री. ए. वीरगुड	सहायक प्राध्यापिका	अवर.टी.	एम. सी. ए.	vanitadeshmukh2010@gmail.com	9075520940
१६)	डॉ. एम. एम. वैद्य	सहायक प्राध्यापिका	अवर.टी.	एम. सी. ए.	vaityasupriya3493@gmail.com	9673796028
१७)	डॉ. एम. एम. साहणे	सहायक प्राध्यापिका	अवर.टी.	एम. सी. ए.	sahaneswal692@gmail.com	9730668328
१८)	डॉ. के. एम. राठी	सहायक प्राध्यापिका	अवर.टी.	एम. सी. ए.	komal.rathinca@gmail.com	8888170001
१९)	डॉ. एम. सी. मधे	सहायक प्राध्यापक	अवर.टी.	एम. सी. एम.	moenakshiltambenehe@gmail.com	8806568523
२०)	डॉ. गण. ए. तंजरे	सहायक प्राध्यापक	अवर.टी.	एम. कॉम., एम. सी. ए.	yogeshdeshmukh05@gmail.com	9921292414

कनिष्ठ महाविद्यालय प्राध्यापक वृन्द

अ.नं.	नाम	दृष्टा	विषय	शैक्षणिक पाठ्यक्रम	फ़ोन अथवा, ई.मेल	मोबाइल नं.
१)	डॉ. एच. बी. शिंदे	उपचार्य	मराठी	एच.ए., बी.एड., पीएच.डी.	dr.sunee.agashya@gmail.com	9423045342
२)	प्र. एच. बी. काडम	पर्यवेक्षक	रा.विज्ञान	एच.सीएम., एच.पी.एड.	-	992277916
३)	प्र. बी. पी. शेटे	सहायक शिक्षक	हिंदी	एच.एड.	-	901125466
४)	प्र. बी. एच. राजवकर	सहायक शिक्षक	पदार्थ विज्ञान	एच.एस्सी., एच.एड.	pbhimaji@gmail.com	7588026421
५)	प्र. बी.एच. शेताले	सहायक शिक्षक	जीवशास्त्र	एच.एस्सी., बी.एड.	babasaheb.16@rediffmail.com	7588026421
६)	प्र. टी. एच. चौधरी	सहायक शिक्षक	हिंदी	एच.एड.	-	9423462483
७)	प्र. पी. बी. काडम	सहायक शिक्षक	रसायनशास्त्र	एच.एस्सी., बी.एड.	-	9423467231
८)	प्र. पी. जे. त्पाले	सहायक शिक्षक	इंग्रजी	एच.एड.	-	9422210068
९)	प्र. टी. एच. जाधव	सहायक शिक्षक	भूगोल	एच.एड.	-	9421584782
१०)	प्र. एच.ए. जाधवगाड	सहायक शिक्षक	जीवशास्त्र	एच.एस्सी., बी.एड.	-	9070699136
११)	प्र. एच. ए. लोढगे	सहायक शिक्षक	गणित	एच.एस्सी., बी.एड.	-	9767333305
१२)	प्र. बी. एच. शोरी	सहायक शिक्षक	रसायनशास्त्र	एच.एस्सी., बी.एड.	changdevdongare95@gmail.com	9420336422
१३)	प्र. श्री. श्री. काकरी	सहायक शिक्षक	पदार्थविज्ञान	एच.एस्सी., बी.एड.	swakhuare@gmail.com	9423467133
१४)	प्र. एच. श्री. गवडे	सहायक शिक्षक	मराठी	एच.एड.	sudhishkhe@gmail.com	9422051577
१५)	प्र. एच. ई. मातुंगकर	सहायक शिक्षक	भूगोल	एच.एस्सी., बी.एड., एच.सीएम., पीएच.डी.	semalunjkar@gmail.com	7588006140
१६)	प्र. एच. पी. गवडे	सहायक शिक्षक	पदार्थविज्ञान	एच.एस्सी., बी.एड.	balugorde@gmail.com	9890755541
१७)	प्र. आर. बी. खरे	सहायक शिक्षक	जीवशास्त्र	एच.एस्सी., बी.एड.	-	9921679077
१८)	प्र. एच. बी. उगले	सहायक शिक्षक	रसायनशास्त्र	एच.एस्सी., बी.एड.	-	9595984895
१९)	प्र. एच. डी. शिंदे	सहायक शिक्षक	पदार्थ विज्ञान	एच.एस्सी., बी.एड.	ssshirramshinde@gmail.com	9545858955
२०)	प्र. बी. बी. देवगुड	सहायक शिक्षक	पदार्थविज्ञान	एच.एस्सी., बी.एड.	-	9850631465
२१)	प्र. एच. बी. गवडे	सहायक शिक्षक	रसायनशास्त्र	एच.एस्सी., बी.एड.	-	9423045149
२२)	प्र. जी. टी. लोढगे	सहायक शिक्षक	इंग्रजी	एच.एड.	gorakshalandge1672@gmail.com	9850333012
२३)	प्र. एच. पी. पोतल	सहायक शिक्षिका	गणित	एच.एस्सी., बी.एड.	-	9890713107
२४)	डॉ. एच. ए. आरेंडे	सहायक शिक्षक	रसायनशास्त्र	एच.ए., बी.एड., पीएच.डी., पीएच.डी.	dmilinarote@gmail.com	7588006138
२५)	प्र. ए. एच. विषय	सहायक शिक्षक	गणित	एच.सीएम., बी.एड.	anidhiwar2013@gmail.com	9405670326
२६)	प्र. श्री. के. पवार	सहायक शिक्षक	हिंदी	एच.एड.	vasantpawar1972@gmail.com	976590449
२७)	प्र. एच. एच. विठ्ठल	सहायक शिक्षक	अर्थशास्त्र	एच.एड.	birajdarss@gmail.com	8308019371
२८)	प्र. एच. श्री. चव्हाण	सहायक शिक्षक	इतिहास	पी.एच.डी., एच.एड., बी.एड.	sachin.chaskar@gmail.com	9422310012
२९)	प्र. आर. पी. सुर्वकर	सहायक शिक्षक	इंग्रजी	एच.एड., बी.एड., पी.डी.एड.	ramdasamurtadga@gmail.com	9922066284
३०)	प्र. एच. बी. दिवकर	सहायक शिक्षक	सांख्यशास्त्र	एच.एड.	jaysurya803@gmail.com	9158697769
३१)	प्र. एच. बी. अग्रवाल	सहायक शिक्षिका	मराठी/इतिहास	एच.एड.	-	7588026422
३२)	प्र. एच. बी. शिंदे	सहायक शिक्षिका	अर्थ / सामर्थ्यशास्त्र	एच.एड.	-	7387106179
३३)	प्र. जे. टी. आर	सहायक शिक्षक	सांख्यशास्त्र	एच.एड.	-	9011894394
३४)	प्र. पी. आर. देवगुड	सहायक शिक्षक	भूगोल	एच.एड.	pradeshmukh@gmail.com	9861890319
३५)	प्र. एच. डी. अहिर	सहायक शिक्षक	इंग्रजी	एच.एड.	-	9623931713
३६)	प्र. एच. ई. शोरे	सहायक शिक्षक	प्रमाणशास्त्र	एच.एस्सी., बी.एड.	sopank1234@gmail.com	9861263139
३७)	प्र. जी. टी. गवडे	सहायक शिक्षक	हिंदी	एच.एड.	-	8055727046
३८)	प्र. आर. पी. चौधरी	सहायक शिक्षक	गणित	एच.एड., एच.सीएम., बी.एड., एच.सीएम.	anandnrao.chaudhari@gmail.com	9421827255
३९)	प्र. षण्. पी. उगले	सहायक शिक्षक	श्रीवा	एच.एड., एच.एड. (रा.वि.)	yogeshgale99@gmail.com	9822449828
४०)	प्र.एच.टी. उग्रवर्मा	सहायक शिक्षक	गणित	एच.एस्सी., बी.एड.	shrinshdawkhar@gmail.com	9960339976
४१)	प्र. आर. एच. बाळगवडे	सहायक शिक्षक	पंचांगशास्त्र	एच.एस्सी., बी.एड.	shiva_Kanawade@rediffmail.com	9767699767
४२)	प्र. एच. पी. शिबणे	सहायक शिक्षक	रसायनशास्त्र	एच.एस्सी., बी.एड.	sachin777nc@gmail.com	9922826767
४३)	प्र. बी. एच. जाधव	सहायक शिक्षक	रसायनशास्त्र	एच.एस्सी., बी.एड.	bjadhav222555@gmail.com	9975713755
४४)	प्र. श्री. एच. निमसे	सहायक शिक्षक	गणित	एच.सीएम., बी.एड.	vnimase@rediffmail.com	9767865807
४५)	प्र. आर. बी. इकरे	सहायक शिक्षिका	हिंदी	एच.एड., बी.एड., एच.सीएम.	-	9405400601
४६)	प्र. श्री. आर. गवडे	सहायक शिक्षिका	भूगोल	एच.एड.	-	8888052519
४७)	प्र. पी. डी. त्पाले	सहायक शिक्षक	मराठी/पत्रशास्त्र	एच.एड.	pradeepbarate@gmail.com	9960464714
४८)	प्र. पी. त्पाले	सहायक शिक्षिका	प्रमाणशास्त्र	एच.एस्सी., बी.एड.	-	9923962642
४९)	प्र. एच. एच. शेटे	सहायक शिक्षक	पदार्थविज्ञान	एच.एस्सी., बी.एड.	shubhangishete31@gmail.com	-
५०)	प्र. एच. जे. त्पाले	सहायक शिक्षिका	अर्थशास्त्र	एच.एड.	walesangla22@gmail.com	8272581455
५१)	प्र. एच. ए. शेताले	सहायक शिक्षिका	इंग्रजी	एच.एड.	-	8975747295

प्रशासकीय कर्मचारी वृंद

अ.नं.	नाम	दुर्ग	शैक्षणिक पाठ्यक्रम	ईमेल आय.डी.	मोबाईल नं.
1)	श्री.ती.आर.दवळे	प्रयोगक	एच.आय.	crdihawale@gmail.com	9423388092
2)	श्री.ए.पी.बी.बगळे	कार्यवाही अर्थीक	बी.आय.	sitabagade@gmail.com	9423749932
3)	श्री.ए.पी.बी.मंडलिक	मुख्य लिपीक	एच.ए.	mbmandlik2013@gmail.com	9545857891
4)	श्री.के.ए.ए.दावळे	प्रयोगशाळा सहायक	बी.एससी., एच.ए.	kisabale1963@gmail.com	9420638450
5)	श्री.ए.पी.बी.रावयट	बहिष्कृत लिपीक	एच.ए.	sbsayad2012@gmail.com	9730563434
6)	श्री.टी.पी.जाधव	प्रयोगशाळा सहायक	बी.एससी., एच.ए.	jadhav.deepak9211@gmail.com	9860073865
7)	श्री.बी.ए.ए.मनोरम	प्रशासन लिपीक	बी.ए., एच.ए.एच.अर्थीक.आय.एससी.	bbhalerao@gmail.com	9850021318
8)	डॉ.पी.के.मुले	सहायक प्रिन्सल	एच.ए., एच.ए.एच.अर्थीक.आय.एससी.	pravinghule2011@gmail.com	9922665633
9)	श्री.के.ए.ए.पुसाड	बहिष्कृत लिपीक	एच.ए., बी.एड.	ksdhumal15@gmail.com	9423442062
10)	श्री.टी.आर.इ.इ.इ.इ.इ.	बहिष्कृत लिपीक	बी.ए.	ravindraipal99@gmail.com	9420346718
11)	श्री.ए.पी.टी.मोहनगो	बहिष्कृत लिपीक	बी.ए.	sonawaneht@gmail.com	9970018558
12)	श्री.बी.बी.मंगड	बहिष्कृत लिपीक	बी.ए.	balumengal@gmail.com	9673650203
13)	श्री.ए.ए.अ.अ.पुसाड	बहिष्कृत लिपीक	एच.आय.	uttamdhumal2013@gmail.com	9890475325
14)	श्री.बी.टी.ओटे	बहिष्कृत लिपीक	एच.आय.	shetebd4@gmail.com	9405266692
15)	श्री.ए.पी.बी.जाधव	बहिष्कृत लिपीक	एच.ए., बी.एड.	surajnaikwadi@gmail.com	9404979711
16)	श्री.टी.टी.पावड	बहिष्कृत लिपीक	एच.ए., एच.ए.एच.अर्थीक.आय.एससी.	sahaneanita@gmail.com	9889360050
17)	श्री.ए.पी.बी.साधव	प्रयोगशाळा सहायक	एच.ए., एच.ए.एच.अर्थीक.आय.एससी.	stpadwal@gmail.com	9766823648
18)	श्री.टी.टी.पी.साधव	प्रयोगशाळा सहायक	एच.ए.	-	9881824057
19)	श्री.टी.टी.पी.साधव	प्रयोगशाळा सहायक	एच.ए.	-	9822755838
20)	श्री.टी.टी.पी.साधव	प्रयोगशाळा सहायक	बी.ए., बी.आय., एच.टी.सी.	dadabharuote@gmail.com	9421584172
21)	श्री.के.टी.साधव	प्रयोगशाळा सहायक	बी.ए.	ktbhalerao69@gmail.com	9766177962
22)	श्री.ए.ए.ए.आय.आय.	प्रयोगशाळा सहायक	एच.ए.	sudeshkathale.sk@gmail.com	9403380745
23)	श्री.ए.ए.पी.जाधव	प्रयोगशाळा सहायक	एच.आय.बी.आय.	mnaikwadi1968@gmail.com	8805927551
24)	श्री.ए.पी.बी.काडगाव	प्रयोगशाळा सहायक	एच.ए.	kadiag@rediffmail.com	9421596748
25)	श्री.बी.ए.ए.साधव	प्रयोगशाळा सहायक	एच.ए.	-	9420788428
26)	श्री.टी.टी.पी.साधव	प्रयोगशाळा सहायक	बी.ए.	-	9922741376
27)	श्री.ए.ए.के.साधव	प्रयोगशाळा सहायक	बी.ए.	s.k.pathave@gmail.com	9922303280
28)	श्री.ए.पी.बी.साधव	प्रयोगशाळा सहायक	एच.ए., एच.ए.एच.अर्थीक.आय.एससी.	sanjayphatangare14@gmail.com	9960314740
29)	श्री.ए.पी.बी.साधव	प्रयोगशाळा सहायक	एच.ए., बी.एड.	vjedgule@gmail.com	7588403661
30)	श्री.ए.पी.बी.साधव	प्रयोगशाळा सहायक	बि.ए.	-	9420638112
31)	श्री.ए.पी.बी.साधव	प्रयोगशाळा सहायक	बि.ए.	hekareandip@gmail.com	9421603474
32)	श्री.पी.ए.ए.साधव	प्रयोगशाळा सहायक	बि.ए.	psp1071175@gmail.com	9686519929
33)	श्री.ए.पी.बी.साधव	प्रयोगशाळा सहायक	बि.ए.	hkusalkar@gmail.com	9960086924
34)	श्री.आय.ए.आय.	प्रयोगशाळा सहायक	एच.ए., बी.एड.	ravindra.kadam9999@gmail.com	9880673314
35)	श्री.टी.टी.पी.साधव	प्रयोगशाळा सहायक	बि.ए.	paradmeera1981@gmail.com	9890673314
36)	श्री.टी.टी.पी.साधव	प्रयोगशाळा सहायक	बि.ए., बी.आय., एच.टी.सी.	shewale31987@gmail.com	7588475012
37)	श्री.टी.टी.पी.साधव	प्रयोगशाळा सहायक	बि.ए.	-	9552299706
38)	श्री.टी.टी.पी.साधव	प्रयोगशाळा सहायक	बि.ए.	ganeshvaiciya94@gmail.com	9511711700
39)	श्री.ए.पी.बी.साधव	प्रयोगशाळा सहायक	बि.ए.	vishahaikwad2016@gmail.com	9762596930
40)	श्री.ए.पी.बी.साधव	प्रयोगशाळा सहायक	बि.ए.	surajde123@gmail.com	8007003334
41)	श्री.टी.टी.पी.साधव	प्रयोगशाळा सहायक	बी.एससी.	chetanshenkar@gmail.com	7356020625
42)	श्री.ए.पी.बी.साधव	प्रयोगशाळा सहायक	बि.ए.	-	9922839572
43)	श्री.ए.पी.बी.साधव	प्रयोगशाळा सहायक	टी.आय.बी.ए.	am0307@gmail.com	8390511026
44)	श्री.टी.टी.पी.साधव	प्रयोगशाळा सहायक	बि.ए.	-	9730025769

महाविद्यालयीन समित्या

केंद्रीय माहिती अधिकार अधिनियम २००५ अधिकाऱ्यांची समिती

प्राचार्य डॉ. भास्कर शेळके
अपीलीय अधिकारी
प्रा. बाळासाहेब मेहेत्रे
जन माहिती अधिकारी
श्री. चंद्रभान ढवळे (प्रबंधक)
सहाय्यक जन माहिती अधिकारी

तक्रार निवारण समिती

प्राचार्य डॉ. भास्कर शेळके : अध्यक्ष
प्रा. एस. के. मालुंबकर : सदस्य
प्रा. पी. के. भांगरे : सदस्य
श्रीमती पुष्पावती भुजबळ : सदस्या

रॅगिंग प्रतिबंधक समिती

प्राचार्य डॉ. भास्कर शेळके : अध्यक्ष
प्रा. डॉ. राहुल वाघमारे : सदस्य
अॅड. सौ. मंगलनाई हांडे : सदस्या
श्री. चंद्रभान ढवळे : सदस्य
मा. पोलीस निरीक्षक : सदस्य
मा. प्रकाश नाईकवाडी : सदस्य
मा. अमोल वैद्य : पक्कार सदस्य
विद्यापीठ प्रतिनीधी : पदसिध्द सदस्य

महिला अत्याचार प्रतिबंधक समिती

प्राचार्य डॉ. भास्कर शेळके : अध्यक्ष
प्रा. डॉ. राहुल वाघमारे : सदस्य
प्रा. डॉ. सौ. रंजना कदम : सदस्या
प्रा. डॉ. सौ. महेजबीन सय्यद : सदस्या
प्रा. सौ. रेखा लाडगे : सदस्या
श्रीमती पुष्पावती भुजबळ : सदस्या

अनुसूचित जाती विद्यार्थी - विद्यार्थिनींसाठी विशेष मार्गदर्शन (शिष्यवृत्ती) माहिती कक्ष

संपर्क नोडल अधिकारी

प्रा. डॉ. साहेबराव गायकवाड
प्रा. डॉ. संपतराव सोनवणे
प्रा. सोपान साठवे
प्रा. डॉ. राहुल वाघमारे
प्रा. डॉ. सौ. रंजना कदम

पारितोषिक वितरण समारंभाचे प्रमुख पाहुणे

१	१९७४-७५	मा. ना. शरदचंद्र पवार
२	१९७५-७६	मा.दादासाहेब रुक्मते
३	१९७६-७७	मा. बी. जे. खताळ पाटील
४	१९७७-७८	मा.वि.वा. शिरवाडकर तथा कुसुमाप्रा
५	१९७८-७९	मा.प्राचार्य शिवाजीराव भोसले
६	१९७९-८०	मा.डॉ.राम ताकवले
७	१९८०-८१	मा.डॉ.रजनीकांत आरोळे
८	१९८१-८२	मा.डॉ.वि.म.पांडेकर
९	१९८२-८३	मा.श्री.राम नगरकर
१०	१९८३-८४	मा.श्री.मनमोहन कृष्ण
११	१९८४-८५	मा.श्री.कमलाकर सारंग
१२	१९८५-८६	मा.श्री.मैकमोहन
१३	१९८६-८७	मा.श्री.अण्णासाहेब हजारे
१४	१९८७-८८	मा.कविवर्य श्री.नारायण सुर्वे
१५	१९८८-८९	मा.चारुशाला वाच्छनी -साबळे
१६	१९८९-९०	मा.प्रा.वसंते बापट
१७	१९९०-९१	मा.श्री.बाबुरावजी बागुल
१८	१९९१-९२	मा.श्री.क्रांती शहा
१९	१९९२-९३	मा.श्री.मंगेश पाडगांवकर
२०	१९९३-९४	मा.श्री.राम नगरकर
२१	१९९४-९५	मा.डॉ.जनार्दन वाघमारे
२२	१९९५-९६	मा.डॉ.लक्ष्मणराव देशपांडे
२३	१९९६-९७	मा.पं.इंदयनाथ मंगेशकर
२४	१९९७-९८	मा.प्रा.त.मा.मिरासदार
२५	१९९८-९९	मा.श्री.विशवास पाटील
२६	१९९९-२०००	मा.सौ.रोशन सातारकर
२७	२०००-२००१	मा.श्री.शाहीर साबळे
२८	२००१-२००२	मा.श्री.प्रभाकर पणशीकर
२९	२००२-२००३	मा.श्री.अविनाश खर्गीकर
३०	२००३-२००४	मा.श्री.राहुल सोलापुरकर
३१	२००४-२००५	मा.सौ.प्रतिष्ठा लोणकर
३२	२००५-२००६	मा.सौ.मृणाल कुलकर्णी
३३	२००६-२००७	मा.डॉ.राजन वेळूकर
३४	२००७-२००८	मा.डॉ.गिरीश ओंकार
३५	२००८-२००९	मा.श्री.दत्तात्रय शेळटकर
३६	२००९-२०१०	मा.प्रा.त्रितीन बागुडें पाटील
३७	२०१०-२०११	मा.डॉ.अमोल कोल्हे
३८	२०११-२०१२	मा.चेतन पांडुरंग डंबितकर
३९	२०१२-२०१३	मा.श्री.केदार शिंदे
४०	२०१३-२०१४	मा. कविवर्य नारायण सुमंत
४१	२०१४-२०१५	मा.श्री.प्रदिप कदम
४२	२०१५-२०१६	मा.राजश्री लंडगे
४३	२०१६-२०१७	मा.प्रा.फ.यु.शिंदे
४४	२०१७-२०१८	मा.डॉ.पंडीत विद्यासागर

पदवीग्रहण समारंभ

सन २०१७-१८

प्रमुख पाहुणे - मा.आ.वैभवरावजी पिचड

अगस्त्य
२०१७-१८

साहसे श्री प्रतिवसति!
अकोले तालुका एज्युकेशन सोसायटीचे,
**अगस्त्य कला, वाणिज्य व दादासाहेब रुपवते
विज्ञान महाविद्यालय, अकोले**

ता. अकोले, जि. अहमदनगर (पिन ४२२६०१)

फोन नं. (०२४२४) २२१२४८, २२२७०२

Website : www.agastcollege.com

Email : acsakole2005@gmail.com

महाविद्यालयाची वैशिष्ट्ये :

- ▶ त्रेचाळीस वर्षांची समृद्ध परंपरा
- ▶ नॅक मानांकन 'अ' दर्जा प्राप्त
- ▶ सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ सर्वोत्कृष्ट संलान महाविद्यालय प्रथम पुरस्कार विजेते
- ▶ निर्मल महाविद्यालय पुरस्कार प्राप्त
- ▶ राष्ट्रीय सेवा योजना उत्कृष्ट एकक पुरस्कार प्राप्त
- ▶ पदव्युत्तर विभाग व पीएच. डी. मार्गदर्शन केंद्र
- ▶ संगणकीकृत सुसज्ज ग्रंथालय
- ▶ सुसज्ज ऑडिओ व्हीज्युअल हॉल
- ▶ सुसज्ज संगणक प्रयोगशाळा
- ▶ आर.डी.परेड, दिल्लीसाठी सातत्याने विद्यार्थी निवड
- ▶ यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ अभ्यासकेंद्र
- ▶ 'अगस्त्य' नियतकालिक सातत्याने विद्यापीठ पुरस्कार
- ▶ सेवायोजन मार्गदर्शन व विद्यार्थी ग्राहक भंडार
- ▶ सर्व सोयींनी युक्त विद्यार्थी व विद्यार्थिनी वसतीगृह
- ▶ स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन व अभ्यास केंद्र
- ▶ ऑनलाईन प्रवेश प्रक्रिया
- ▶ कमवा व शिका योजना
- ▶ राष्ट्रीय सेवा योजना
- ▶ राष्ट्रीय छात्र सेना

